ΙΛΙΣΟΣ

Σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος:

39ον

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Ἡ ταινία

Ο ΖΟΡΜΠΑΣ

Τὸ βιβλίο

'Εὰν ἔχετε στείλει τὴν συνδρομή σας διὰ τὸ 1965, σᾶς εὐχαριστοῦμε.

'Εὰν δὲν τὴν ἔχετε στείλει, παρακαλοῦμε νὰ στείλετε ΣΗΜΕΡΑ δρχ. 50.

Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδίδεται ὁ ΙΛΙΣΟΣ, μὲ ηὐξημένα τώρα ἔξοδα ἐκδόσεως, ἐὰν δὲν εἰσπράτη ΕΓΚΑΙΡΩΣ τὰς συνδρομάς του;

★

'Εγγράψετε ὁ καθένας ἄλλον ἕνα συνδρομητή.

'Επωφεληθεῖτε ἀπὸ τὴν ἔκπτωση γιὰ ὅσους νέους συνδρομητὰς ἐγγράφονται μέχρι τέλους 'Ιουνίου. Συνδρομὴ μόνον δρχ. 30 γιὰ ὅλο τὸ 1965.

Βοηθήσατε νὰ αὐξηθοῦν στὸ διπλάσιο οἱ συνδρομηταὶ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

«Φυγὴ πρὸς τὰ ἐμπρὸς»

Οἱ μεγάλες κατακτήσεις τοῦ τελευταίου καιροῦ δὲν ἔχουν ἐπηρεάσει τὴν εἰκόνα μας περὶ κόσμου. Ποιοτικά, τίποτα δὲν ἔχει ἀλλάξει γιὰ τὴν ὥρα μέσα μας. Ἡ παραδοξολογία τοῦ Ρώσου ἀστροναύτη (ὅτι στὸ ταξίδι του δὲ συνάντησε πουθενὰ τὸ Θεὸ) ἂς φαίνεται ἁπλῶς βλάσφημη: δίνει ἔκφραση ἔμμεση σὲ μιὰ μεγάλη ἀπορία. Λογικά, κανένας πιὰ δὲν φαντάζεται τὸν Ὕψιστο σὰν ἕνα γενειοφόρο γέροντα ἐγκατεστημένον κάπου —ἐκεῖ σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ γαλάζιου οὐρανοῦ· ὅλοι ὅμως, πιστοὶ καὶ ἄπιστοι, συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα περιμένουν ἀπὸ τὶς ἐξορμήσεις τῆς ἐπιστήμης κάτι νὰ πληροφορηθοῦν, κάτι νὰ συμπεράνουν γιὰ τὴν ὕπαρξή του ἢ γιὰ τὸ ἦθος του. Γιατὶ ἂς λένε ὅ,τι θέλουν οἱ συστηματικὰ καὶ ἀφιλοσόφητα ἀθεϊστές: Θεὸς θὰ πεῖ γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸ ἔσχατο μυστήριο, τὸ βαθὺ μυστικὸ τοῦ κόσμου, ὁ ἀποχρῶν λόγος τῶν πάντων, τὸ νόημα τῆς ζωῆς, ἡ ἀπόκριση ποὺ δὲν πάψαμε νὰ γυρεύουμε ἀπὸ τότε ποὺ ἀποκτήσαμε τὴν ἐσωτερικὴ ἀνεπούλωτη πληγή, ποὺ λέγεται συνείδηση.

...Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ μεγάλος προσωπιδοφόρος, ποὺ κρύβεται καὶ φανερώνεται μέσα στὴ Φύση καὶ μέσα στὴν ἐσωτερικὴ ζωή...

...Οἱ ἐπιστήμονες πιστεύουν πὼς ἡ ἔρευνα, ὁ ἀξεδίψαστος οἶστρος της, ἔχει ὠφελιμιστικὸ σκοπό: νὰ ἱκανοποιήσει τὸ πάθος γιὰ γνώση, νὰ ἀνακουφίσει τὸν ἄνθρωπο, νὰ τὸν κάνει ἱκανὸ νὰ ἐξουσιάζει πραγματικὰ τὸν κόσμο. Πλάνη! Ἡ ἔρευνα δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ σκοτεινὴ ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ. Ξέρουμε πολὺ καλὰ πὼς οἱ ἀνακαλύψεις θεραπεύουν ἀνάγκες γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἄλλες ἀνάγκες· ξέρουμε πολὺ καλὰ πὼς τοὺς λείπει τὸ ἠθικὸ ἀντιστάθμισμα· ξέρουμε καλὰ πὼς τὸ μέτρο τῆς προσωπικῆς ζωῆς μας εἶναι βραχὺ σὲ σύγκριση μὲ τὴν ὁδὸ ποὺ ἔχει ν' ἀκολουθήσει ἡ γνώση· ξέρουμε πολὺ καλὰ πὼς ὅλα, κάποτε, ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη, παίρνουν τέλος γιὰ μᾶς προσωπικά, καὶ ὅτι τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ ἄτομό μας χάνει τὴ συνείδηση τοῦ κόσμου εἶναι σάμπως ὁ κόσμος νὰ χάνεται. Ὅμως δὲν μποροῦμε νὰ σταματήσουμε: Στὴ δίψα αὐτὴ δὲν ὑπάρχει κορεσμός, στὸ μαρτύριο τοῦτο δὲν ὑπάρχει τέρμα, σ' ἕναν τέτοιο κολασμένο χορὸ δὲν ὑπάρχει ξανάσαμα. Γεννηθήκαμε μὲ τὴ δίψα τοῦ Θεοῦ στὰ χείλη μας καὶ ζοῦμε γιὰ νὰ ἐκφράσουμε, νὰ ὑπηρετήσουμε αὐτὴ τὴ δίψα.

Προχωροῦμε, βρίσκουμε, ξαφνιαζόμαστε, προκαλοῦμε ἐκρήξεις ποὺ μᾶς θαμπώνουν, στεκόμαστε νὰ πάρουμε ἀνάσα, ξαναξεκινᾶμε. Ὁ Θεὸς κρύβεται ὁλοένα, ὅλο καὶ πιὸ μακρυά, κι' ἂς τὸν ἀνακαλύπτουμε στὸ κάθε βῆμα.

ΑΓΓ. ΤΕΡΖΑΚΗΣ

«Βῆμα», 24 Μαρτίου

Ὁ «περίπατος» στὸ διάστημα

Μεταξὺ κύκλου συζητητῶν, ποὺ ὑπεστήριξαν ὅτι ὁ διαστηματικὸς «περίπατος» τοῦ κοσμοναύτου Λεόνωφ ἤνοιξε τὸν δρόμον πρὸς τὰ ἄστρα, ὑψώθη ἡ φωνὴ τοῦ ἀπαισιοδόξου:

— Σάμπως πολὺ βιάζεσθε. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ξεμύτισε στὸ Διάστημα, δὲν σημαίνει καὶ ὅτι τὸ κατέκτησε. Εἶναι τὸ ἴδιο σὰν νὰ ἰσχυρίζεται ἕνας κάβουρας, ποὺ περπατᾶ στὴν ἀμμουδιά, πὼς κατέκτησε τὴν Γῆ...

Ο ΦΑΚΟΣ
«Ἔθνος», 20 Μαρτίου

Ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ΄

Τὸ ὅτι ὁ Πάπας Παῦλος ὄχι μόνον ἔδειξε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν πτῆσι τοῦ «Βοσχὸντ 2», ἀλλὰ καὶ ἐξῆρε τὸ κατόρθωμα μέσα στὸν Ἅγιο Πέτρο τῆς Ρώμης, τὴν πρώτη ἐκκλησία τοῦ καθολικισμοῦ, εἶναι ἀσφαλῶς πρὸς τιμήν του. Πρῶτα - πρῶτα δείχνει θάρρος πνευματικό, δοθέντος ὅτι ἡ στάσι τοῦ Βατικανοῦ ἀπέναντι τοῦ σοβιετικοῦ κόσμου ἦτο πάντοτε ὄχι μόνον ἁπλῶς ἐπιφυλακτική, ἀλλὰ καὶ ψυχρὴ —ὅπως ἄλλωστε εὔκολα καταλαβαίνει κανένας. Ἡ Ρωσία, μὲ τὸ νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ ἀτμόσφαιρα, ἐθεωρεῖτο, ἔστω καὶ ἂν δὲν λεγόταν, ἐχθρός. Ἔπειτα, στὴν περίπτωσι τοῦ τελευταίου κατορθώματος, ὑπῆρχε καὶ ἕνας ἄλλος λόγος γιὰ νὰ μείνη ὁ Πάπας οὐδέτερος. Ἐκεῖνα ποὺ συμβαίνουν στὸ Διάστημα, μπάζουν —ὅπως ἐπανειλημμένως ἐγράφη— νέα στοιχεῖα, καθαρῶς ἐπιστημονικά, μέσα στὸ βιβλικὸ νόημα τῆς δημιουργίας Καὶ ὅμως ὁ Πάπας Παῦλος ἐχαιρέτισε αὐτὸ ποὺ ἔγινε, δείχνοντας ἔτσι ὅτι αἰσθάνεται τὸ Βατικανὸ τὴν εὐρύτερη ἀνθρώπινη ἀλληλεγγύη. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἀνώτεροι δικοί μας ἱερωμένοι, ἀρνοῦνται τὴ με δικοί μας ἱερωμένοι, ἀρνοῦνται τὴ με-Καρνάβαλο.

ΑΚΡΟΑΤΗΣ
«Βῆμα», 23 Μαρτίου

«Μπακαλο - ἐκκλησία»

Παντοπώλης ἀπὸ τὸ Αἰγάλεω ἢ ... ἔμπορος ἀποικιακῶν εἰδῶν —ἂν πῶ «μπακάλης», μπορεῖ νὰ θυμώση— διαμαρτυρήθηκε ζωηρότατα γιατὶ ἔγραψα τὴ λέξη «μπακαλοεκκλησιά». Δὲν ἀρκέστηκε, μάλιστα, στὸ γράμμα του, ἀλλὰ μὲ πῆρε καὶ στὸ τηλέφωνο:

— Διασύρετε, μοῦ εἶπε, τὸ ἐπάγγελμά μας! Τί εἶναι ἐπιτέλους ὁ μπακάλης καὶ τὸν μεταχειρίζεστε τόσο ὑβριστικά; Ξεχνᾶτε τὶς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρει; Ξεχνᾶτε τὸν κόσμο ποὺ ἐξυπηρετεῖ; Ξεχνᾶτε τὰς βερεσέδια καὶ τὶς τόσες εὐκολίες ποὺ κάνει σὲ τόσο καὶ τόσο κόσμο;

Τέτοια καὶ ἄλλα πολλὰ μοῦ εἶπε ἐν ὀργῇ ὁ καλὸς καὶ μυγιάγγιχτος παντοπώλης καὶ φοβοῦμαι μήπως καὶ ἄλλοι συνάδελφοί του ἔχουν τὴν ἴδια εὐαισθησία. Ἀπαραίτητο, λοιπόν, εἶναι νὰ ἐξηγήσω, ὅτι τὸ «μπακάλης» δὲν χρησιμοποιεῖται σὰν ὑβριστικό, ἀλλὰ σὰν χαρακτηριστικὸ —τὸ πιὸ πρόχειρο καὶ κοινόχρηστο— ἐνδεικτικὸ ἑνὸς ἐμπόρου. Προκειμένου, δηλαδὴ νὰ πῶ ὅτι ἡ ἄλφα ἐκκλησία ἐξελίχθηκε σὲ οἶκον ἐμπορίου, δὲν μποροῦσα νὰ γράψω ὅτι ἔγινε... κατάστημα ὑφασμάτων ἢ ζαχαροπλαστεῖο ἢ ἑστιατόριο ἢ μπουτὶκ ἢ κρεοπωλεῖον. Τὸ μπακάλικο τὰ λέει ὅλα —παντοπωλεῖον γάρ! Μᾶλλον ἀφελής, λοιπόν, ἡ εὐαισθησία τοῦ ἐξ Αἰγάλεω παντοπωλοῦντος ἀναγνώστη μου.

ΔΗΜ. ΨΑΘΑΣ
«Τὰ Νέα», 20 Μαρτίου

Ἡ Οἰκουμενικὴ κίνησις καὶ ἡ εἰρήνη

Τὸ οἰκουμενικὸ πνεῦμα πνέει τώρα παντοῦ καὶ ἐμπνέει τοὺς πάντας, ἀκόμη καὶ τοὺς τυχὸν ἀντιτιθεμένους εἰς τὴν νέαν ζωήν, ἡ ὁποία, εἴτε τὸ θέλουν εἴτε δὲν τὸ θέλουν, ὑφίσταται καὶ ἐπιβάλλεται καὶ ἐπιβάλλει τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνοίγματος τοῦ διαλό-

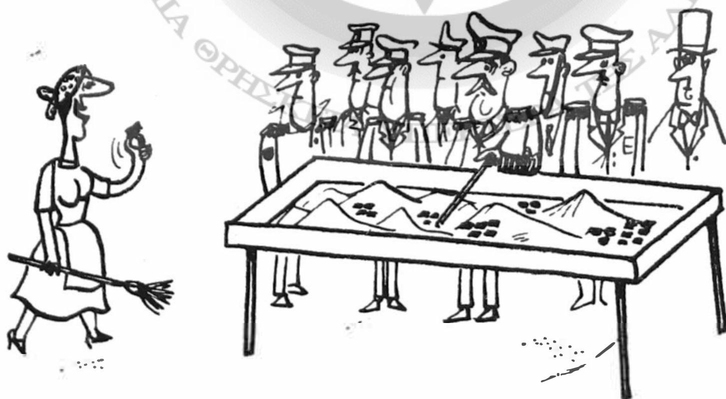
γου, καὶ ὁ νοῶν, νοείτω!

Μάλιστα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἴμεθα ὑπερήφανοι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι, διότι τὸ πρῶτον σύνθημα τῆς οἰκουμενικῆς αὐτῆς κινήσεως τὸ ἔδωσεν ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου. Ὄχι, σήμερον, μὲ τὸν ἐπικεφαλῆς αὐτῆς μέγαν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν, ὁ ὁποῖος οὐσιαστικῶς ξεκίνησε τὸ σημερινὸν ζήτημα τοῦ διαλόγου, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1920, ποὺ μέσα ἀπὸ τοὺς καπνοὺς καὶ τὰ αἵματα τοῦ Παγκοσμίου πολέμου καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἰδικήν του καταστροφήν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον σηκώθηκε, καὶ μὲ τὴν τεραστίας σημασίας τοτινὴν ἐγκύκλιόν του, ἐκάλεσε μὲ ἀληθινὰ χριστιανικὸν καὶ οἰκουμενικὸν πνεῦμα, πρὶν κἂν γεννηθῇ ἡ νεωτέρα λεγομένη οἰκουμενικὴ κίνησις, ἀνεξαρτήτως ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας νὰ συμπήξουν μίαν Κοινωνία τῶν Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς δημιουργηθείσης τότε Κ.Τ. Ἐθνῶν, πρὸς συνεργασίαν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ἀληθινῆς καὶ ὄχι ὑποκριτικῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας, ἡ ὁποία, ἐπιβαλλομένη, θὰ ἔσωζεν ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ φοβερὸν κακὸν τοῦ πολέμου.

Δυστυχῶς τὰ δεινὰ ποὺ ἐπηκολούθησαν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν προτάσεών του καὶ ἔτσι τὴν πρωτοβουλίαν τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως τὴν ἀνέλαβαν αἱ προτεσταντικαὶ ἐκκλησίαι καὶ ἐδημιουργήθη τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ τὸ ὁποῖον συνεργάζεται ἐγγύτατα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία.

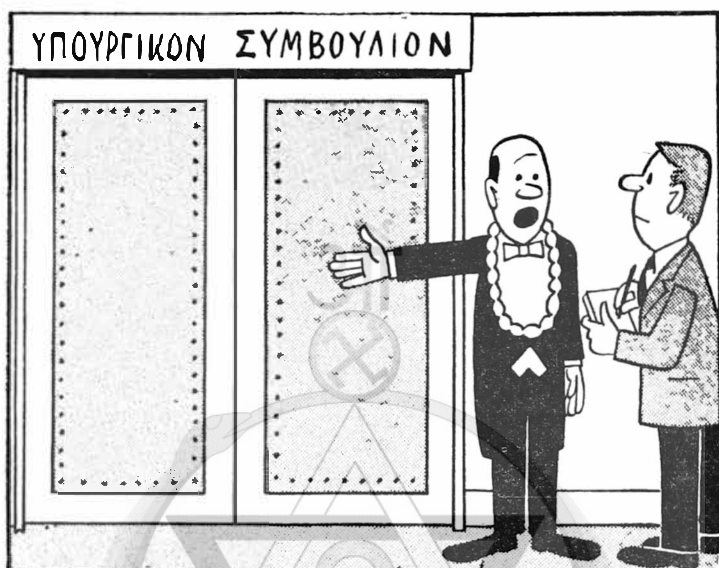
...Ἤδη, ἡ ἐπίσημος ἀντιπροσωπεία ὁλοκλήρου τοῦ Χριστιανισμοῦ, ζητεῖ καὶ ἐπιδιώκει τὴν συνεννόησιν καὶ ἕνωσιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον τὴν ἕνωσιν πασῶν τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν πνευμάτων τῆς ὁλοκληρωτικῆς καταστροφῆς καὶ σωτηρίαν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν ἐπερχομένην λαίλαπα, τῆς ὁποίας τὰ πρωτοβρόχια καὶ τὶς ἀστραπὲς καὶ ὁ ἁπλούστερος ἄνθρωπος τὰ αἰσθάνεται ἤδη ἐρχόμενα ἀπὸ τὰς μέχρι τοῦδε πολὺ μακρινάς, ἀλλὰ τώρα γειτονικάς μας ἠπείρους!

ΑΜΙΛΚΑΣ ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
Καθηγητὴς Πανεπιστημίου
«Βῆμα», 23 Μαρτίου

—Στρατηγοί μου, βρῆκα τὴν θωρακισμένη μεραρχία σας. Ἦταν κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι!

ΔΥΟ ΠΑΡΙΖΙΑΝΙΚΑ ΣΚΙΤΣΑ

—Πλὴν ἐργοδοτῶν, ἐργατῶν, ὑπαλλήλων, συνταξιούχων, φοιτητῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἀγροτῶν, ἡ λοιπὴ χώρα εἶναι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν κατάστασιν !

—Ὅταν τελειώσω τὰ μαθήματα ὁδηγήσεως, θὰ χρειασθῇ νὰ μοῦ δώσετε καὶ ὀλίγα μαθήματα κακῆς συμπεριφορᾶς...

Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΣΚΗΣΙΣ

Αὐτὴ ἡ σελίδα ποὺ ἐγκαινιάζομε ἀπὸ τὸ ἐνὰ χεῖρας τεῦχος, σκοπεύει νὰ δώση στοὺς ἀναγνώστας τὴν εὐκαιρία γλωσσικῆς ἀσκήσεως καὶ πλουτισμοῦ τῶν γλωσσικῶν γνώσεών των.

Τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ἡ σημειουμένη λέξις τί σημαίνει; Ποιὸ ἀπὸ ὅλα εἶναι τὸ σωστό;

1. Ἀ α β ό ρ α: α) Ἡρωῒς τῆς Π. Διαθήκης. β) Πόλις. γ) Ἄγριον ζῶον. δ) Δένδρον.

2. Ἀ β α ν ί α: α) Πρωτεύουσα ξένου κράτους. β) Ἀσθένεια. γ) Συκοφαντικὴ πρᾶξις. δ) Ἐπιχορήγησις.

3. Ἄ β α ξ: α) Σχολικὸν ὄργανον. β) Ἐξάρτημα πυροβόλου. γ) Μέρος πλοίου. δ) Ἀρχαῖον παιγνίδι.

4. Ἀ γ ε ν ε σ ί α: α) Πρόστυχη συμπεριφορά. β) Κατάστασις πρὸ τῆς γεννήσεως. γ) Ἀνικανότης. δ) Ἔλλειψις πωγωνοφυΐας.

5. Ἄ δ υ τ ο ν: α) Βαθὺ φρέαρ. β) Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. γ) Τμῆμα ναοῦ. δ) Ἀνεξερεύνητον.

6. Α ἴ γ λ η: α) Λαμπρότης. β) Νῆσος. γ) Δενδρύλλιον. δ) Πρόσωπον τῆς μυθολογίας.

7. Ἀ κ ρ ο θ ί ν ι α: α) Ἀρχαῖα μυστήρια. β) Ἑλληνικὴ ἐπαρχία. γ) Πρώϊμοι καρποί. δ) Ἀδένες.

8. Ἀ μ ε ρ ι μ ν ο μ έ ρ ι μ ν ο ς: α) Ὁ πολυάσχολος. β) Ὁ ἀδιαφορῶν διὰ τὰς μερίμνας. γ) Ὁ ἀργόμισθος. δ) Διακλάδωσις τοῦ φυτοῦ «ἀμέριμνον».

9. Ἀ μ π α ρ ώ ν ω: α) Συνώνυμον τοῦ καπαρώνω. β) Περιποιοῦμαι ἄμπελον. γ) Κλείω ἀσφαλῶς. δ) Ἀφαιρῶ τὴν «μπάρραν», τὸν σύρτην.

10. Ἄ μ υ σ τ ι ς: α) Ὁ μὴ ὑποβληθεὶς εἰς μύησιν. β) Ὁ ἐργαζόμενος δωρεάν. γ) Στρατηγὸς τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. δ) Ἀρχαία τιμωρία.

Σκεφθῆτε - προσπαθήσατε. Αἱ ἀπαντήσεις στὴν σελίδα 135.

Ὅταν χάσωμε τὴν ἠθικὴν βάσιν θὰ ἔχωμε παύσει νὰ εἴμεθα θρησκευτικοί. Διότι ἡ θρησκεία δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ ἀνατρέψη ἢ νὰ ἀναπληρώση τὴν ἠθικήν. Παραδείγματος χάριν, ἕνας ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ζῆ στὸ ψεῦδος, στὴν σκληρότητα, στὴν χλιδὴ καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν.

Μαχάτμα ΓΚΑΝΤΙ

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟ ΜΑΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Τὰ σακκιὰ τοῦ μυλωνᾶ

Ὁ γέρο - μυλωνᾶς ἐφώναξε τὸν βοηθό του:

— Παιδί μου, ὀνειρεύεσαι;

Ὁ βοηθὸς - Παντελῆς, ἕνα καλὸ παιδὶ — πραγματικὰ εἶχε ἕνα ἀφηρημένο ὕφος. Μπροστά του ἦσαν παρατεταγμένα ἐννέα σακκιὰ ἀλεῦρι, μὲ σημειωμένο στὸ καθένα ἕνα νούμερο καὶ σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν σειρά:

— Λοιπόν; συνέχισε ὁ γέρο-μυλωνᾶς, ὁ μπάρμπα Θόδωρος. Ποῦ τρέχει ὁ νοῦς σου; Καὶ τί σημαίνουν αὐτὰ τὰ νούμερα στὰ σακκιά; Καὶ γιατὶ τὰ ἔβαλες ἔτσι; Ἔχεις ἕναν πολὺ περίεργο τρόπο νὰ κάνης τὴ δουλειά σου...

Ὁ Παντελῆς ἀπήντησε ἥσυχα:

— Δὲν βλέπεις, ἀφεντικό, τὸν συνδυασμὸ τῶν ἀριθμῶν;

Ὁ μπάρμπα-Θόδωρος αἰσθάνθηκε σὰν νὰ τοῦ πάτησαν τὸν κάλο. Ἅμα τοῦ μιλοῦσαν γιὰ ἀριθμοὺς καὶ συνδυασμούς, παθαινόταν. Παρετήρησε, σκέφθηκε, καί:

— Βλέπω, εἶπε, πὼς ὁ μεσαῖος ἀριθμὸς 196 εἶναι τὸ προϊὸν τῶν δύο πρώτων 7Χ28... Μὰ γιὰ τοὺς δύο τελευταίους, 34 καὶ 5 δὲν βλέπω κανέναν συνδυασμό...

— Ἀκριβῶς, ἀφεντικό. Καθὼς ἔμπαινες, σκεφτόμουν πῶς νὰ τοποθετήσω τὰ σακκιά, ὥστε ὁ μεσαῖος ἀριθμὸς νὰ εἶναι τὸ γινόμενον ὄχι μόνον τῶν δύο πρώτων, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο τελευταίων. Πρέπει νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ συνδυασμοί, ἀλλὰ νὰ βροῦμε τὸν πιὸ οἰκονομικό, ἐκεῖνον ποὺ ἀπαιτεῖ τὶς λιγώτερες μετατοπίσεις...

— Μπράβο! εἶπε ὁ μπάρμπα-Θόδωρος. Μοῦ ἀρέσει ἡ οἰκονομία. Γιὰ νὰ δοῦμε λοιπόν...

Καὶ βρῆκαν τὸν «καλὸ» συνδυασμό, καθὼς καὶ μερικοὺς ἄλλους. Μπορεῖτε νὰ τοὺς βρῆτε καὶ σεῖς; Τί λέτε; Προσπαθῆστε... Πάντως, ἡ λύσις εἶναι στὴν σελ. 136.

— Ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς ἀνεκάλυψα τὸ φάρμακο κατὰ τῆς φαλάκρας...

ΕΝΑ ΨΥΧΟΠΕΙΡΑΜΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΤΕΥΧΟΣ

Αἰσθάνεσθε ἄνετα στὴ ζωή;

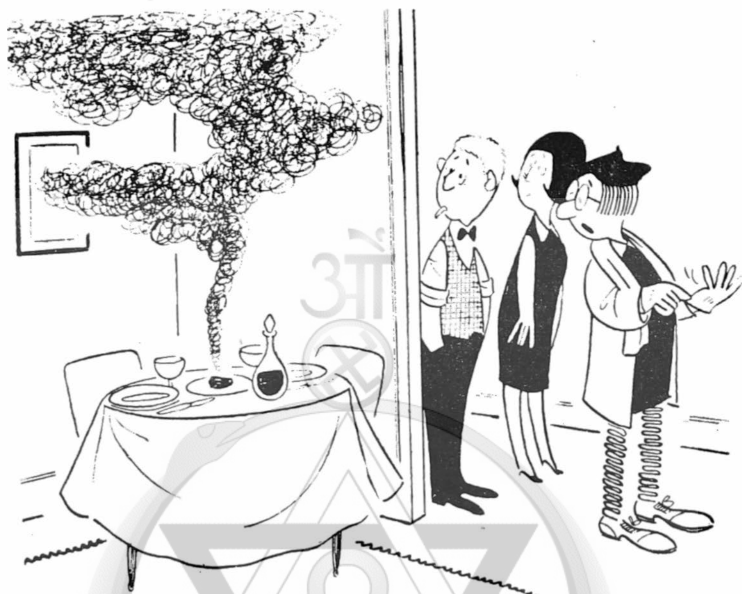
ΑΠΑΝΤΗΣΑΤΕ ΕΙΛΙΚΡΙΝΩΣ ΣΕ 10 ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται ἐνώπιόν των καὶ συνεχῶς εὑρίσκονται εἰς κατάστασιν ἀμηχανίας. Τουναντίον, ἄλλοι, ἀντικρύζουν τὰ πάντα μὲ τὴν μεγαλυτέραν ψυχραιμίαν καὶ ἠρεμίαν. Αἱ ἀπαντήσεις σας εἰς τὰς κατωτέρω ἐρωτήσεις, θὰ σᾶς δώσουν τὴν ἀπάντησιν, εἰς ποίαν ἐκ τῶν δύο κατηγοριῶν ἀνήκετε:

	«ΝΑΙ	ΟΧΙ»
1) Ἐὰν κάποιον ἡλικιωμένον πρόσωπον ζητήσῃ νὰ τοῦ παραχωρήσετε τὴν θέσιν σας: α) κάμνετε πὼς δὲν ἀκούσατε;, β) σηκώνεσθε ἀμέσως;, γ) ἀρνεῖσθε;		....
2) Ἐὰν θραύσετε κάποιο ἀντικείμενον εἰς φιλικὴν σας οἰκίαν: α) λέγετε ὅτι «αὐτὸ φέρνει γούρι»;, β) ὑπόσχεσθε νὰ τὸ ἀντικαταστήσετε;, γ) ἀρνεῖσθε τὴν ἐνοχήν σας;		....
3) Ἐάν, βαδίζοντας, πέσετε κατὰ γῆς: α) σηκώνεσθε ἀμέσως;, β) ἀρχίζετε νὰ γελᾶτε;, γ) ὑβρίζετε τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ σᾶς βοηθήσουν;		....
4) Ἐὰν ἕνα μωρό, τὸ ὁποῖον ἔχετε στὰ γόνατά σας σᾶς βρέξῃ: α) ἐξοργίζεσθε;, β) κάμνετε πὼς δὲν τὸ ἀντελήφθητε;' γ) δίδετε τὸ μωρὸ στὴ μητέρα του;		....
5) Ἐὰν χάσετε τὸ τραῖνο: α) πληροφορεῖσθε διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἑπομένου;, β) ἀρχίζετε τὸν καυγᾶ μὲ τὸν σταθμάρχη;, γ) τρέχετε πίσω ἀπὸ τὴν ἁμαξοστοιχία;		....
6) Ἐὰν τὸ διαμέρισμα τοῦ βαγονιοῦ εἶναι πλῆρες: α) καταβαίνετε ἀπὸ τὸ ὄχημα;, β) συνωστίζεσθε διὰ νὰ καθίσετε;, γ) βγαίνετε στὸν διάδρομον;		....
7) Ἐὰν καθυστερήσετε εἰς τὸ ραντεβοῦ σας: α) ζητεῖτε συγγνώμην;, β) ἐπικαλεῖσθε ἀσυμφωνίαν τῶν ὡρολογίων σας;, γ) δίδετε συγκεχυμένας ἐξηγήσεις;		....
8) Ἐὰν τὸ θέαμα δὲν σᾶς ἀρέσει: α) ἀρχίζετε νὰ θορυβῆτε;, β) μένετε εἰς τὴν αἴθουσαν;, γ) φεύγετε χωρὶς νὰ πῆτε τίποτε;		....
9) Ἐὰν τὰ ὑποδήματά σας σᾶς ἐμποδίζουν: α) πετᾶτε καὶ τὰ δύο;, β) ἀναπηδᾶτε εἰς τὸ ἕνα πόδι;, γ) σταματᾶτε καὶ δὲν προχωρεῖτε περισσότερον;		....
10) Ἐὰν ὁ καταστηματάρχης σᾶς ἀναγγείλῃ ὅτι τὸ κατάστημα κλείνει: α) παραγγέλλετε νέον ποτόν;, β) λέγετε ὅτι θὰ φεύγατε;, γ) ἀρνεῖσθε νὰ ἀποχωρήσετε;		....

Σημειώσατε τρεῖς σταυρούς, ἐὰν θὰ ἐνεργούσατε κατὰ τὰς περιπτώσεις 1α, 2α, 3β, 4γ, 5α, 6γ, 7α, 8γ, 9γ καὶ 10β. Σημειώσατε δύο σταυρούς, ἐὰν θὰ ἐνεργούσατε κατὰ τὰς περιπτώσεις 1β, 2γ, 3α, 4α, 5β, 6α, 7γ, 8β, 9β καὶ 10γ. Ἐὰν συγκεντρώσετε περισσοτέρους τῶν 25 σταυρῶν αἰσθάνεσθε ἄνετα εἰς τὴν ζωήν σας. Ἐὰν συγκεντρώσετε μεταξὺ 15 καὶ 25 σταυρῶν, τὰ καταφέρνετε ἀρκετὰ καλά, καὶ δὲν συναντᾶτε συνεχῶς ἐμπόδια. Ἐὰν συγκεντρώσετε ὀλιγωτέρους τῶν 15 σταυρῶν, πρέπει νὰ ἀποκτήσετε περισσοτέραν αὐτοπεποίθησιν.

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

— Τὸ φαγητό σας ἐσερβιρίστηκε. Ὅσο γιὰ μένα, πάω στὸ ρεστωράν...

— Τί νὰ σᾶς φέρω, ἀγαπητοί μου; Καφέ, οὐίσκυ; Τὰ καπέλα σας καὶ τὰ παλτά σας;

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ο ΜΠΕΡΝΑΡΝΤ ΣΩ, ψηλὸς καὶ λιγνός, ἦταν φανατικὸς χορτοφάγος. Ὁ Τζ.Κ. Τσέστερτον, ἕνας ἄλλος διάσημος Ἄγγλος συγγραφεύς, κοντὸς καὶ παχὺς, ἦταν φανατικὸς κρεοφάγος. Μιὰ μέρα συναντήθηκαν στὸ δρόμο. Ὁ Τσέστερτον εἶπε:

— Ὅποιος σὲ ἰδῆ θὰ νομίση ὅτι ἐπικρατεῖ λιμὸς στὴν Ἀγγλία.

Καὶ ὁ Σὼ ἀπεκρίθηκε:

— Καὶ ὅποιος σὲ ἰδῆ, θὰ νομίση ὅτι ἐσὺ εἶσαι ἡ αἰτία.

⁂

Σὲ μιὰ πολιτικὴ συγκέντρωση, στὴν ὁποία μιλοῦσε ὁ Κλεμανσώ, μερικοὶ πολιτικοί του ἀντίπαλοι τὸν ἀπεδοκίμαζαν διὰ μουγκρισμάτων.

Οἱ φίλοι του, ὅπως ἦταν φυσικὸ ἐξηγέρθησαν καὶ θέλησαν νὰ ἐπέμβουν γιὰ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσουν νὰ σωπάσουν

Ὁ Κλεμανσὼ, ὅμως, τοὺς καθησύχασε μὲ δυὸ λόγια ποὺ τὰ εἶπε κάπως δυνατά:

— Ἀφῆστε τους νὰ μουγκρίζουν ἀγαπητοί μου. Ἔχουν βλέπεις καὶ τὰ γουρούνια τὸν τρόπο νὰ ἐκφράζουν τὶς σκέψεις τους. Γιατὶ νὰ τὰ ἐμποδίσουμε;

Ὁ θόρυβος ἔπαυσε ἀμέσως.

⁂

Ὁ Ντάννιγκ, ὀνομαστὸς δικηγόρος τοῦ Λονδίνου, ἐνῶ ὑπερησπίζετο κάποτε μίαν ὑπόθεσιν, ἐτόλμησε νὰ πῆ πράγματα, ποὺ ἔκαναν τόση ἐντύπωση ὥστε ὁ παρευρισκόμενος στὴν αἴθουσα τοῦ δικαστηρίου περίφημος ἐπίσης νομομαθὴς λόρδος Μάνσφηλντ, τοῦ εἶπεν:

— Ἂν αὐτὰ ποὺ εἴπατε εἶναι δίκαια, θὰ πάω στὸ σπίτι μου καὶ θὰ κάψω τὰ βιβλία μου.

— Μοῦ φαίνεται, ἀπάντησε ἥσυχα ἥσυχα ὁ Ντάννιγκ πὼς καλύτερα θὰ κάνετε νὰ τὰ διαβάσετε.

ΕΥΘΥΜΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Μία ἀγέρωχη νεόπλουτη συζητᾶ γιὰ τὸ γενεαλογικό της δένδρο:

— Οἱ ρίζες τῆς δικῆς μας οἰκογενείας λέει μέ στόμφο, κρατοῦν ἀπὸ τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο...

— Σιγά τώρα, τὴν διακόπτει κάποιος, μὴ μᾶς πῆτε ὅτι οἱ πρόγονοί σας εὑρίσκοντο καὶ στὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε.

— Ἀσφαλῶς, ὄχι, ἀπαντᾶ μὲ μεγάλη φυσικότητα ἐκείνη. Ἀφοῦ εἶχαν δικό τους κόττερο!...

⁂

Ὁ σύζυγος:

— Σήμερα ἔχουμε 7 τοῦ μηνὸς. Γιατὶ βάζεις ἡμερομηνία στὸ γράμμα σου 29;

Καὶ ἡ σύζυγος:

— Διότι θὰ σοῦ τὸ δώσω νὰ τὸ ρίξης ἐσὺ στὸ ταχυδρομεῖο..

⁂

Κάποιος ξένος περιηγητὴς πῆγε μιὰ μέρα νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ σπίτι ἑνὸς ἀρχαιοκάπηλου, ὅπου μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶδε καὶ δυὸ γλῶσσες, μιὰ μεγάλη καὶ μιὰ μικρή, φυλαγμένες μέσα σὲ μιὰ γυάλα.

— Τίνος εἶναι αὐτὴ ἡ γλῶσσα; ρώτησε ὁ περιηγητής, δείχνοντας τὴ μεγάλη.

— Τοῦ περιφήμου ρήτορος Δημοσθένους!

— Καὶ ἡ μικρή;

— Τοῦ ἰδίου, κύριε, ὅταν ἦταν μικρός!...

⁂

Ὁ δάσκαλος, μόλις τελείωσε τὴν παράδοσι τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, ρωτᾶ τοὺς μικροὺς μαθητάς του.

— Καὶ τώρα παιδιά, ποιὸς θὰ ἤθελε νὰ πάη στὸν παράδεισο;

Ὅλα τὰ παιδάκια σηκώνουν τὸ χέρι τους ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Γιωργάκη.

— Ἐσὺ Γιωργάκη γιατὶ δὲν θέλεις; ρωτᾶ μὲ ἀπορία ὁ δάσκαλος.

— Δὲν εἶναι ὅτι δὲν θέλω, ἀπαντᾶ ὁ μικρός. Ἀλλὰ ἡ μητέρα μου

εἶπε μετὰ τὸ σχολεῖο νὰ ἐπιστρέψω κατ' εὐθεῖαν σπίτι!...

***

Ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία:

«Ἀξιότιμοι κύριοι. Ἐλάβομεν τὴν ἐπιστολήν σας διὰ τῆς ὁποίας μᾶς ζητᾶτε νὰ ἐξοφλήσωμεν τὴν ὀφειλήν μας. Εἰς ἀπάντησιν ταύτης, σᾶς παρέχομεν τὴν κάτωθι πληροφορίαν: Ἔχομεν χωρίσει τοὺς πιστωτάς μας εἰς τρεῖς κατηγορίας: Κατηγορία Α: Ἀνήκουν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ πληρωθοῦν συντόμως. Κατηγορία Β: Ἀνήκουν ὅσοι θὰ πληρωθοῦν εἰς τὸ μέλλον χωρὶς νὰ καθορίζεται ἡ ἡμερομηνία. Κατηγορία Γ: Ἀνήκουν ὅσοι δὲν πρόκειται νὰ πληρωθοῦν ποτέ. Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸν φιλικὸν καὶ εὐγενικὸν τόνον τῆς ὑμετέρας ἐπιστολῆς, σᾶς πληροφοροῦμεν εὐχαρίστως ὅτι θὰ σᾶς προβιβάσωμεν ἀπὸ τὴν 3ην εἰς τὴν 2αν κατηγορίαν».

Στὴν ἴδια πολυκατοικία μένουν δύο οἰκογένειες Παπαδοπούλου, ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνωνυμία δὲν ἔχουν κανένα συγγενικὸ δεσμό. Κάποτε ὁ κ. Παπαδόπουλος τοῦ πρώτου ὀρόφου ἔφυγε μόνος γιὰ τὴν Ἀφρική. Καὶ κατὰ μοιραία σύμπτωσι μετὰ λίγες ὧρες, ὁ κ. Παπαδόπουλος τοῦ δευτέρου ὀρόφου πεθαίνει ἀπὸ συγκοπή

Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ τηλεγραφητὴς φέρνει ἕνα τηλεγράφημα, κάνει λάθος καὶ τὸ παραδίνει στὴν κ. Παπαδοπούλου τοῦ δευτέρου ὀρόφου, ἡ ὁποία διαβάζει κατάπληκτη:

«Ἔφθασα καλῶς, στόπ. Συμβουλεύω ἐνθέρμως ἔλθης πρὸς συνάντησιν, στόπ. Ζέστη ἀφόρητη, στόπ. Παπαδόπουλος».

Μάθημα χημείας σ' ἕνα σχολεῖο τῆς Σκωτίας.

Καθηγητής: Ἐδῶ ἔχω ἕνα δοχεῖο μὲ ὀξύ. Ρίχνω μέσα, καθὼς βλέπεις, ἕνα νόμισμα. Πές μου, θὰ διαλυθῆ;

Μαθητής: Ὄχι.

Καθηγητής: Μπράβο... καὶ γιατί;

Μαθητής: Μά, ἂν ἐπρόκειτο νὰ διαλυθῆ, δὲν θὰ τὸ ρίχνατε...

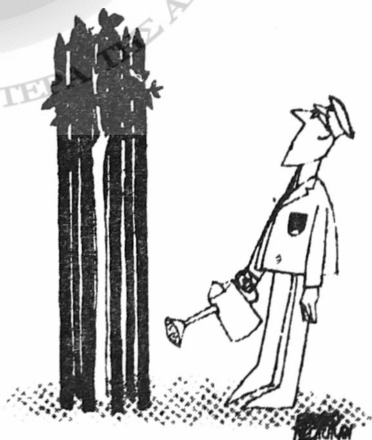
Μία ἠθοποιὸς προσέρχεται ὡς κατηγορουμένη στὸ πλημμελειοδικεῖο. Ὁ πρόεδρος τῆς ἀποτείνει τὶς τυπικὲς ἐρωτήσεις περὶ τοῦ ὀνόματός της τοῦ ἐπαγγέλματός της κλπ. Στὸ τέλος τὴν ρωτᾶ:

— Κατηγορουμένη, πόσων ἐτῶν εἶσθε;

Αὐτή, διστάζει μιὰ στιγμὴ νὰ ἀπαντήση. Τέλος, ἀτενίζουσα μὲ ταπεινὸ ὕφος τὸν πρόεδρο καὶ τοὺς δικαστάς, λέγει:

— Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτό, ἐπαφίεμαι εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου...

Ἡ Ἔλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ ἔλεγε:

Φίλοι καὶ ἐχθροί! Ἡ ἄσκησις κριτικῆς εἶναι ἡ μόνη σωτηρία ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἀποτελμάτωσι. Εἶναι ἡ εὐεργετικὴ λειτουργία ποὺ διεγείρει ζωὴ καὶ δρᾶσι —ἑπομένως ὑγιεινὴ ἀλλαγὴ— καὶ ἀντιστέκεται στὰ βαρειὰ νοσήματα, ποὺ καλοῦνται Ρουτίνα καὶ Προκατάληψι. Στὴ ζωή, τόσο τὴν ἰδιωτικὴ ὅσο καὶ τὴν δημόσια, οἱ ἀντίθετες γνῶμες μοιάζουν μὲ τοὺς ἀντίθετους ἀνέμους, ποὺ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ἥσυχη ἐπιφάνεια τῆς λίμνης τὴν πράσινη σαπίλα, ποὺ τείνει νὰ ἐγκατασταθῆ στὰ ἀκίνητα νερά.

* Οὐσία τῆς Θεοσοφίας εἶναι ἡ τελεία ἐναρμόνισις τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρώπινου στὸν ἄνθρωπο, ἡ προσαρμογὴ τῶν θεϊκῶν ἰδιοτήτων καὶ προσδοκιῶν ἐπὶ τῶν γηΐνων ἢ ζωϊκῶν παθῶν του. Καλωσύνη, ἀπουσία ἰδιοτελείας, οἶκτος, καλὴ θέλησις πρὸς ὅλες τὶς ὑπάρξεις, τελεία δικαιοσύνη πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τὸν ἑαυτό, εἶναι τὰ κυριώτερα μέσα της. Ὅποιος διδάσκει τὴν Θεοσοφία κηρύττει τὸ εὐαγγέλιο τῆς καλῆς θελήσεως —καὶ ὅποιος κηρύσσει τὸ εὐαγγέλιο τῆς καλῆς θελήσεως, διδάσκει Θεοσοφία. Ὅποιος ἄνθρωπος, μέσης πνευματικῆς ἱκανότητος, μὲ κλίσιν πρὸς τὴν μεταφυσική, ἀγαπᾶ τὴν ἁγνὴ καὶ ἀνιδιοτελῆ ζωή, ὅποιος χαίρεται πιὸ πολὺ δίδοντας βοήθεια στὸ γείτονα, παρὰ λαμβάνοντας ἀπὸ αὐτόν, ὅποιος εἶναι πάντα ἕτοιμος νὰ θυσιάση τὶς δικές του εὐχαριστήσεις γιὰ χάρη ἄλλων ἀνθρώπων, ὅποιος ἀγαπᾶ τὴν Ἀλήθεια, τὴν Καλωσύνη καὶ τὴ Σοφία, αὐτὲς καθ' ἑαυτὲς καὶ ὄχι ἀπὸ σκοπιμότητα ὠφελείας —αὐτὸς εἶναι Θεόσοφος.

* Πρόσεξε τὴν ἐνώπιόν σου ἀλήθεια: Καθαρὴ ζωή, ἀνοιχτὸ μυαλό, ἁγνὴ καρδιά, εὐφυὴς νοῦς, ἐλεύθερη ἀντίληψις, ἀδελφικὴ στάσις, προθυμία προσφορᾶς βοηθείας καὶ ἀποδοχῆς συμβουλῶν, σεβασμὸς τοῦ διδασκάλου, καρτερία στὴν προσωπικὴ ἀδικία, τολμηρὴ διακήρυξις ἀρχῶν, γενναία ὑπεράσπισις ἀδικουμένων, σταθερὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ τελειοποιήσεως —ἰδοὺ τὰ χρυσᾶ σκαλοπάτια ποὺ ὁδηγοῦν τὸν Μαθητὴ πρὸς τὸν Ναὸ τῆς Θείας Σοφίας.

Ἔλενα Πετρόβνα ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ

Διδασκαλία τοῦ ΛΑΟ - ΤΣΕ

«Ἐκεῖνο ποὺ γερνάει τὸν ἄνθρωπο, δὲν εἶναι αἱ ἀναμνήσεις γιὰ τὸ παρελθόν, ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ μέλλοντος.

— Ἡ ἀλήθεια βρίσκεται στὸν πυθμένα ἑνὸς ἀπύθμενου πηγαδιοῦ.

— Χωρὶς ποτὲ νὰ ἐκτραπῆς σὲ νοσηρὴ ὑπερβολὴ ἐγωπαθείας, ἔχεις ἀπαράβατο καθῆκον πρὸς τὸν ἑαυτό σου νὰ ἀγαπᾶς καὶ νὰ σέβεσαι τὸ ἐγὼ σου, δηλαδὴ τὴν συνείδηση τῆς ὑπάρξεώς σου καὶ νὰ προσέχης πάντοτε νὰ τὸ κρατᾶς στὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου ἐγωϊσμοῦ ποὺ διακρίνει κάθε ἀνώτερο ἄνθρωπο, μὴ ἀφήνοντα ποτὲ τὸ ἐγώ του νὰ κατέλθη οὔτε κατὰ ἕνα ἑκατοστὸ κάτω ἀπὸ τὸ αἰωνίως σταθερὸ ἔδαφος τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τῆς ἀρετῆς οὔτε νὰ παρασυρθῆ ἀπὸ πειρασμοὺς καὶ πάθη ἐξευτελίζοντα τὴν ἀνθρώπινη ἀξία».

ΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

Ὁ Σοπενχάουερ γράφει:

«Δὲν ὑπάρχει περισσότερον ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς νεότητος ἀπὸ τὴν ἀδράνειαν, τὴν νωθρότητα, τὴν ὀκνηρίαν, τὸ σκούριασμα. Μόνον ἂν διατηρῆσαι διαρκῶς εἰς ἐνέργειαν καὶ δρᾶσιν εἰς ὅλα ὅσα ἐνδιαφέρουν τὴν ὕπαρξίν σου, δύνασαι νὰ παρατείνης τὴν νεότητά σου. Ἂν θέλης νὰ μὴ γηράσης καὶ προώρως μάλιστα, μὴ ἀφήνης ποτὲ νὰ χαλαρωθῆ ἡ ἐνεργητικότης τῆς θελήσεώς σου. Νὰ ἀπασχολῆς τὸ πνεῦμα σου καὶ μὲ νέας ἰδέας καὶ μὴ παύσης νὰ ἐνδιαφέρεσαι δι' ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν κόσμον».

Ὁ Μπέρναρ Σόου ἔγραφεν:

«Ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἦταν ἀπὸ καιρὸ εὐτυχισμένη, ἂν ὅλη τὴ μεγαλοφυΐα ποὺ οἱ ἄνθρωποι καταναλίσκουν γιὰ νὰ ἐπανορθώσουν τὶς βλακεῖες τους, τὴν χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ μὴν τὶς διαπράττουν».

Ὁ Σαμφὸρ ἔλεγεν:

«Ἀλήθεια στὴ συνείδηση, καὶ ὄχι στὰ χείλη, εἶναι θεμέλιο ἐπάνω στὸ ὁποῖο δὲν ἔγιναν ἀκόμη πύργοι».

Ὁ Κόλτων, γράφει:

«Τὰ κτήνη ἀφήνουν τὴν ἀχαριστίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον».

Ἕνας μαθητὴς τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου Μενεδάμου τοῦ εἶπε μιὰ μέρα:

— Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη εὐτυχία ἀπὸ τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, δάσκαλε.

— Λάθος ἔχεις, τοῦ ἀπάντησε ὁ φιλόσοφος. Ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία εἶναι νὰ ἀρκεῖται κανεὶς σ' ἐκεῖνο ποὺ ἔχει.

* * *

Ὁ καθηγητὴς ρωτᾶ ἕνα μαθητή:

— Σὲ ποιὰ συνομοταξία ἀνήκει ἡ κότα;

— Στὰ θηλαστικά, κύριε.

— Τί λὲς ἀνόητε; Θηλάζουν τὰ πτηνά;

— Μὰ δὲν λένε... τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα;

* * *

Ὁ Ζὰν Ζὰκ Ρουσσὼ γράφει:

«Τὸ ν' ἀφήνης νὰ συσσωρεύωνται εἰς τὴν ὕπαρξίν σου τὰ ἔτη ἀσήμαντα καὶ ἀνωφελῆ δὲν λέγεται ζωή, εἶναι ἁπλῶς φυτοζωΐα. Ὅταν παύσης ν' ἀναπτύσης τὸ πνεῦμα σου καὶ τελειοποιῇς τὴν ἠθική σου ὑπόσταση ὅταν ἐξ ἄλλου παύσης νὰ εἶσαι χρήσιμος διὰ τὸν ἑαυτό σου καὶ ὠφέλιμος γιὰ τοὺς ἄλλους, δὲν ζῇς πλέον, ὑπάρχεις ἁπλῶς, νεκρὸς ἠθικῶς».

«...'Εσκέφθηκα ὅτι ραδιόφωνο ἔχουν ὅλα τ' ἁμάξια...»

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΖΩΑ

Ὀρθὲς ἀπαντήσεις τῆς γλωσσικῆς ἀσκήσεως

1. Δένδρον τῆς οἰκογενείας τῶν φοινικωδῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται εἰδικὸν φοινικέλαιον. Ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Δυτ. Ἀφρικήν. Ἐχρησιμοποιήθη ὡς τίτλος κινηματογράφου (!) μόνον διὰ νὰ ἀναγράφεται τὸ πρόγραμμά του, κατ᾽ ἀλφαβητικὴν σειράν, πρῶτον...

2. Συκοφαντία. Ἐπὶ τουρκοκρατίας, συκοφαντικὴ καταγγελία πρὸς χρηματισμὸν ἢ ἐκδίκησιν. Ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ χουὰν (περιφρόνησις) ἢ τοῦ λατινικοῦ βάνους (μάταιος) ἢ τοῦ περσικοῦ ἀβανύ, ὡς ὠνομάζοντο οἱ βασιλικοὶ ταχυδρόμοι, οἱ ἔχοντες ἐξουσίαν νὰ λαμβάνουσιν ὅ,τι θέλουν καθ᾽ ὁδόν. Μὲ τὴν μέθοδον τῆς ἀβανιᾶς ἀπηγχονίσθη ὁ Πατριάρχης Γαβριὴλ τὸ 1658 (ὡς δῆθεν βαπτίσας Τοῦρκον, ἐνῶ ἐπρόκειτο περὶ Πέρσου), ἀπεκεφαλίσθη ὁ Μιχαὴλ Κατακουζηνὸς (ὡς θέλων δῆθεν νὰ γίνη βασιλεύς), καὶ ἐφυλακίσθησαν σωρηδὸν Ἕλληνες ὡς ρωσόφιλοι, λόγῳ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, αἱ δὲ περιουσίαι των διηρπάγησαν, ὁλόκληρα πλοῖα ἐλεηλατήθησαν ὡς πειρατικὰ κ.λ.π.

3. Εἶναι ὀρθαὶ ὅλαι αἱ ἑρμηνεῖαι. Ὁ ἄβαξ ἦτο σχολικὸν ὄργανον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτοποθετεῖτο ἄμμος καὶ ἐχαράσσοντο γράμματα καὶ ἀριθμοί. Εἶναι εἰς τὸ πυροβόλον ἓν μέρος τῆς σκοπευτικῆς διόπτρας. Εἰς τὰ πλοῖα εἶναι μέρος τῆς πρύμνης, κοινῶς καθρέπτης. Ἦτο καὶ παιγνίδι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα: πλάκες ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔπαιζαν «κύβους».

4. Ἀνικανότης πρὸς ἀναπαραγωγὴν τοῦ εἴδους.

5. Μέρος ἀρχαίου ναοῦ προσιτὸν μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἀπροσπέλαστον δὲ εἰς πάντα ἄλλον. Ἐκ τοῦ ἀδύτου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, εἰς Δελφούς, ἡ Πυθία ἐξεφώνει τοὺς χρησμούς.

6. Ἐπίσης εἶναι ὅλαι αἱ ἐξηγήσεις ὀρθαί. Αἴγλη ἦτο μία τῶν Ἑσπερίδων νυμφῶν, ἐπίσης θυγάτηρ τοῦ Ἡλίου, τροφὸς τοῦ Διονύσου κ.ἄ. Αἴγλη ἡ τρίφυλλος, δένδρον τῆς οἰκογενείας τῶν ἑσπεριδοειδῶν. Παλαιότερον ὄνομα τῆς νήσου Σύμης. Μεταφ.: λάμψις, λαμπρότης, φήμη, δόξα.

7. Ἡ τῶν θινῶν ἀπαρχή, αἱ ἀπαρχαὶ τῶν καρπῶν.

8. Λέξις πλασθεῖσα ἀπὸ τὸν Κοραῆν πρὸς μετάφρασιν τῆς γαλλικῆς λέξεως «ἄνευ φροντίδος», σημαίνουσα τὸν μισθοδοτούμενον διὰ θέσιν μὴ συνεπαγομένην φροντίδα τινά.

9. Ἐκ τῆς γαλλικῆς λέξεως, τῆς σημαινούσης σύρτην: κλείω τὴν θύραν ἀσφαλῶς.

10. Ἡ πόσις περιεχομένου εἰς ποτήριον οἴνου ἀμυστὶ (μονορρούφι), πρὸς τιμωρίαν διὰ τὴν μὴ εὕρεσιν τῆς λύσεως αἰνίγματος. Ἡ ἄμυστις ἦτο μεγάλο ποτήρι, φιαλῶδες σχεδόν. Ἔπρεπε ὁ τιμωρούμενος νὰ τὸ ἀδειάση, ἐνῶ ἐπαίζετο κάποια μελωδία ἀπὸ αὐλητήν.

Ἡ λύσις τοῦ μαθηματικοῦ παιγνιδιοῦ

Ὁ πιὸ ἁπλὸς τρόπος μετατοπίσεως τῶν σακκιῶν, ὥστε νὰ ἔχωμε τὸ ζητούμενον ἀποτέλεσμα, εἶναι:

2	78	156	39	4

Γιὰ νὰ φθάσουμε σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα, ἀρκεῖ νὰ μετατοπίσωμε πέντε σάκκους.

Εἶναι ἐπίσης δυνατοὶ οἱ ἀκόλουθοι συνδυασμοί, ἀλλὰ λιγώτερο «οἰκονομικοί», ἀφοῦ ἀπαιτοῦν μετατόπιση 7 σάκκων:

4	39	156	78	2
6	29	174	58	3
3	58	174	29	6

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 10ον * Μάϊος — Ἰούνιος 1965 * ΤΕΥΧΟΣ 39

Ὁ «Ζορμπᾶς» τοῦ Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ ποὺ ΔΕΝ τὸν δίνει ἡ ταινία - διότι ΔΕΝ ἦτο δυνατόν

ΘΟΡΥΒΟΣ μεγάλος ἐξεσηκώθηκε γιὰ τὴν ταινία «Ζορμπᾶς ὁ Ἕλληνας», ποὺ ἐσκηνοθέτησε ὁ Κακογιάννης μὲ βάση τὸ βιβλίο τοῦ Καζαντζάκη «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ἀλέξη Ζορμπᾶ».

Δὲν πρόκειται νὰ κάμωμε κριτικὴ τῆς ταινίας, γιατὶ συνηθίζεται κατὰ τὴν μεταφορὰ ὑποθέσεων ἀπὸ τὸ βιβλίο στὸ πανὶ τοῦ κινηματογράφου νὰ δεσπόζουν ἄλλα κριτήρια καὶ ἡ Ἑλένη Ν. Καζαντζάκη ἐβεβαίωσε πὼς δὲν ἔχει «προδοθῆ» τὸ κείμενο βασικά. Ἄλλος εἶναι ὁ σκοπός μας: Νὰ θυμίσωμε μερικὰ ἀπὸ ὅσα γράφει ὁ Καζαντζάκης στὸν «Ζορμπᾶ» του καὶ ΔΕΝ παρουσίασε ὁ Κακογιάννης, ἐπειδὴ ΔΕΝ ἦταν δυνατὸν νὰ τὰ παρουσιάση —ἄλλο τὸ βιβλίο, ἄλλο ὁ κινηματογράφος:

1

...Ὁ Ὅμηρος στάθηκε γιὰ μένα τὸ γαληνὸ κατάφωτο μάτι — σὰν τὸ δίσκο τοῦ ἥλιου — ποὺ φωτίζει μὲ ἀπολυτρωτικιὰ λάμψη τὰ πάντα· ὁ Μπέρξονας μὲ ἀλάφρωσε ἀπὸ ἄλυτες φιλοσοφικὲς ἀγωνίες ποὺ μὲ τυραννοῦσαν στὰ πρῶτα νιάτα· ὁ Νίτσε μὲ πλούτισε μὲ καινούργιες ἀγωνίες καὶ μ' ἔμαθε νὰ μετουσιώνω τὴ δυστυχία, τὴν πίκρα, τὴν ἀβεβαιότητα σὲ περηφάνια· κι ὁ Ζορμπᾶς μ' ἔμαθε ν' ἀγαπῶ τὴ ζωὴ καὶ νὰ μὴ φοβοῦμαι τὸ θάνατο.

Ὅταν συλλογίζουμαι μὲ τὶ θροφὴ τόσα χρόνια μὲ ταΐζαν τὰ βιβλία κι οἱ δασκάλοι γιὰ νὰ χορτάσουν μιὰ λιμασμένη ψυχὴ καὶ τὶ λιονταρίσιο μυαλὸ γιὰ θροφὴ μὲ τάϊσε ὁ Ζορμπᾶς σὲ λίγους μῆνες, δύσκολα μπορῶ νὰ βαστάξω τὴν ὀργὴ καὶ τὴ θλίψη μου.

2

Μιὰ μέρα, στὸ Βερολίνο, ἔλαβα ἕνα τηλεγράφημα: «Εὗρον πρασίνην πέτραν ὡραιοτάτην, ἐλθὲ ἀμέσως. Ζορμπᾶς». Ἕνα ἄγριο ὄρνιο μέσα μου τίναξε τὰ φτερά του νὰ φύγει.

Ὅμως δὲν ἔφυγα· δὲν τόλμησα πάλι. Δὲν μπῆκα στὸ τρένο, δὲν ἀκολούθησα τὴ θεϊκιὰ θηριώδη μέσα μου κραυγή, δὲν ἔκαμα μιὰ γενναία παράλογη πράξη. Ἀκολούθησα τὴ μετρημένη κρύα, ἀνθρώπινη φωνὴ τοῦ λογικοῦ. Καὶ πῆρα τὴν πένα κι ἔγραψα τοῦ Ζορμπᾶ καὶ τοῦ ξηγοῦσα...

Κι αὐτὸς μοῦ ἀποκρίθηκε:

«Εἶσαι, καὶ νὰ μέ συμπαθᾶς, ἀφεντικό, καλαμαράς. Μποροῦσες καὶ σύ, κακομοίρη, μιὰ φορὰ στὴ ζωή σου νὰ δεῖς μιὰν ὄμορφη πράσινη πέτρα καὶ δὲν τὴν εἶδες. Μὰ τὸ Θεό, κάθουμουν κάποτε, ὅταν δὲν εἶχα δουλειά, κι ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου: «Ὑπάρχει, δὲν ὑπάρχει Κόλαση;» Μὰ χτὲς ποὺ ἔλαβα τὸ γράμμα σου, εἶπα: «Σίγουρα πρέπει νὰ ὑπάρχει Κόλαση γιὰ μερικοὺς καλαμαράδες!».

3

Πολλὲς χαρὲς ἔχει ὁ κόσμος ἐτοῦτος — γυναῖκες, φροῦτα, ἰδέες· μὰ νά'ναι χινόπωρο τρυφερὸ καὶ νὰ σκίζεις τὸ πέλαο ἐτοῦτο, μουρμουρίζοντας τ' ὄνομα τοῦ κάθε νησιοῦ, θαρρῶ δὲν ὑπάρχει χαρὰ ποὺ νὰ βυθίζει περισσότερο τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου στὴν Παράδεισο. Πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν μετατοπίζεσαι τόσο γαληνὰ καὶ πιὸ ἄνετα ἀπὸ τὴν ἀλήθεια στ' ὄνειρο· τὰ σύνορα ἀραιώνουν καὶ τὰ κατάρτια καὶ τοῦ πιὸ σαράβαλου καραβιοῦ πετοῦν βλαστοὺς καὶ σταφύλια· ἀλήθεια, ἐδῶ, στὴν Ἑλλάδα, τὸ θάμα εἶναι ὁ σίγουρος ἀνθὸς τῆς ἀνάγκης.

Κατὰ τὸ μεσημέρι ἡ βροχὴ εἶχε σταματήσει, ἔσκισε ὁ ἥλιος τὰ σύννεφα καὶ πρόβαλε δροσερός, τρυφερός, νιολουσμένος καὶ κανάκιζε μὲ τὶς ἀχτίδες του τ' ἀγαπημένα νερὰ καὶ χώματα.

Στεκόμουν στὴν πλώρα καὶ περιχαίρουμουν, ὡς τὴν ἄκρα τοῦ οὐρανοθάλασσου, τὸ θάμα· καὶ

μέσα στὸ βαπόρι οἱ τετραπέρατοι Ρωμιοί, τὰ μάτια τ' ἁρπαχτικά, τὰ ψιλικατζίδικα μυαλά, οἱ μικροπολιτικοὶ καβγάδες, ἕνα ξεκουρδισμένο πιάνο, τίμιες φαρμακερὲς κυράτσες, μοχθηρή, μονότονη ἐπαρχιώτικη μιζέρια. Σοῦ ἐρχόταν νὰ πιάσεις τὸ βαπόρι ἀπὸ τὶς δυὸ ἄκρες, νὰ τὸ βουτήξεις στὴ θάλασσα, νὰ τὸ τινάξεις καλὰ καλά, νὰ φύγουν ὅλα τὰ ζωντανὰ ποὺ τὸ μολεύουν — ἄνθρωποι, ποντίκια, κορέοι — καὶ νὰ τὸ ἀνεβάσεις πάλι ἀπάνω στὰ κύματα, ἀδειανὸ καὶ φρεσκοπλυμένο.

Κάποτε πάλι συμπόνια μὲ κυρίευε· μιὰ συμπόνια βουδική, κρύα, σὰ συμπέρασμα ἀπὸ πολύπλοκους μεταφυσικοὺς συλλογισμούς. Συμπόνια ὄχι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους μονάχα παρὰ καὶ γιὰ τὸν κόσμο ὁλάκερο ποὺ παλεύει, φωνάζει, κλαίει, ἐλπίζει καὶ δὲν βλέπει πὼς ὅλα εἶναι φαντασμαγορία τοῦ Τίποτα.

4

Ξάπλωσα στὴν καμπίνα μου, πῆρα ἕνα βιβλίο, ὁ Βούδας κυβερνοῦσε ἀκόμα τὶς ἔγνοιες μου· διάβασα τὸ «Διάλογο Βούδα καὶ Βοσκοῦ», ποὺ τὰ τελευταῖα ἐτοῦτα χρόνια γέμιζε τὸ στῆθος μου εἰρήνη κι ἀσφάλεια.

«Ὁ Βοσκός: — Τὸ φαΐ μου ψήθηκε, ἄρμεξα τὰ πρόβατά μου· μανταλωμένο τὸ καλύβι μου, ἀναμμένη ἡ φωτιά μου· καὶ σύ, βρέχε ὅσο θές, οὐρανέ μου!

»Ὁ Βούδας: — Δὲν ἔχω ἀνάγκη πιὰ ἀπὸ φαγιὰ καὶ γάλατα· οἱ ἄνεμοι εἶναι τὸ καλύβι μου, ἔσβησε ἡ φωτιά μου· καὶ σύ, βρέχε ὅσο θές, οὐρανέ μου!

»Ὁ Βοσκός: — Ἔχω βόδια, ἔχω γελάδες, ἔχω λιβάδια πατρογονικὰ κι ἕνα ταῦρο ποὺ πηδάει τὶς γελάδες μου· καὶ σύ, βρέχε ὅσο θές, οὐρανέ μου!

»Ὁ Βούδας: — Δὲν ἔχω βόδια μήτε γελάδες· δὲν ἔχω λιβάδια. Δὲν ἔχω τίποτα. Δὲ φοβοῦμαι τίποτα· καὶ σύ, βρέχε ὅσο θές, οὐρανέ μου!

»Ὁ Βοσκός: — Ἔχω μιὰ βοσκοπούλα ὑπάκουη καὶ πιστή· χρόνια τώρα γυναίκα μου, καὶ χαίρουμαι νὰ παίζω μαζί της τὴ νύχτα· καὶ σύ, βρέχε ὅσο θές, οὐρανέ μου!

»Ὁ Βούδας: — Ἔχω μιὰν ψυχὴ ὑπάκουη καὶ λεύτερη· χρόνια τώρα τὴ γυμνάζω καὶ τὴ μαθαίνω νὰ παίζει μαζί μου· καὶ σύ, βρέχε ὅσο θές, οὐρανέ μου!».

Μιλοῦσαν ἀκόμα οἱ δυὸ ἐτοῦτες φωνές, κι ὁ ὕπνος μὲ πῆρε.

5

Αὐτὸ ποὺ ἤθελα νὰ σοῦ πῶ εἶναι ἐτοῦτο: ὅταν ἔφτασε τὸ βασιλικὸ βαπόρι σημαιοστόλιστο κι ἄρχισαν οἱ κανονιὲς καὶ πάτησε ὁ πρίγκιπας τὸ πόδι του στὴν Κρήτη... Εἶδες ποτέ σου λαὸ νὰ ζουρλαίνεται ὅλος μαζί, γιατὶ εἶδε τὴ λευτεριά του; Ὄχι; Ἔ, τότε, κακομοίρη μου ἀφεντικό, στραβὸς γεννήθηκες, στραβὸς θὰ πεθάνεις. Ἐγώ, καὶ χίλια χρόνια νὰ ζήσω καὶ μιὰν μπουκιὰ μονάχα κρέας νὰ μοῦ μένει ζωντανό, αὐτὸ τὸ πράμα ποὺ εἶδα κείνη τὴ μέρα δὲ θὰ τὸ ξεχάσω.

Κι ἂν ἦταν κάθε ἄνθρωπος νὰ διαλέει τὴν Παράδεισό του στὸν οὐρανό, σύμφωνα μὲ τὰ γοῦστα του — ἔτσι πρέπει! αὐτὸ θὰ πεῖ Παράδεισο! — ἐγὼ θὰ 'λεγα τοῦ Θεοῦ: «Θεέ μου, νά 'ναι ἡ Παράδεισό μου μιὰ Κρήτη γεμάτη μερτιὲς καὶ σημαῖες καὶ νὰ βαστᾶ αἰώνια ἡ στιγμὴ ποὺ πατάει ὁ πρίγκιπας Γεώργιος τὸ πόδι του στὴν Κρήτη... Τίποτα ἄλλο δὲ θέλω!».

Στάθηκα μιὰ στιγμὴ στὴν ἄμμο, κοίταξα. Ἡ ἅγια μοναξιὰ ἁπλώθηκε μπροστά μου φαρμακερή, μαυλιστική, σὰν τὴν ἔρημο. Τὸ σειρηνικὸ βουδικὸ τραγούδι σηκώθηκε ἀπὸ τὸ χῶμα καὶ τύλιξε τὸ σπλάχνο μου: «Πότε λοιπόν, ἐπιτέλους, θὰ τραβηχτῶ στὴν ἐρημία — μονάχος, δίχως σύντροφο, μὲ μόνο τὴν ἅγια βεβαιότητα πὼς ὅλα εἶναι ὄνειρο; — Πότε μὲ τὰ κουρέλια μου — χωρὶς ἐπιθυμίες — θὰ τραβηχτῶ χαρούμενος στὸ βουνό; — Πότε, βλέποντας πὼς τὸ κορμί μου δὲν εἶναι παρὰ ἀρρώστια καὶ φονικό, γεράματα καὶ θάνατος — λεύτερος, ἄφοβος, ὅλο χαρά — θὰ τραβηχτῶ στὸ δάσο; — Πότε; πότε; πότε;».

6

Εἶναι μερικὰ πράματα, ποὺ μήτε ὁ σοφὸς Σολομώντας... Νά, μιὰ μέρα περνοῦσα ἀπὸ ἕνα χωριουδάκι. Ἕνας μπαμπόγερος ἐνενήντα χρονῶ φύτευε μιὰ μυγδαλιά. «Ἔ παππούλη, τοῦ κάνω, μυγδαλιὰ φυτεύεις;» Κι αὐτός, ἔτσι σκυμμένος ποὺ ἦταν, στράφηκε καὶ μοῦ κάνει: «Ἐγώ, παιδί μου, ἐνεργῶ σὰ νὰ ἤμουν ἀθάνατος! — Κι ἐγώ, τοῦ ἀποκρίθηκα, ἐνεργῶ σὰ νά 'ταν νὰ πεθάνω τὴν πάσα στιγμή». Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυό μας εἶχε δίκιο, ἀφεντικό;

Μὲ κοίταξε θριαμβευτικά:

—Ἐδῶ σὲ θέλω! εἶπε.

Σώπαινα. Ὅμοια ἀνηφορικοὶ κι ἀντρίκιοι κι οἱ δυὸ δρόμοι, καὶ μποροῦν νὰ φέρουν κι οἱ δυὸ στὴν κορυφή. Νὰ ἐνεργεῖς σὰ νὰ μὴν ὑπῆρχε θάνατος καὶ νὰ ἐνεργεῖς ἔχοντας στὸ νοῦ σου κάθε στιγμὴ τὸ θάνατο, εἶναι, ἴσως, ἕνα· μὰ τότε, ὅταν μὲ ρώτησε ὁ Ζορμπᾶς δὲν τό 'ξερα.

7

Παρακολουθοῦσα τὸν καπνὸ νὰ στρουφίζεται, νὰ ξεστρουφίζεται μέσα στὸ μεσόφωτο, νὰ παιχνιδίζει μιὰ στιγμὴ γαλάζιος πολύπλοκος, καὶ νὰ χωνεύει ἀργά, νὰ γίνεται ἀγέρας. Κι ἡ ψυχή μου περιπλέκουνταν μαζί του, παιχνίδιζε καὶ χάνουνταν κι ἀνέβαινε πάλι μὲ τὸν καινούριο στρόβιλο τοῦ καπνοῦ καὶ ξαναχάνουνταν. Ὥρα πολλή, καὶ ζοῦσα κατάσαρκα, χωρὶς τὴ μεσολάβηση τοῦ λογικοῦ, μὲ ἄφραστη βεβαιότητα τὴν ἀρχή, τὴν ἀκμὴ καὶ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ κόσμου. Βυθίζουμουν πάλι, μὰ χωρὶς τώρα τὶς παραπλανητικὲς λέξεις καὶ τὰ ξετσίπωτα σκοινοβατικὰ παιχνίδια τοῦ νοῦ, στὸ Βούδα. Ἐτοῦτος ὁ καπνὸς εἶναι ἡ οὐσία τῆς διδασκαλίας του, ἐτοῦτα τὰ ἐφήμερα μεταπλαθόμενα σχήματα εἶναι ἡ ζωὴ ποὺ καταλήγει, ἥσυχη, ἀθόρυβη, εὐτυχισμένη,

στὴ γαλάζια νιρβάνα... Δὲν ἔκανα συλλογισμούς, δὲ μάχουμουν νὰ βρῶ τίποτα, δὲν εἶχα καμιὰ ἀμφιβολία· ζοῦσα τὴ βεβαιότητα.

8

Δὲ μιλοῦσα· ἔνιωθα, γρικώντας τὸ Ζορμπᾶ, ν' ἀνανιώνεται ἡ παρθενιὰ τοῦ κόσμου. Ὅλα τὰ καθημερινὰ καὶ τὰ ξεθωριασμένα ξανάπαιρναν τὴ λάμψη ποὺ εἶχαν τὶς πρῶτες μέρες ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Τὸ νερό, ἡ γυναίκα, τὸ ἄστρο, τὸ ψωμί, ξαναγύριζαν στὴν ἀρχέγονη, μυστηριώδη πηγή, καὶ ξανάπαιρνε φόρα στὸν ἀγέρα ὁ θεῖος τροχός.

9

Ὅταν ἤμουν ἀκόμα στὸ σκολειό, ἔκαμα μὲ τοὺς πιὸ στενοὺς μου φίλους μιὰ μυστικὴ «Φιλικὴ Ἑταιρεία», ἔτσι τὴ λέγαμε, κι ὁρκιστήκαμε, κλειδωμένοι μέσα στὴν κάμαρά μου, πὼς ὅλη μας τὴ ζωὴ θὰ τὴν ἀφιερώναμε νὰ πολεμοῦμε τὴν ἀδικία. Κι ἔτρεχαν χοντρὰ τὰ κλάματα ἀπὸ τὰ μάτια μας, τὴ στιγμὴ ποὺ βάζαμε τὸ χέρι ἀπάνω στὴν καρδιά μας καὶ δίναμε τὸν ὅρκο.

Παιδιακίσια ἰδανικά, ὅμως ἀλίμονο στὸν ἄνθρωπο ποὺ τ' ἀκούει καὶ γελάει! Ὅταν βλέπω ποῦ κατάντησαν τὰ μέλη τῆς «Φιλικῆς Ἑταιρείας» — γιατρουδάκια, δικηγοράκια, ἐμποράκια, πολιτικάντηδες, γαζετατζῆδες — σφίγγεται ἡ καρδιά μου. Τραχὺ εἶναι, φαίνεται, σκληρὸ πολὺ τὸ κλίμα τῆς γῆς ἐτούτης, κι [illegible] πιὸ πολύτιμοι σπόροι δὲν πε[illegible] φύτρο ἢ πνίγουνται ἀπὸ τὰ χαμομήλια καὶ τίς τσουκνίδες. Κι' ὅμως, καθὼς βλέπω, δὲν εβαλα ἀκόμα, γνώση· καὶ τώρα ἀκόμα, δόξα σοι ὁ Θεός. εἶμαι ἕτοιμος γιὰ δονκιχώτικες ἐκστρατεῖες.

10

Χαρὰ μεγάλη νὰ μπαίνεις σ' ἕνα χωριάτικο κρητικὸ σπίτι· ὅλα γύρα πατριαρχικά, αἰώνια: τὸ τζάκι, ἕνα λυχνάρι κρεμασμένο δίπλα στὸ τζάκι, πιθάρια μὲ λάδι καὶ γεννήματα, καὶ ζερβὰ ὡς μπαίνουμε, σ' ἕνα κούφωμα τοῦ τοίχου, στὸ σταμνοστάτη, τὸ σταμνὶ μὲ τὸ δροσερὸ νερό, ταπωμένο μὲ σταμναγκάθι. Στὰ δοκάρια κρέμουνται ἁρμαθιὲς κυδώνια καὶ ρόδια καὶ μυρωδάτα βότανα — φρασκόμηλο, δυόσμο, δεντρολίβανο, θρούμπα. Στὸ βάθος, τρία τέσσερα σκαλοπάτια, ἀνεβαίνεις στὸ σοφά, ὅπου εἶναι τὸ στριποδένιο κρεβάτι, κι ἀπὸ πάνω τ' ἅγια κονίσματα μὲ τὸ ἀναμμένο καντήλι. Τὸ σπίτι σοῦ φαίνεται ἄδειανό, κι' ὅμως τά' χει ὅλα· τόσο λίγα πράματα ἔχει ἀνάγκη ὁ σωστὸς ἄνθρωπος.

11

Ἤμουν εὐτυχής, καὶ τὸ 'ξερα. Ὅσο ζοῦμε μιὰν εὐτυχία, δύσκολα τὴ νιώθουμε· μονάχα ὅταν περάσει καὶ κοιτάξουμε πίσω μας, καταλαβαίνουμε ξαφνικὰ — καὶ κάποτε μὲ κατάπληξη — πόσο σταθήκαμε εὐτυχισμένοι. Ἐγὼ ὅμως, στὸ κρητικὸ ἐτοῦτο ἀκρογι-

άλι, ζοῦσα τὴν εὐτυχία κι' ἤξερα συνάμα πὼς εἶμαι εὐτυχισμένος.

Θάλασσα ἀπέραντη, ὥς κάτω στ' ἀφρικανικὰ ἀκρογιάλια. Κάθε τόσο πολὺ ζεστὸς νοτιὰς φυσοῦσε, λίβας, ποὺ κατάφτανε ἀπὸ τὶς μακρινὲς πυρωμένες ἀμμοῦδες. Μύριζε ἡ θάλασσα τὸ πρωΐ καρπούζι, τὸ μεσημέρι ἄχνιζε, ἀνασηκώνουνταν καὶ γέμιζε μικροὺς, μικροὺς ἄγουρους μαστοὺς, καὶ τὸ βράδυ στέναζε τριανταφυλλιά, κρασάτη, μελτζανιά, σκούρα γαλάζια.

12

— Πές μου τὶ κάνεις τὸ φαΐ ποὺ τρῶς καὶ θὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι. Ἄλλοι τὸ κάνουν ξίγκια καὶ κοπριά, ἄλλοι τὸ κάνουν δουλειὰ καὶ κέφι κι ἄλλοι, ἔχω ἀκουστά, τὸ κάνουν, λέει, θεό. Τριῶν λογιῶν εἶναι τὸ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι· ἐγώ, ἀφεντικό, δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς χειρότερους, μήτε πάλι ἀπὸ τοὺς καλύτερους· στέκουμαι στὴ μέση. Τὸ φαΐ ποὺ τρώγω τὸ κάνω δουλειὰ καὶ κέφι. Πάλι καλά!

Μὲ κοίταξε πονηρά, γέλασε.

— Τοῦ λόγου σου, ἀφεντικό, θαρρῶ πὼς πολεμᾶς νὰ κάμεις τὸ φαΐ ποὺ τρῶς θεό· μὰ δὲν τὰ καταφέρνεις, καὶ βασανίζεσαι.

13

Βεβαιώθηκα πάλι πόσο ἡ εὐτυχία εἶναι πράγμα ἁπλὸ καὶ λιτοδίαιτο — ἕνα ποτήρι κρασί, ἕνα κάστανο, ἕνα φτωχικὸ μαγκαλάκι, ἡ βουὴ τῆς θάλασσας· τίποτα ἄλλο. Χρειάζεται μονάχα, γιὰ νὰ νοιώσεις πὼς ὅλα τοῦτα εἶναι εὐτυχία, μιὰ καρδιὰ ἁπλὴ καὶ λιτοδίαιτη.

14

Ἕνα βράδυ ποὺ γύριζε, μὲ ρώτησε μὲ ἀγωνία:

—Ὑπάρχει, δὲν ὑπάρχει Θεός; Τί λὲς καὶ τοῦ λόγου σου, ἀφεντικό; Κι ἂν ὑπάρχει — ὅλα γίνονται — πῶς τὸν φαντάζεσαι;

Ἀνασήκωσα τοὺς ὤμους, δὲν ἀποκρίθηκα.

— Ἐγώ, μὴ γελάσεις, ἀφεντικό, φαντάζουμαι τὸ Θεὸ ἀπαράλλαχτο σὰν καὶ μένα. Μονάχα πιὸ ἀψηλό, πιὸ δυνατό, πιὸ παλαβό· κι ἀθάνατο. Κάθεται σὲ μαλακὲς προβιὲς χουζουρεμένα, κι ἡ παράγκα του εἶναι ὁ οὐρανός. Ὄχι ἀπὸ γκαζοτενεκέδες, σὰν τὴ δικιά μας, παρὰ ἀπὸ σύννεφα. Κρατάει στὸ δεξὸ του χέρι ὄχι σπαθί, ὄχι ζυγαριὰ — αὐτὰ τὰ ἐργαλεῖα εἶναι γιὰ τοὺς φονιάδες καὶ τοὺς μπακάληδες· ὁ Θεὸς κρατᾶ ἕνα μεγάλο σφουγγάρι γεμάτο νερό, σὰ σύννεφο τῆς βροχῆς. Δεξὰ του ἡ Παράδεισο, ζερβά του ἡ Κόλαση. Ἔρχεται ἡ κακομοίρα ἡ ψυχή, τσίτσιδο, γιατὶ ἔχασε τὸ κορμί της καὶ τουρτουρίζει. Ὁ Θεὸς τὴν κοιτάζει καὶ γελάει κάτω ἀπὸ τὰ μουστάκια του· μὰ καμώνεται τὸν μπαμπούλα. «Ἔλα ἐδῶ, τῆς λέει, καὶ χοντραίνει τὴ φωνή του, ἔλα ἐδῶ, καταραμένη!» Καὶ πιάνει τὴν ἀνάκριση. Πέφτει ἡ ψυχὴ στὰ πόδια τοῦ Θεοῦ. «Ἀμάν! τοῦ φωνάζει· ἥμαρτον!» Καὶ δώστου νὰ λέει, νὰ λέει τὰ κρίματά της.

Λέει, λέει, δὲν ἔχουν τελειωμό. Κι ὁ Θεὸς βαριέται, χασμουριέται. «Σώπα πιά, τῆς φωνάζει, μὲ ξεκούφανες» Καὶ φάπ! δίνει μιὰ μὲ τὸ σφουγγάρι καὶ σβήνει ὅλες τὶς ἁμαρτίες. «Ξεκουμπίσου στὴν Παράδεισο! τῆς κάνει. — Πέτρο, βάλ' τη καὶ τούτη μέσα, τὴν κακομοίρα!»

»Γιατὶ πρέπει νὰ ξέρεις, ἀφεντικό, ὁ Θεὸς εἶναι ἄρχοντας μεγάλος· κι αὐτὸ θὰ πεῖ ἀρχοντιά: νὰ συχωρνᾶς!

15

— Γεννήθηκε ὁ Χριστός, σοφὲ Σολομών, καλαμαρά μου! Μὴν ψιλοκοσκινίζεις: γεννήθηκε, δὲ γεννήθηκε; μωρέ, γεννήθηκε, μὴν εἶσαι κουτός! Ἂν πιάσεις φακὸ νὰ δεῖς τὸ νερὸ ποὺ πίνουμε, μοῦ 'πε μιὰ μέρα ἕνας μηχανικός, θὰ βρεῖς λέει, πὼς τὸ νερὸ εἶναι γεμάτο σκουλήκια, μικρὰ μικρά, ποὺ δὲν φαίνονται στὸ μάτι. Θὰ δεῖς τὰ σκουλήκια καὶ δὲ θὰ πιεῖς. Δὲ θὰ πιεῖς καὶ θὰ πεθάνεις τῆς δίψας. Σπάσε τὸ φακό, ἀφεντικό, σπάσε τον, τὸν ἄτιμο, ν' ἀφανιστοῦν εὐτὺς τὰ σκουλήκια, νὰ πιεῖς νερὸ νὰ δροσερέψεις.

16

Ἔκανε κρύο, ἡ θάλασσα μούγκριζε, τὸ ἄστρο τῆς Ἀφροδίτης κρεμάστηκε κατὰ τὴν ἀνατολὴ φιλάρεσκο, ὅλο χορὸ καὶ παιχνίδι. Πήγαινα γιαλὸ γιαλό, ἔπαιζα μὲ τὰ κύματα, χιμοῦσαν νὰ μὲ βρέξουν, ξέφευγα, ἤμουν εὐτυχής, ἔλεγα: «Ἐτούτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ εὐτυχία· νὰ μὴν ἔχεις καμιὰ φιλοδοξία καὶ νὰ δουλεύεις σκυλίσια, σά νά'χες ὅλες τὶς φιλοδοξίες· νὰ ζεῖς μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς ἀγαπᾶς καὶ νὰ μὴν τοὺς ἔχεις ἀνάγκη. Νά'ναι Χριστούγεννα, νὰ φᾶς, νὰ πιεῖς καλά, κι ὕστερα νὰ ξεφύγεις μόνος ἀπ' ὅλα τὰ δολώματα, καὶ νά'ναι τ' ἄστρα ἀπὸ πάνω σου, ζερβὰ ἡ γῆς, δεξιὰ ἡ θάλασσα — καὶ νὰ νογᾶς ξαφνικὰ πὼς μέσα στὴν καρδιά σου ἡ ζωὴ τέλεψε καὶ τὸ στερνό της τὸν ἆθλο κι ἔγινε παραμύθι».

17

Θυμήθηκα κάποιο πρωί, ποὺ εἶχα πετύχει σ' ἕνα πεῦκο ἕνα κουκούλι πεταλούδας, τὴ στιγμὴ ποὺ ἔσκαζε τὸ τσόφλι κι ἑτοιμάζουνταν ἡ μέσα ψυχὴ νὰ προβάλει. Περίμενα, περίμενα, ἀργοῦσε, κι ἐγὼ βιάζουμουν· ἔσκυψα τότε ἀπάνω της κι ἄρχισα νὰ τὴ ζεσταίνω μὲ τὴν ἀνάσα μου. Τὴ ζέσταινα ἀνυπόμονα, καὶ τὸ θάμα ἄρχισε νὰ ξετυλίγεται μπροστά μου, μὲ γοργὸ παρὰ φύση ρυθμό· τὸ τσόφλι ἄνοιξε ὅλο, ἡ πεταλούδα πρόβαλε. Μὰ ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὴ φρίκη μου: τὰ φτερά της ἔμεναν σγουρά, ἀξεδίπλωτα, ὅλο της τὸ κορμάκι ἔτρεμε καὶ μάχουνταν νὰ τὰ ξετυλίξει, μὰ δὲν μποροῦσε· μάχουμουν κι ἐγὼ μὲ τὴν ἀνάσα μου νὰ τὴ βοηθήσω. Τοῦ κάκου· εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ὑπομονετικὸ ὡρίμασμα καὶ ξετύλιγμα μέσα στὸν ἥλιο, καὶ τώρα πιὰ ἦταν ἀργά· ἡ πνοή μου εἶχε ζορίσει τὴν πεταλούδα νὰ ξεπροβάλει πρὶν

τῆς ὥρας ζαρωμένη κι ἑφταμηνίτικη. Βγῆκε ἀμέστωτη, κουνήθηκε ἀπελπισμένη, καὶ σὲ λίγο πέθανε στὴν ἀπαλάμη μου.

Τὸ πουπουλένιο κουφάρι αὐτὸ τῆς πεταλούδας θαρρῶ πὼς εἶναι τὸ μεγαλύτερο βάρος ποὺ ἔχω στὴ συνείδησή μου. Καὶ νά, σήμερα κατάλαβα βαθιά: εἶναι θανάσιμο ἁμάρτημα νὰ βιάζεις τοὺς αἰώνιους νόμους· ἔχεις χρέος ν' ἀκολουθᾶς τὸν ἀθάνατο ρυθμὸ μ' ἐμπιστοσύνη.

18

Ἡ ρυθμικὴ ἀνακύκλωση τοῦ καιροῦ, ὁ τροχὸς τοῦ κόσμου ποὺ γυρίζει, τὰ τέσσερα πρόσωπα τῆς γῆς, ποὺ τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο φωτίζουνται ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἡ ζωὴ ποὺ φεύγει καὶ φεύγουμε μαζί της, γέμισε πάλι ταραχὴ τό στῆθος μου. Ἀντιλάλησε πάλι μέσα μου, μὲ τὴ φωνὴ τοῦ γερανοῦ, ἡ φοβερὴ προειδοποίηση πὼς ἡ ζωὴ ἐτούτη εἶναι μοναδικὴ γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο, ἄλλη δὲν ἔχει, ὅ,τι μπορεῖς νὰ τὸ χαρεῖς, ἐδῶ θὰ τὸ χαρεῖς, περνάει γρήγορα καὶ δὲ θὰ σοῦ ξαναδοθεῖ, στὴν αἰωνιότητα, ἄλλη εὐκαιρία.

Ἕνας νοῦς ποὺ ἀκούει τὴν ἀνήλεη — καὶ τόσο γεμάτη ἔλεος — ἀγγελία ἐτούτη, παίρνει τὴν ἀπόφαση νὰ νικήσει τὶς ἀθλιότητες καὶ ἀδυναμίες του. νὰ νικήσει τὴν τεμπελιὰ καὶ τὶς μάταιες μεγάλες ἐλπίδες καὶ νὰ πιαστεῖ ἀλάκερος ἀπὸ τὸ κάθε δευτερόλεφτο ποὺ φεύγει γιὰ πάντα.

Μεγάλα πρότυπα ἀνεβαίνουν στὴ μνήμη σου, βλέπεις καθαρὰ πὼς εἶσαι τιποτένιος, πὼς χάνεται ἡ ζωή σου σὲ μικρὲς χαρές, σὲ μικρὲς θλίψεις, σὲ ἀνάξιες κουβέντες. Φωνάζεις: «Ντροπή! Ντροπή!» κι αἱματώνεις τὰ χείλια.

19

— Ἐγὼ γράμματα πολλὰ δὲν κατέχω· μιὰ φορὰ ὅμως ἄκουσα στὴν ἐκκλησιὰ ἕνα λόγο τοῦ Χριστοῦ, κι αὐτὸς ὁ λόγος τυπώθηκε στὸ μυαλό μου καὶ πιὰ δὲ βγαίνει: νὰ ξεπουλήσεις, λέει, ὅ,τι ἔχεις καὶ δὲν ἔχεις καὶ ν' ἀγοράσεις τὸ Μεγάλο μαργαριτάρι. Καὶ ποιό 'ναι τὸ Μεγάλο μαργαριτάρι; Ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς, παιδί μου. Ἡ εὐγενεία σου, ἀφεντικό, πᾶς γιὰ τὸ Μεγάλο μαργαριτάρι.

Τὸ Μεγάλο μαργαριτάρι! Πόσες φορὲς δὲν ἔλαμψε στὸ νοῦ μου, μέσα στὸ σκοτάδι, σὰν ἕνα μεγάλο δάκρυο;

20

Εἶχα χρόνια ν' ἀκούσω τοὺς Χαιρετισμούς. Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνταρσία τῆς πρώτης νιότης, προσπερνοῦσα μὲ καταφρόνια καὶ θυμὸ ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες· μὲ τὸν καιρὸ γλύκανα. Κάπου κάπου πήγαινα στὶς θεμελιακὲς γιορτές, στὰ Χριστούγεννα, στὶς ἀγρυπνιές, στὴν Ἀνάσταση· καὶ χαίρουμουν ν' ἀνασταίνεται τὸ παιδὶ πού 'χε παραπομείνει μέσα μου. Οἱ ἄγριοι πιστεύουν πὼς ὅταν τὸ μουσικὸ ὄργανο ξεπέσει ἀπὸ τὴ θρησκευτική του ἀποστολὴ καὶ ξεθυμάνει, βγάζει ἁρμο-

νικὸ λάλο. Τέτοια αἰσθητικὴ χαρὰ εἶχε καταντήσει μέσα μου ἡ θρησκεία.

Στάθηκε σὲ μιὰ γωνιά, ἀκούμπησα στὸ γυαλιστερὸ στασίδι, ποὺ τό'χαν κάμει φίλντισι ἀπὸ τὸ πολὺ τρίψιμο τὰ χέρια τῶν πιστῶν, κι ἄκουγα ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ καιροῦ νά 'ρχουνται οἱ βυζαντινὲς μελωδίες: «Χαῖρε, ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς· χαῖρε βάθος δυσθεώρητον καὶ ἀγγέλων ὀφθαλμοῖς... Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε...»

21

Εἶχε βραδυάσει. Δύο— τρία κοράκια γύριζαν βιαστικὰ στὶς κούρνιες τους, ἔβγαιναν ἀπὸ τὶς κουφάλες τῶν δέντρων οἱ κουκουβάγιες γιὰ νὰ φᾶν, ἔβγαιναν ἀπὸ τὴ γῆς τὰ σαλιγκάρια, οἱ κάμπιες, τὰ σκουλήκια, τὰ ποντίκια, γιὰ νὰ φαγωθοῦν ἀπὸ τὶς κουκουβάγιες.

Τὸ μυστικὸ φίδι ποὺ δαγκάνει τὴν οὐρά του, μ' ἔζωσε· γεννᾶ ἡ γῆς καὶ τρώει τὰ παιδιά της, τὰ ξαναγεννάει, τὰ ξανατρώει. Τέλειος κύκλος.

22

'Ανησυχαστικὸ βιβλίο — γιὰ τὰ χιονοσκέπαστα βουνὰ τοῦ Θιβέτ, τὰ μυστηριώδη μοναστήρια, τοὺς σιωπηλοὺς καλογέρους μὲ τὰ κίτρινα ράσα, ποὺ συγκεντρώνοντας τὴ θέλησή τους ἀναγκάζουν τὸν αἰθέρα νὰ πάρει τὸ σχῆμα τῆς πεθυμιᾶς τους.

'Αψηλὲς κορυφές, ἀγέρας πυκνοκατοικημένος ἀπὸ πνέματα, δὲ φτάνει ὥς ἐκεῖ πάνω τὸ μάταιο βουβούνισμα τοῦ κόσμου. Ὁ μεγάλος ἀσκητὴς παίρνει τοὺς μαθητές του, ἀγόρια δεκάξι, δεκαοχτὼ χρονῶν καὶ τοὺς πηγαίνει μεσάνυχτα σὲ μιὰν παγωμένη λίμνη τοῦ βουνοῦ. Γδύνουνται, σπάζουν τὸ κρύσταλλο, βουτοῦν τὰ ροῦχα τους στὸ παγωμένο νερό, τὰ φοροῦν ἔπειτα καὶ τὰ στεγνώνουν ἀπάνω στὴ σάρκα τους. Τὰ ξαναβουτοῦν, τὰ ξαναστεγνώνουν, ἑφτὰ φορές. Κι ἔπειτα γυρίζουν στὸ μοναστήρι γιὰ τὸν ὄρθρο.

'Ανεβαίνουν σὲ μιὰ κορυφή, πέντε, ἕξι χιλιάδες μέτρα ὕψος. Κάθουνται ἥσυχα, ἀναπνέουν βαθιά, ρυθμικά, μὲ τὸ ἀπανωκόρμι γυμνὸ καὶ δὲν κρυώνουν. Κρατοῦν ἕνα τάσι παγωμένο νερὸ στὶς φοῦχτες τους, τὸ κοιτάζουν, συγκεντρώνουνται, ρίχνουν ἀπάνω στὸ κρουσταλλιασμένο νερὸ τὴ δύναμή τους, καὶ τὸ νερὸ βράζει· καὶ φτιάνουν τὸ τσάϊ τους.

Ὁ μεγάλος ἀσκητὴς μαζεύει γύρα του τοὺς μαθητές, φωνάζει:

«Ὅποιος δὲν ἔχει μέσα του τὴν πηγὴ τῆς εὐτυχίας, ἀλίμονό του!

«Ὅποιος θέλει ν' ἀρέσει στοὺς ἄλλους, ἀλίμονό του!

«Ὅποιος δὲ νιώθει πὼς ἡ ζωὴ ἐτούτη κι ἡ ἄλλη εἶναι ἕνα, ἀλίμονό του!».

23

Εἶχε νυχτώσει πιά, δὲν ἔβλεπα νὰ διαβάζω· ἔκλεισα τὸ βιβλίο, κοίταζα τὴ θάλασσα. «Πρέπει,

συλλογίζουμουν, πρέπει νὰ γλιτώσω ἀπ' ὅλους τοὺς ἐφιάλτες — βοῦδες, θεούς, πατρίδες, ἰδέες... Ὅποιος δὲ γλιτώσει, φώναξα, ἀπὸ βοῦδες, θεούς, πατρίδες, ἰδέες, ἀλίμονό του»!.

24

— Ζορμπᾶ, ἀποκρίθηκα, ἐσὺ θαρρεῖς πὼς εἶσαι ἕνας φοβερὸς καὶ τρομερὸς Σεβὰχ Θαλασσινὸς ποὺ γύρισες τὸν κόσμο καὶ κοκορεύεσαι. Καὶ δὲν εἶδες τίποτα, τίποτα, δυστυχισμένε! Μήτ' ἐγώ. Ὁ κόσμος εἶναι πολὺ πιὸ μεγάλος ἀπ' ὅ,τι θαρροῦμε. Ταξιδεύουμε, ταξιδεύουμε, κι ἀκόμα δὲν ξεμυτίσαμε ἀπὸ τὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ μας.

Ὁ Ζορμπᾶς σούφρωσε τὰ χείλια· δὲ μίλησε. Ἔγρουξε μονάχα σὰν τὸ πιστὸ σκυλὶ ποὺ τὸ δέρνουν.

— Ὑπάρχουν βουνά, ἐξακολούθησα, θεόρατα, θεοκατοίκητα, γεμάτα μοναστήρια. Καὶ μέσα στὰ μοναστήρια αὐτὰ ζοῦν καλογέροι μὲ κίτρινα ράσα, κάθουνται διπλοπόδι ἕνα μήνα, δύο μῆνες, ἕξι μῆνες καὶ συλλογίζουνται ἕνα καὶ μόνο πράμα. Ἕνα, τὸ ἀκοῦς; Ὄχι δύο· ἕνα! Δὲ συλλογίζουνται σὰν κι ἐμᾶς γυναίκα καὶ λιγνίτη, βιβλίο καὶ λιγνίτη, συγκεντρώνουν, Ζορμπᾶ, τὸ νοῦ τους σ' ἕνα καί μόνο πράμα· καί κάνουν θάματα. Ἔτσι γίνουνται τὰ θάματα. Εἶδες, Ζορμπᾶ, ὅταν βάλεις ἕνα φακὸ στὸν ἥλιο καὶ μαζέψεις τὶς ἀχτίδες του σ' ἕνα καὶ μόνο καὶ μόνο σημεῖο; Τὸ σημεῖο αὐτὸ σὲ λίγο παίρνει φωτιά· γιατί; γιατὶ ἡ δύναμη τοῦ ἥλιου δὲ σκόρπισε, μαζώχτηκε ὅλη ἐπάνω του. Ὅμοια ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου· κάνεις θάματα, ἂν ρίξεις τὸ νοῦ σου σ' ἕνα καὶ μόνο πράμα. Καταλαβαίνεις Ζορμπᾶ;

25

— Μιὰ φορὰ ἔλεγα: Ἐτοῦτος εἶναι Τοῦρκος καὶ Βούλγαρος, ἐτοῦτος Ἕλληνας. Ἔχω ἐγὼ κάμει πράματα γιὰ τὴν πατρίδα, ἀφεντικό, ποὺ νὰ σηκώνεται ἡ τρίχα σου· ἔσφαξα, ἔκλεψα, ἔκαψα χωριά, ἀτίμασα γυναῖκες, ξεκλήρισα σπίτια... Γιατί; Γιατί, λέει, ἦταν Βούλγαροι, Τοῦρκοι. Οὔ νὰ χαθεῖς, παλιάνθρωπε, λέω συχνὰ στὸν ἑαυτό μου καὶ τὸν μουντζώνω· οὔ νὰ χαθεῖς, κουτεντέ! Ἔβαλα μαθὲς γνώση, κοιτάζω τώρα τοὺς ἀνθρώπους καὶ λέω: Ἐτοῦτος εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, ἐκεῖνος κακός. Δὲν πάει νά 'ναι Βούλγαρος ἢ Ρωμιός; Τὸ ἴδιο μοῦ κάνει· εἶναι καλός, εἶναι κακός, αὐτὸ μονάχα τώρα ρωτῶ. Κι ὅσο γερνῶ, ναί, μὰ τὸ ψωμὶ ποὺ τρώγω, μοῦ φαίνεται πὼς θ' ἀρχίσω κι αὐτὸ νὰ μὴν τὸ ρωτῶ. Μωρέ, δὲν πάει νά 'ναι καλὸς ἢ κακός! Ὅλους τοὺς λυποῦμαι, τὸ σπλάχνο μου σκίζεται ὅταν δῶ ἕναν ἄνθρωπο, κι ἂς καμώνουμαι πὼς δὲ μοῦ καίγεται καρφί. Νά, λέω, κι ὁ φουκαρὰς ἐτοῦτος τρώει, πίνει, ἀγαπάει, φοβᾶται, ἔχει κι αὐτὸς τὸ θεό του καὶ τὸν ἀντίθεό του, θὰ τὰ κακαρώσει κι αὐτὸς καὶ θὰ ξαπλωθεῖ τέζα στὸ χῶμα, θὰ τόνε φᾶν τὰ σκουλήκια... Ἔ τὸν κακομοίρη! ἀδέρφια εἴμαστε ὅλοι... Κρέας γιὰ τὰ σκουλήκια!

26

Ὁ Θεὸς γλεντάει, σκοτώνει, ἀδικάει, ἀγαπάει, δουλεύει, κυνηγάει τ' ἄπιαστα πουλιά, ἀπαράλλαχτα σὰν καὶ μένα. Τρώει ὅ,τι τοῦ ἀρέσει· παίρνει ὅποια γυναίκα θέλει. Βλέπεις μιὰ γυναίκα ὄμορφη σὰν τὰ κρύα νερὰ καὶ περπατάει στὴ γῆς κι ἡ καρδιά σου χαίρεται καί ξαφνικὰ ἀνοίγει ἡ γῆς καὶ χάνεται. Ποῦ πάει; ποιὸς τὴν παίρνει; Ἂν εἶναι φρόνιμη, λέμε: τὴν πῆρε ὁ Θεός· ἂν εἶναι τσαχπίνα, λέμε: τὴν πῆρε ὁ διάολος. Μὰ ἐγὼ σοῦ λέω, ἀφεντικό, σοῦ λέω καὶ σοῦ ξαναλέω: Θεὸς καὶ διάολος εἶναι ἕνα!

27

Ξάπλωσα στὸ κρεβάτι μου, ἔσβησα τὸ λυχνάρι κι ἄρχισα πάλι, κατὰ τὴν ἄθλια ἀπάνθρωπή μου συνήθεια, νὰ μετατοπίζω τὴν πραγματικότητα, νὰ τῆς ἀφαιρῶ τὸ αἷμα, τὴ σάρκα, τὰ κόκαλα, να τὴν καταντῶ ἀφηρημένη ἰδέα καὶ νὰ τὴ συναρτῶ μὲ γενικότατους νόμους, ὡσότου νὰ βγάλω τὸ φρικαλέο συμπέρασμα πὼς ὅ,τι ἔγινε ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνει. Ὅ,τι ἔγινε ἦταν μέσα στὸ ρυθμὸ τοῦ κόσμου νὰ γίνει, καὶ πλουταίνει τὴν ἁρμονία. Καὶ νὰ φτάσω τέλος στὴν ἀποτρόπαιη παρηγοριά: ὅ,τι ἔγινε, ὄχι μονάχα ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνει παρὰ κι ἔπρεπε, ἦταν σωστὸ νὰ γίνει.

28

— Ἐγὼ θέλω νὰ μοῦ πεῖς ἀπὸ ποῦ ἐρχόμαστε καὶ ποῦ πᾶμε. Τοῦ λόγου σου τόσα χρόνια μαράζωσες ἀπάνω στὶς Σολομωνικές· θά 'χεις στύψει δυὸ τρεῖς χιλιάδες ὀκάδες χαρτί· τί ζουμὶ ἔβγαλες;

29

Τόση ἀγωνία εἶχε ἡ φωνὴ τοῦ Ζορμπᾶ, ποὺ ἡ πνοή μου, κόπηκε· ἄχ, νὰ μποροῦσα νὰ τοῦ 'δινα μιὰν ἀπόκριση!

Ἔνιωθα βαθιὰ πὼς τὸ ἀνώτατο ποὺ μπορεῖ νὰ φτάσει ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἡ Γνώση, μήτε ἡ Ἀρετή, μήτε ἡ Καλοσύνη, μήτε ἡ Νίκη· μὰ κάτι ἄλλο πιὸ ἀψηλό, πιὸ ἡρωικὸ κι ἀπελπισμένο: Τὸ Δέος, ὁ ἱερὸς τρόμος. Τί 'ναι πέρα ἀπὸ τὸν ἱερὸ τρόμο; ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δὲν μπορεῖ νὰ προχωρέσει.

— Δὲν ἀπαντᾶς; ἔκαμε ὁ Ζορμπᾶς μὲ ἀγωνία.

Δοκίμασα νὰ δώσω στὸ σύντροφό μου νὰ καταλάβει τὶ εἶναι ὁ ἱερὸς τρόμος:

—Εἴμαστε σκουληκάκια μικρὰ μικρά, Ζορμπᾶ, ἀποκρίθηκα, ἀπάνω σ' ἕνα φυλλαράκι γιγάντιου δέντρου. Τὸ φυλλαράκι αὐτὸ εἶναι ἡ Γῆ μας· τ' ἄλλα φύλλα εἶναι τ' ἀστέρια ποὺ βλέπεις νὰ κουνιοῦνται μέσα στὴ νύχτα. Σουρνόμαστε ἀπάνω στὸ φυλλαράκι μας, καὶ τὸ ψαχουλεύουμε μὲ λαχτάρα· τ' ὀσμιζόμαστε, μυρίζει, βρωμάει· τὸ γευόμαστε, τρώγεται· τὸ χτυποῦμε, ἀντηχάει καὶ φωνάζει σὰν πράμα ζωντανό.

«Μερικοὶ ἄνθρωποι, οἱ πιὸ ἀτρόμητοι, φτάνουν ὥς τὴν ἄκρα τοῦ φύλλου· ἀπὸ τὴν ἄκρα αὐτὴ σκύβουμε, μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά, τὰ αὐτιὰ ἀνοιχτά, κάτω στὸ χάος, ἀνατριχιάζουμε. Μαντεύουμε

κάτω μας τὸ φοβερὸ γκρεμό, ἀκοῦμε ἀνάρια ἀνάρια τὸ θρὸ ποὺ κάνουν τ' ἄλλα φύλλα τοῦ γιγάντιου δέντρου, νιώθουμε τὸ χυμὸ ν' ἀνεβαίνει ἀπὸ τὶς ρίζες τοῦ δέντρου καὶ νὰ φουσκώνει τὴν καρδιά μας. Κι ἔτσι σκυμμένοι στὴν ἄβυσσο, νογοῦμε σύγκορμα, σύψυχα, νὰ μᾶς κυριεύει τρόμος. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀρχίζει...

Σταμάτησα. Ἤθελα νὰ πῶ: «Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀρχίζει ἡ Ποίηση», μὰ ὁ Ζορμπᾶς δὲ θὰ καταλάβαινε καὶ σώπασα.

— Τί ἀρχίζει; ρώτησε ὁ Ζορμπᾶς μὲ λαχτάρα. Γιατὶ σταμάτησες;

—... ἀρχίζει ὁ μεγάλος κίντυνος, Ζορμπᾶ, εἶπα. Ἄλλοι ζαλίζουνται καὶ παραμιλοῦν, ἄλλοι φοβοῦνται καὶ μοχτοῦν νὰ βροῦν μιὰν ἀπάντηση, ποὺ νὰ τοὺς στυλώνει τὴν καρδιὰ καί λένε: «Θεός»· ἄλλοι κοιτάζουν ἀπὸ τὴν ἄκρα τοῦ φύλλου τὸ γκρεμὸ ἥσυχα, παλικαρίσια καὶ λένε: «Μοῦ ἀρέσει».

Ὁ Ζορμπᾶς συλλογίστηκε κάμποση ὥρα· βασανίζουνταν νὰ καταλάβει.

— Ἐγώ, εἶπε τέλος, κοιτάζω κάθε στιγμὴ τὸ θάνατο· τὸν κοιτάζω καὶ δὲ φοβοῦμαι· ὅμως καὶ ποτέ, ποτὲ δὲ λέω: Μοῦ ἀρέσει. Ὄχι, δὲ μοῦ ἀρέσει καθόλου! Δὲν εἶμαι λεύτερος; Δὲν ὑπογράφω!

30

Σώπαινε ὁ Ζορμπᾶς (*) κι ἀνέβαιναν μέσα μου πάλι οἱ αἰώνιες μάταιες φωνές· γέμιζε πάλι τὸ στῆθος μου ἀγωνία. Τί 'ναι τοῦτος ὁ κόσμος, συλλογιζόμουν, ποιὸς ὁ σκοπὸς καὶ τί οἱ ἐφήμερες ζωές μας μποροῦν νὰ συνεισφέρουν στὸ σκοπὸ αὐτό; Σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ κάμει τὴν ὕλη κέφι, λέει ὁ Ζορμπᾶς· πνέμα, λέν ἄλλοι, τὸ ἴδιο πράμα σὲ ἄλλο ἐπίπεδο. Μὰ γιατί; πρὸς τί; Κι ὅταν διαλυθεῖ τὸ σῶμα, ἀπομένει τίποτα ἀπ' ὅ,τι ὀνοματίσαμε ψυχή; Ἢ μήπως τίποτα δὲν ἀπομένει κι ἔχουμε τόση ἄσβεστη μέσα μας τὴ δίψα τῆς ἀθανασίας ὄχι γιατὶ εἴμαστε ἀθάνατοι, παρὰ γιατί, μιὰ στιγμὴ ποὺ ἀναπνέομε, ὑπηρετοῦμε κάτι ἀθάνατο;

Κανένας δὲν ξέρει· μὰ χρέος ἔχουμε, φαίνεται, πάντα νὰ ρωτοῦμε καὶ τανύζοντας ὅλες μας τὶς δυνάμεις, νὰ βρίσκουμε κάθε τόσο καὶ νέα ἀπόκριση. Ἡ ἀπόκρισή μας αὐτὴ στὰ φοβερὰ ρωτήματα σημαδεύει, σὲ κάθε ἐποχή, τὸ ἀκρότατο σύνορο ποὺ φθάσαμε μολόνοντας τὴν ἄβυσσο.

31

— Νέος δρόμος, φώναξε, νέα σχέδια, ἔπαψα νὰ θυμοῦμαι τὰ χτεσινά, ἔπαψα νὰ ζητῶ τ' αὐριανά· τί γίνεται τώρα, ἐτούτη τὴ στιγμή, αὐτὸ μὲ νοιάζει. Λέω: «Τί κάνεις τώρα, Ζορμπᾶ;

— Κοιμοῦμαι. — Κοιμήσου λοιπὸν καλά!— Τὶ κάνεις τώρα, Ζορμπᾶ; — Δουλεύω. — Δούλευε λοιπόν καλά! — Τί κάνεις τώρα, Ζορμπᾶ; — Ἀγκαλιάζω μιὰ γυναίκα. — Ἀγκάλιαζέ τη λοιπὸν καλά, Ζορμπᾶ, ξέχασέ τα ὅλα, τίποτα ἄλλο δὲν ὑπάρχει στὸν

* Τὴν περικοπὴ αὐτὴ ποὺ εὑρίσκεται στὴ σελίδα 309 τῆς α' ἐκδόσεως, δὲν τὴν ἔχει ἡ «λαϊκὴ» 6η ἔκδοση 1964.

κόσμο, μονάχα αὐτὴ καὶ σύ, βίρα!».

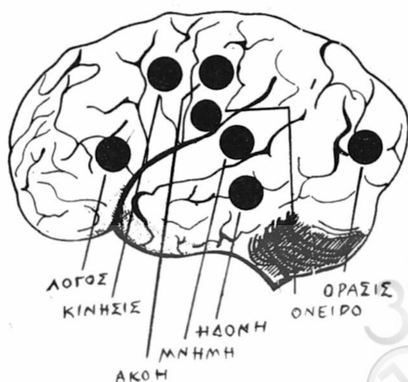
32

— Θαρρῶ' Ζορμπᾶ, μὰ μπορεῖ νὰ κάνω καὶ λάθος, πὼς τριῶν λογιῶν εἶναι οἱ ἄνθρωποι: Αὐτοὶ ποὺ βάζουν σκοπὸ νὰ ζήσουν, καθὼς λένε, τὴ ζωή τους· νὰ φᾶν, νὰ πιοῦν, νὰ φιλήσουν, νὰ πλουτήσουν, νὰ δοξαστοῦν... Ἔπειτα εἶναι αὐτοὶ ποὺ σκοπὸ βάζουν ὄχι τὴ ζωή τους, παρὰ τὴ ζωὴ ὅλων τῶν ἀνθρώπων· νιώθουν πὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἕνα καὶ μάχουνται νὰ φωτίσουν, ν' ἀγαπήσουν, νὰ εὐεργετήσουν ὅσο μποροῦν τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τέλος εἶναι αὐτοὶ ποὺ βάζουν σκοπό τους νὰ ζήσουν τὴ ζωὴ τοῦ σύμπαντου· ὅλοι, ἄνθρωποι, ζά, φυτά, ἄστρα εἴμαστε ἕνα, ἡ ἴδια οὐσία ποὺ μάχεται τὸν ἴδιο φοβερὸν ἀγώνα· ποιὸν ἀγώνα; νὰ μετουσιώσει τὴν ὕλη καὶ νὰ τὴν κάμει πνέμα...

33

— Αὐτὸς λοιπόν ποὺ λές, ὁ Χουσεΐν-ἀγάς, ἦταν ἅγιος ἄνθρωπος· μιὰ μέρα μὲ πῆρε στὰ γόνατά του, ἔβαλε τὸ χέρι του ἀπάνω στὸ κεφάλι μου, σὰ νὰ μοῦ 'δινε τὴν εὐκή του:

«Ἀλέξη, μοῦ 'πε, θὰ σοῦ μπιστευτῶ ἕνα λόγο· εἶσαι μικρὸς καὶ δὲ θὰ τὸν καταλάβεις· θὰ τὸν καταλάβεις σὰ μεγαλώσεις. Ἄκου, παιδί μου: Τὸ Θεὸ δὲν μποροῦν νὰ τὸν χωρέσουν οἱ ἑφτὰ πατωσιὲς τ' οὐρανοῦ κι οἱ ἑφτὰ πατωσιὲς τῆς γῆς· ὅμως τὸν χωρᾶ ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ γι' αὐτό, τὸ νοῦ σου, Ἀλέξη, νά 'χεις τὴν εὐκή μου, νὰ μὴν πληγώσεις ποτὲ τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου!».

"ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ„

συντάσσεται τώρα ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες

ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

«Η ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΙΣ τοῦ ἐγκεφάλου ἀρχίζει — ἐδήλωσε στὴν Ἀκαδημία Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν στὸ Παρίσι ὁ καθηγητὴς κ. Λουΐ Ἀρμάν. Ἤδη ἀπεκτήθησαν τὰ ἀπαραίτητα ὄργανα. Καὶ ὅπως ἡ ἀστρονομία προώδευσε ἰλιγγιωδῶς μετὰ τὴν ἀνακάλυψη τῶν τηλεσκοπίων, ἀναμένονται ἐντυπωσιακαὶ ἀνακαλύψεις στὸν τομέα τοῦ ἐγκεφάλου, ποὺ θὰ ὑπερβοῦν εἰς σημασίαν ἀκόμη καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς.

«Ἤδη — συνέχισεν ὁ κ. Ἀρμὰν — τελειοποιεῖται ὁ «χάρτης τοῦ ἐγκεφάλου», ὅπως ἄλλοτε ὁ χάρτης τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ. Μποροῦμε ἤδη νὰ σκεπτώμεθα μὲ ἠλεκτρονικὰς ἀναλογίας περὶ αὐτοῦ τοῦ συγκροτήματος, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 δισεκατομμύρια νετρόνια καὶ εἶναι ταυτοχρόνως στήλη καὶ πομπός... Μὲ τὴν ἠλεκτρικὴν ἔρευνα τοῦ ἐγκεφάλου σχηματίζεται ἡ ἰατρικὴ ἐξέτασίς του. Τὸ ὁπλοστάσιον τῆς ἰατρικῆς αὐξάνει σταθερῶς, προστιθεμένων νέων προϊόντων, τῶν ὁποίων ἡ ἐπενέργεια ἐπὶ τῆς βαθυτέρας συμπεριφορᾶς τοῦ ἀτόμου ἐπιτρέπει νὰ τίθενται ὑπὸ νέους ὅρους τὰ αἰώνια προβλήματα ποὺ μεταπίπτουν ἀπὸ τῆς ἐλευθέρας ὑποθέσεως εἰς τὸ ὄνειρον. Εἰς τὸ ὄνειρον,τοῦ ὁποίου αἱ εἰκόνες εἶναι κατὰ 95ο)ο λευκαὶ καὶ μαῦραι, διότι σχηματίζονται μέσα σ' ἕναν ἐγκέφαλο σύγχρονον πρὸς τὴν ἐποχὴ τῶν προγόνων μας ὅπως εἶναι τὰ περισσότερα

θηλαστικά, δὲν διέκριναν χρώματα».

Στὶς μεγαλύτερες χῶρες τοῦ κόσμου εἰδικὰ ἰνστιτοῦτα μελετοῦν τὰ θέματα τοῦ ἐγκεφάλου. Στὴν Πόλι τοῦ Μεξικοῦ μελετοῦν εἰδικῶς τὰ ζητήματα τοῦ ὀνείρου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ Ραοὺλ Χερναντέζ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποκληθῆ ὁ «Σέρλοκ Χόλμς» τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ καγητὴς Χερναντὲζ εὑρέθη τελευταίως στὸ Μιλᾶνο καὶ μίλησε στὸ ἐκεῖ πανεπιστήμιο. Ἀνέφερε ὅτι μπόρεσε νὰ καταμετρήση τὸν ἐνεργητικὸν κύκλο τοῦ ἐγκεφάλου καὶ νὰ διαπιστώση ὅτι, τόσο κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐγρηγόρσεως ὅσο καὶ κατὰ τὸν ὕπνο, ὁ ἐγκέφαλος καταναλίσκει τὴν ἴδια ποσότητα ὀξυγόνου καὶ δέχεται τὴν ἴδια ποσότητα αἵματος, ἑπομένως γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἄλλους νευροφυσιολογικοῦ χαρακτῆρος, προκύπτει ὅτι τὸ ὄνειρο εἶναι φαινόμενον ἐνεργόν, προερχόμενον, ὄχι ὅπως ὑπετίθετο ἕως τώρα ἀπὸ ἀδρανοποίησιν τῶν κυττάρων τῆς ἐγρηγόρσεως, ἀλλὰ ἀπὸ δυναμικὴν ἐκδήλωσιν τῆς εἰδικῆς ὀνειρικῆς κατασκευῆς. Ἑπομένως, ὁ ἐγκέφαλος δὲν περιέρχεται κατὰ τὸν ὕπνο εἰς ἥσσονα ἐνέργειαν, ἀλλὰ εἰς διαφόρου φύσεως ἐνέργειαν. Στὴν πραγματικότητα, ὁ ἐγκέφαλος δὲν ἀναπαύεται ποτέ! Ἡ καρδιὰ μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου παλμοῦ κάνει μιὰ μικρὴ παῦσι, ἀλλὰ ὁ ἐγκέφαλος ἐργάζεται ἀδιαλείπτως, στὰ τέσσαρα στάδια τῆς λειτουργίας του: ὕπνο, ξύπνημα, ὄνειρο, ἐμπειρία. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατὶ αἰσθάνεται κουρασμένος ὅποιος κοιμήθηκε πολύ, διότι ἐκούρασε τὸ ρυθμιστικὸν τοῦ ὕπνου μέρος τοῦ ἐγκεφάλου, ὅπως καὶ ὅποιος ἐργάσθηκε πολὺ ἢ σκέφθηκε πολύ, δηλαδὴ ἐκούρασε τὰ μέρη τοῦ ἐγκεφάλου, ποὺ εἶναι ἁρμόδια γιὰ τὴν μυϊκὴ ἐργασία ἢ τὴν σκέψι. Μάλιστα, ὁ καθηγητὴς Χερναντέζ ὑποστηρίζει τὸ παράδοξον, ὅτι κατὰ τὴν ἐγρήγορσι ἕνα μέρος κυττάρων παραλύουν, ἐνῶ κατὰ τὸν ὕπνο τὸν βαθὺ ὕπνο, ἄλλο μέρος κυττάρων λειτουργοῦν περισσότερο ἐντατικά. Τὸ διεπίστωσε ἐφαρμόζοντας ἠλεκτρόδια σὲ γάτους τοὺς ὁποίους ὑπέβαλε σὲ ὕπνο καὶ κατόπιν προκαλοῦσε θορύβους, μυρωδιὲς καὶ ἄλλες ἐντυπώσεις.

Πειράματα μὲ γάτους ἔκαμε πρὶν 30 χρόνια καὶ ὁ Ἑλβετὸς καθηγητὴς Οὐίλλιαμ Ἔςς (βραβεῖο Νόμπελ ἰατρικῆς, 1949), ὁ ὁποῖος ὑπέβαλε τὰ αἰλουροειδῆ αὐτὰ σὲ ὕπνο καὶ ἐξήτασε τὴν λειτουργία τοῦ ἐγκεφάλου των.

Μὲ τὸν ἐγκέφαλο ἀσχολοῦνται στὴν Ἰταλία καὶ οἱ καθηγηταὶ Μάουρο Μάντσια, Μαργκάρια καὶ Μορούτσι.

Στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Γαίηλ πειραματίζονται σὲ πιθήκους τῆς φυλῆς τῶν πλατυκεφάλων, ποὺ εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπιθετικοί. Τὰ ζῶα αὐτά, ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἐρεθισμὸ ὡρισμένων ἐγκεφαλικῶν κυττάρων γίνονται ἥσυχα καὶ πειθήνια. Συνέβη νὰ ὑποβληθῆ σὲ τέτοια διαδικασία πίθηκος πλατυκέφαλος, καλούμενος «δικτάτωρ», ὁ ὁποῖος ἔγινε τόσο ἥσυχος, ὥστε οἱ πρώην ὑπήκοοί του ποὺ δὲν εἶχαν ὑποβληθῆ εἰς

ἠλεκτρικὴν διέγερσιν τῶν ὡρισμένων ἐγκεφαλικῶν κυττάρων. ἐπετέθησαν ἐναντίον του δίχως οἶκτον, καταστρέφοντας ἔτσι τὸν μῦθο τοῦ τυράννου.

Περιωρισμένα πειράματα σὲ ἀνθρώπους προεκάλεσαν ἐκδηλώσεις μίσους, ἔρωτος καὶ διαστροφῆς. Τὰ τολμηρὰ αὐτά, ὅσο καὶ ἐπικίνδυνα πειράματα, καταδεικνύουν ὅτι ὑπάρχουν στὸν ἐγκέφαλο συγκεκριμένες ζῶνες συγκεκριμένων αἰσθημάτων. Τὸ μῖσος καὶ ἡ ἀγάπη στὸν ἀμυγδαλικὸ πυρῆνα, ἡ ὄρεξις, τὸ σὲξ καὶ ὁ ὕπνος στὸν ὑποθάλαμο, τὰ βιολογικὰ συμπτώματα τοῦ ὕπνου, τῆς ἐγρηγόρσεως καὶ ὁ μηχανισμὸς τοῦ ὀνείρου στὸν κορμό. Ὑπάρχει μιὰ ὁλόκληρη ζώνη ὅπου ἑδρεύουν αἱ ἀπολαύσεις ἐν γένει. Μιὰ αἴσθησις ἀτυχίας μπορεῖ νὰ ὀφείλεται σὲ κόπωσι, συνέπεια τῆς ὁποίας εἶναι νὰ μὴν μπορέση ὁ ἐγκέφαλος νὰ στείλη ἀρκετὸ αἷμα στὰ κύτταρα τῆς ἀπολαύσεως. Μὲ ἀνάλογον ἐρεθισμὸ προκαλεῖται τὸ αἴσθημα τῆς εὐφορίας.

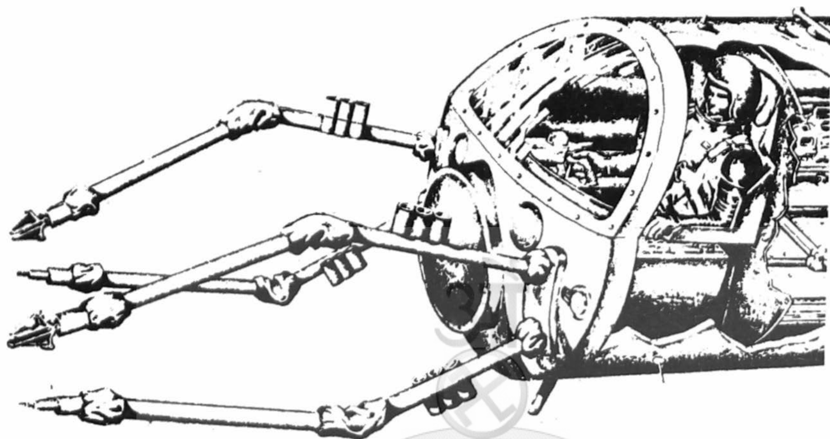
Ἀλλὰ ποῦ θὰ φθάση αὐτὴ ἡ ἔρευνα; Καὶ ποιὸς θὰ εἶναι ὁ διανοούμενος τοῦ μέλλοντος; Ὁ καθηγητὴς Χερναντὲζ πιστεύει ὅτι θὰ ἔχη τὸ μέτωπο καὶ τοὺς κροτάφους προτεταμένους, διότι θὰ ἀναπτυχθοῦν τὰ ἀνάλογα τμήματα τοῦ ἐγκεφάλου.

Σκοπός μου εἶναι ἡ φιλία μὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Μπορῶ νὰ συνδυάσω τὴν πιὸ μεγάλη ἀγάπη μὲ τὴν πιὸ σταθερὴ ἀντίθεση στὸ κακό.

Μαχάτμα ΓΚΑΝΤΙ

Τὸ σκέπτεσθαι ἐλευθέρως εἶναι πολὺ δύσκολο πρᾶγμα, εἰδικὰ μὲ τὴν πάροδο τῶν ἐτῶν. Εἶναι πιὸ εὔκολο ν' ἀκολουθήση κανεὶς ἕνα χαραγμένο μονοπάτι, παρὰ ν' ἀνοίξη νέο δρόμο μέσ' ἀπὸ τὸ ἀπέραντο δάσος τῆς ἀλήθειας. Ὡστόσο ὀφείλομε νὰ ἐνθαρρύνωμε τὴν ἔκφρασι νέων σκέψεων. Ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκειται περὶ νέων σκέψεων, ποὺ ἔρχονται νὰ ἀντικρούσουν ἰδέες, τὶς ὁποῖες ἤδη ἀναγνωρίζομε καὶ σεβόμεθα ὡς εὐγενεῖς.

Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Ἔτσι φαντάζεται ὁ Φὸν Μπράουν τὸ σκάφος καθόδου εἰς τὴν Σελήνη, μὲ μακρυὰ ἀρθρωτὰ πόδια γιὰ τὴν περίπτωσι μαλακοῦ ἐδάφους.

ΤΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΧΕΙ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ;

Διαφωτιστικὴ συνέντευξις τοῦ σοφοῦ τοῦ Διαστήματος ΒΕΡΝΕΡ ΦΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ

Ο ΣΟΦΟΣ τοῦ Διαστήματος Βέρνερ φὸν Μπράουν —ἐκ τῶν κυρίων παραγόντων τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐπιστημονικοῦ προγράμματος — παρεχώρησε στὸ περιοδικὸ «Νέα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν» ἐνδιαφέρουσα συνέντευξι γιὰ τὸ ταξίδι στὴ Σελήνη.ποὺ φαίνεται ν' ἀποτελῆ ἀποφασιστικὴ φιλοδοξία τῶν Ἀμερικανῶν. Τὸ κείμενο τῶν ἐρωταποκρίσεων ἔχει ὡς ἀκολούθως:

— Δόκτωρ φὸν Μπράουν, ἔχει πάντοτε σημασία τὸ ταξίδι στὴ Σελήνη;

—Ναί, ὅσο καὶ πρῶτα. Ὁ ἀληθινὸς λόγος, ποὺ καθιστᾶ ἀναγκαία τὴν ἐπιχείρησι αὐτή, δὲν εἶναι γιὰ νὰ τοποθετηθῆ στὴ Σελήνη μία πινακίδα ποὺ νὰ λέη «Ἀφίκετο ἐδῶ ὁ Κάποιος», ἢ γιὰ νὰ μαζέψωμε μιὰ χούφτα σεληνιακῆς ἄμμου, ἀλλὰ γιὰ νὰ δημιουργήσωμε ἕνα δυνατὸ συγκρότημα διαστημικῶν πτήσεων.

— Καὶ γιατὶ αὐτὸ εἶναι τόσο σημαντικό;

—Διότι ἔτσι θὰ ἐπεκτείνωμε τὰς γνώσεις μας περὶ τοῦ Σύμπαντος καὶ θὰ μπορέσωμε νὰ προχωρήσωμε εἰς ἐφαρμογὰς λίαν εὐεργετικὰς διὰ τὴν καθημερινὴ ζωή μας.

— Διὰ τὴν καθημερινὴ ζωή μας; Ἀλλὰ ἡ Σελήνη ἀπέχει ἀπὸ μᾶς 350.000 χιλιόμετρα...

—Ἡ Σελήνη δὲν εἶναι ἁπλὸς ἀντικειμενικὸς σκοπός, ἀλλὰ ἕνας σταθμός. Ἡ Σελήνη παίζει στὸ πρόγραμμα κατακτήσεως τοῦ Διαστήματος τὸν ἴδιο ρόλο, ποὺ εἶχε παίξει τὸ Παρίσι στὴν ἱστορικὴ πτῆσι τοῦ Καρόλου Λίντμπεργκ. Τὸ Παρίσι ἦταν τὸ τέρμα τῆς πτήσεως, ἀλλὰ ὁ σκοπός του ἦταν πολὺ πιὸ σημαντικὸς ἀπὸ τὸ νὰ πάῃ στὸ Παρίσι. Ἔτσι, τώρα, σκοπός μας εἶναι νὰ ἀποκτήσωμε τὰ μέσα διαστημικῶν πτήσεων μὲ ἐπηνδρωμένα μηχανήματα. Τὸ νὰ πᾶμε στὴ Σελήνη ἀποτελεῖ τὸν ἐπιφανειακὸ σκοπό μας. Ὅλος ὁ κόσμος ξέρει τὴ Σελήνη. Καὶ αἰσθάνεται, τί σημασία ἔχει νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ἕνας ἀστροναύτης, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιστρέψῃ σῶος.

— Καὶ θὰ κοστίσῃ 20 δισεκατομμύρια δολλάρια;

—Τὰ ἀξίζει μέχρι τὸ τελευταῖο σέντσι. Τώρα, ποὺ μποροῦμε νὰ ἐξερευνήσωμε τὸ Διάστημα, ὀφείλομε νὰ τὸ πράξωμε. Θὰ μπορούσαμε, βέβαια, ἀντὶ γιὰ τὴ Σελήνη, νὰ ἀποβλέπαμε σ' ἕνα ἐργαστήριο εἰς τροχιὰν πέριξ τῆς Γῆς. Ἡ Σελήνη, κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι ἡ καλύτερη ἐκλογή, διότι ἡ κατάκτησίς της ἀπαιτεῖ διάφορα καὶ ἰσχυρὰ διαστημικὰ μέσα.

— Σᾶς ἐνοχλεῖ, πού μερικοί, ἀκόμη καὶ αὐθεντικοὶ ἐπιστήμονες σᾶς κατηγοροῦν γιὰ «σεληνομανία»;

—Τοὐναντίον, μὲ εὐχαριστεῖ. Ἐδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια ἔχω προτείνει τὸ ταξίδι στὴ Σελήνη. Στὴν ἀρχὴ μὲ ἐθεώρησαν ὡς ὀνειροπόλον, ἀλλὰ σήμερα ἀναγνωρίζεται ἡ ὠφελιμότης μιᾶς τέτοιας ἀποστολῆς.

— Ναί, ἀλλὰ 20 δισεκατομμύρια δολλάρια δὲν εἶναι πολλά;

—Γίνεται μεγάλη φασαρία γι' αὐτὰ τὰ 20 δισεκατομμύρια δολλάρια, ἀλλὰ μόνον δύο δισεκατομμύρια ἀφοροῦν τὴν «προσελήνωσι» ἀνθρώπου, ἤτοι τὴν κατασκευὴ ἑνὸς μικροῦ ὀχήματος μὲ πόδια σχήματος ἀράχνης, ἱκανοῦ γιὰ τὴν προσγείωσι στὴ Σελήνη. Τὰ ἄλλα 18 δισεκατομμύρια ἀφοροῦν κατασκευὴ ἔργοστασίων, βάσεων ἐκτοξεύσεως, πυραύλων, συστημάτων ὁδηγήσεως, τηλεμέτρων κλπ. ποὺ ἔχουν εὐρύτερη χρησιμότητα. Τὸ μεγαλύτερο μέρος θὰ χρησιμοποιηθῆ γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ διαστημικοῦ πλοίου «Ἀπόλλων», τὸ ὁποῖον δὲν θὰ εἶναι ἕνα ἁπλὸ διαστημικὸ ὄχημα, ἀλλὰ θὰ μπορεῖ νὰ κάνῃ ἑλιγμοὺς στὸ κοντινὸ ἢ ἀπώτερο διάστημα, νὰ προσγειώνεται σὲ ὁποιοδήποτε ἀστρικὸ σῶμα, ποὺ θὰ μᾶς ἐνδιέφερε, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν ἀτμοσφαῖρα μας μὲ τὴν ἀπαιτουμένη μεγάλη ταχύτητα.

— Οἱ Ρῶσοι ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν προτίθενται νὰ μετάσχουν στὴ κούρσα τῆς Σελήνης. Ὥστε αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι θὰ λάβουν μέρος μόναι;

—Δὲν νομίζω ὅτι ἐδήλωσαν ποτὲ οἱ Ρῶσοι, πὼς δὲν θέλουν νὰ μεταβοῦν στὴ Σελήνη. Ἀλλὰ

καὶ μόνοι μας νὰ πᾶμε, αὐτὸ δὲν ἀλλάζει τίποτε. Οὔτε τὸ ζήτημα εἶναι νὰ φθάσωμε πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ρώσους, ἀλλὰ νὰ ἐφαρμόσωμε ἕνα πρόγραμμα, ποὺ θὰ ἀναπτύξη τὰς δυνατότητας τῶν διαστημικῶν πτήσεων ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἀμερικῆς.

— Τί σκέπτεσθε ὅτι θά κάμουν οἱ Ρῶσοι;

—Δυνατὸν οἱ Ρῶσοι, πλὴν τῆς Σελήνης, νὰ ἔχουν διαλέξει καὶ κάποιον ἄλλον ἀντικειμενικὸ σκοπὸ γιὰ τὰ προγράμματα τῶν διαπλανητικῶν πτήσεων. Εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ἔχουν ἐπιτελέσει ἀξιοσημείωτες προόδους. Δὲν νομίζω ὅτι δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ ἅμιλλα. Μπορεῖ, ἀντὶ τῆς Σελήνης, νὰ εἴχαμε ἀποφασίσει ἐμεῖς τὴν κατασκευὴ ἑνὸς διαστημικοῦ σταθμοῦ, ἑνὸς πολὺ μεγάλου σταθμοῦ εἰς τροχιάν, μὲ πλήρωμα πολλῶν δωδεκάδων ἀνθρώπων, ὥστε νὰ συγκεντρώσωμε σ' αὐτὸν τὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὶς προσπάθειές μας. Οἱ Ρῶσοι μπορεῖ νὰ ἔχουν διαλέξει αὐτὸ ἢ κάτι ἄλλο. Τὸ ὅτι δὲν κάνουν θόρυβο, δὲν θὰ πῆ τίποτε. Προσωπικῶς ἔχω πεποίθησι ὅτι οἱ Ρῶσοι εἶναι ἕτοιμοι γιὰ κάτι τὸ σπουδαῖο. Ὁπωσδήποτε, ἑτοιμάζουν τὴν προσεχῆ γενεὰ πυραύλων — φορέων.

— Τί πρέπει νὰ περιμένη ὁ κόσμος ἀπὸ τοὺς Ρώσους τώρα;

—Ὅσα ἐπετέλεσαν οἱ Ρῶσοι ὥς τώρα στὸν τομέα τοῦ διαστήματος, ἐβασίζοντο σὲ πυραύλους παλαιοῦ τύπου, ποὺ κατεσκευάσθησαν ἀρχικὰ ὡς βαλλιστικὰ διηπειρωτικὰ βλήματα. Τὰ μηχανήματα αὐτὰ ἀπέδωσαν σχεδὸν τὸ ἀνώτατον ὅριον τῶν δυνατοτήτων τους. Ὡς «ἀνώτατον ὅριον» θεωρῶ τὴν τοποθέτησιν εἰς τροχιὰν μιᾶς κάψουλας μὲ δύο ἀνθρώπους, ὅπως τὸ δικό μας διαστημόπλοιο «Δίδυμοι». Τώρα πρέπει νὰ ἐργάζωνται γιὰ τὴν κατασκευὴ ἰσχυροτέρων πυραύλων, ὅπως καὶ ἐμεῖς. Μπορεῖ στὴν ἀρχὴ ν' ἀντιμετωπίσωμε καπρίτσια, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ θὰ λύσωμε τὰ προβλήματα. Μένει νὰ γνωσθῆ ἐὰν ὁ ὑπὸ κατασκευὴν νέος σοβιετικὸς πύραυλος θὰ εἶναι τόσο ἰσχυρὸς, ὅσο ὁ «Κρόνος 5», ὁ δικός μας σεληνιακὸς πύραυλος.

— Ἔχει ἤδη ἐκτοξευθῆ, στὰς 29 Ἰανουαρίου, ὁ «Κρόνος 1». Κατόπιν;

—Ὁ «Κρόνος 2». Πρὶν στείλωμε τὸ πλοῖο «Ἀπόλλων» στὴ Σελήνη, ἀπαιτοῦνται πτήσεις εἰς τροχιὰν περὶ τὴν Γῆν, γιὰ νὰ προετοιμασθῆ ἡ σεληνιακὴ πτῆσις. Χρειάζεται νὰ βεβαιωθοῦν αἱ δυνατότητες γιὰ ραντεβοῦ εἰς τροχιάν, ἀλλαγὴ πλοίου εἰς τροχιάν, ἀλλαγὴ τροχιᾶς κλπ. Πρέπει νὰ μάθωμε ὅλα ὅσα σχετίζονται μὲ τοὺς ἀπαραιτήτους ἑλιγμούς. Αἱ πτήσεις τοῦ «Κρόνου 2 — Ἀπόλλων» προβλέπονται μεταξὺ 1966 καὶ 1968.

— Οἱ πύραυλοι «Κρόνος» εἶναι πολὺ τελειοποιημένοι ἐν σχέσει μὲ τοὺς πυραύλους «Ἄτλας», οἱ ὁποῖοι μετέφεραν τὸν πρῶτο Ἀμερικανὸ ἀστροναύτη εἰς τροχιάν;

—Ναί. Ἡ κάψουλα τοῦ Τζῶν Γκλὲν ἐζύγιζε 1.300 κιλά. Ὁ

«Κρόνος 1» μπορεῖ νὰ θέση εἰς τροχιὰν τὸ ἰσόβαρον 8 θαλαμίσκων, ὁ «Κρόνος 1 — Β» δώδεκα θαλαμίσκων καὶ ὁ μέγας «Κρόνος 5» — ποὺ θὰ μεταφέρῃ τὴν Ἀποστολὴ Ἀπόλλων στὴν Σελήνη — θὰ μπορεῖ νὰ μεταφέρῃ τὸ ἰσόβαρον 80 θαλαμίσκων «Μέρκιουρυ».

— Μπορεῖτε νὰ πῆτε περισσότερα γιὰ τὸν «Κρόνο 5»;

—Ὁ «Κρόνος 5» εἶναι ὁ μέγιστος ὑπὸ κατασκευὴν πύραυλος τοῦ κόσμου. Ἔχει ὠστικὴν δύναμιν τῆς τάξεως τῶν 3.000 τόννων. Αὐτὸ εἶναι περίπου τὸ βάρος 25 τετρακινητηρίων μὲ πλῆρες φορτίον. Ὁ «Κρόνος 5» μπορεῖ νὰ μεταφέρῃ ὠφέλιμον φορτίον 110 τόννων, ὅσο ἕνα ἀεροπλάνο γραμμῆς πλήρως ἔμφορτον. Ἤτοι μπορεῖ νὰ στείλῃ στὴ Σελήνη μᾶζαν 40 τόννων.

— Φρονεῖτε ὅτι οἱ Ρῶσοι θὰ ἱκανοποιηθοῦν μὲ τὴν δεύτερη θέσι στὸ Διάστημα;

—Τὸ ζήτημα εἶναι ἐὰν ἐμεῖς θὰ τοὺς ἐπιτρέψωμε νὰ διαλέξουν. Τὸ πρόγραμμά μας εἶναι ἐν πλήρει ἀναπτύξει καὶ πιστεύω ὅτι εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ κατακτήσωμε τὴν πρώτη θέσι. Ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι ἐμεῖς πρέπει νὰ ἀπασχολούμεθα μὲ τὸ τί θὰ κάμουν οἱ Ρῶσοι. Ἔχομε ἕνα δικό μας πρόγραμμα καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ πραγματοποιήσωμε, ἄσχετα μὲ τὸ τί θὰ κάμουν οἱ Ρῶσοι ἀπὸ τὴν πλευρά τους.

— Ὥστε ἐλπίζετε πὼς θὰ εἶναι Ἀμερικανός, αὐτὸς ποὺ θ' ἀποβιβασθῇ στὴ Σελήνη στὰ πέντε προσεχῆ ἔτη;

—Ναί. Δὲν μποροῦμε νὰ εἴμεθα ἀπόλυτα βέβαιοι, διότι κάποια περιπλοκὴ δὲν ἀποκλείεται νὰ συμβῇ στοὺς πυραύλους. Ἡ προσωπική μου γνώμη εἶναι ὅτι ἔχομε πιθανότητες πάνω ἀπὸ 50ο)ο νὰ φθάσωμε στὴ Σελήνη πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 1970.

— Μήπως τρέχουμε στὸ Διάστημα πολὺ γρήγορα καὶ πολὺ μακρυὰ εἰς βάρος ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἀναζητήσεων;

—Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι περιέχεται μπόλικη ζήλεια. Ἕνας ἐπιστήμων, ἐργαζόμενος σὲ ἄλλον τομέα, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιτύχῃ πολλὲς ἐπιχορηγήσεις, θὰ νιώθῃ κάποια ζήλεια γιὰ τὶς ἐπιχορηγήσεις στὸ πρόγραμμα τοῦ διαστήματος — αὐτὸ τὸ καταλαβαίνω καλά. Πιστεύω ὅμως ὅτι εἶναι ἀρκετὰ διαδεδομένη μία παρεξήγησις ὡς πρὸς τὴν συμβολὴ τοῦ χρήματος στὶς ἀνακαλύψεις. Μᾶς τὸ ἀποδεικνύει ἡ ἱστορία τῆς ἀτομικῆς βόμβας. Δὲν ἐχρειάσθηκε καμμία δαπανηρὴ ἐγκατάστασις γιὰ νὰ ἀποκαλυφθῇ ἡ βασικὴ θεωρία περὶ ὕλης καὶ ἐνεργείας. Καὶ ὁ Ἀϊνστάϊν, γιὰ νὰ διατυπώσῃ τὴν θεωρία τῆς σχετικότητος, δὲν ἐχρειάσθηκε παρὰ ἕνα μπλὸκ σημειώσεων καὶ ἕνα μολύβι. Ἕνας ἄλλος δὲν θὰ μποροῦσε ν' ἀνακαλύψῃ τὴν θεωρία τῆς σχετικότητος διότι θὰ εἶχαν θέσει εἰς διάθεσίν του προϋπολογισμὸ δισεκατομμυρίων δολλαρίων. Ἔτσι καὶ στὸ ζήτημα τῆς ἀτομικῆς βόμβας, τὰ δολλάρια ἐχρειάσθηκαν μόνον ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀντιμετωπισθῇ ὁ χωρισμὸς τοῦ καθαροῦ Οὐρανίου 235, μὲ τὴν ἀνέγερση ἐργοστασίων. Τὸ

δίδαγμα εἶναι ὅτι, στὴν ἐπιστήμη, ὄχι ἡ ἀνακάλυψις τῶν γνώσεων, ἀλλὰ ἡ ἐκμετάλλευσις εἶναι δαπανηρή.

— Εἶναι ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα εὑρισκόμεθα;

—Σχετικὰ μὲ τὰς διαστημικὰς πτήσεις, ναί. Θὰ θέσω τὸ ἐρώτημα: Γιατὶ ἐμεῖς μποροῦμε τώρα νὰ κατασκευάσωμε τηλεκατευθυνομένους πυραύλους; Δὲν τὸ μποροῦμε ἐπειδὴ κάποιος ἐνεφανίσθη μὲ μία μεγαλοφυᾶ ἰδέα, ἀλλὰ ἐπειδὴ σὲ πολυάριθμα πεδία — ὅπως στὶς ἀριθμομηχανές, στοὺς προωθητικοὺς πυραύλους, τὰ συστήματα ὁδηγήσεως, τὰ γυροσκόπια καὶ σὲ τόσα ἄλλα πράγματα — ἐσημειώθησαν τεράστιοι πρόοδοι κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια. Ἀθροίζοντας ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιτεύγματα, εἴδαμε ὅτι μποροῦμε νὰ πραγματοποιήσωμε κάτι, ποὺ ὥς τώρα ἦταν ὑπεράνω τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου.

— Δόκτωρ φὸν Μπράουν, ὅσα εἴπατε ἔχουν τὴν ἔννοια ὅτι δὲν σᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ἐξερεύνησις τῆς Σελήνης, ἀλλὰ θεωρεῖτε τὸν δορυφόρο μας ὡς ἕναν ἀντικειμενικὸ διαστημικὸ σταθμό;

—Ὢ, ὄχι! Ἡ Σελήνη εἶναι ἰδεώδης βάσις κοσμολογικῶν ἐρευνῶν μεγάλης κλίμακος. Κυττάξετε, ἐπειδὴ ἡ Σελήνη δὲν ἔχει ἀτμόσφαιρα, οὔτε καὶ ὑγρὸ νερό, δὲν ὑπεβλήθη ποτὲ στὴν πελώρια διάβρωσι, ἡ ὁποία ἐξακολουθητικὰ ἐτροποποίησε τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς καὶ ἔτσι ἔσβησε κάθε ἀπόδειξι τῶν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς ὑδρογείου ἢ ἐκ τῶν μετεωριτῶν ἢ ἄλλων αἰτίων ἀνατροπῶν. Σὲ 200.000 χρόνια— ποὺ εἶναι περίοδος πολὺ σύντομη ἀπὸ κοσμολογικὴν ἄποψιν — δὲν θ' ἀπομένουν στὴ Γῆ παρὰ ἐλάχιστες οὐλὲς ἀπὸ τὶς ἀνατροπὲς αὐτές, ἐξωτερικῶν ἢ ἐσωτερικῶν αἰτίων. Στὴ Σελήνη, ὅμως τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Δὲν ὑπάρχει διάβρωσις καὶ θὰ μᾶς παρουσιασθῆ τὸ κλασσικὸ παράδειγμα τῆς δημιουργίας ἑνὸς οὐρανίου σώματος στοὺς κόλπους τοῦ σύμπαντος, δίχως τὴν διάβρωσι, ἡ ὁποία ἐξήλειψε τὰ ἴχνη τῆς ταραχώδους γεννήσεώς του. Ἡ Σελήνη λοιπὸν εἶναι ἕνα ἰδεῶδες παρατηρητήριο γιὰ τὴν μελέτη τῶν δυνάμεων ποὺ ἐδημιούργησαν τὸ ἡλιακὸ σύστημα. Καὶ ἴσως — μὴν σᾶς φαίνεται παράξενο — ν' ἀνακαλύψωμε στὴ Σελήνη πῶς ἐγεννήθηκε ἡ Γῆ.

— Εἶναι ἀσφαλῶς γνωστὸν ἂν ἡ Σελήνη ἔχη σκληρὴ ἐπιφάνεια; Ἢ μήπως καλύπτεται ἀπὸ σκόνη πάχους 30 μέτρων, ἡ ὁποία θὰ ἐκατάπινε τὸν θαλαμίσκο μὲ τὸν ἄνθρωπο;

—Ἔχομε ἀρκετὲς ἐνδείξεις ὅτι δὲν ὑπάρχει στὴ Σελήνη σκόνη τέτοιου πάχους, ὥστε νὰ καταπιῆ καὶ νὰ ἐξαφανίση τελείως ἕνα διαστημόπλοιο. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται μὲ μερικὰ ἁπλᾶ πειράματα, ποὺ μπορεῖ νὰ γίνουν στὴ Γῆ. Πάρτε σκόνη καὶ ἐκθέσατέ την στὶς ἴδιες συνθῆκες, ποὺ εἶναι ἐκτεθειμένη καὶ ἡ Σελήνη, ἤτοι σὲ ἡλιακὲς ἀκτινοβολίες καὶ στὸ κενὸ τῶν διαπλανητικῶν χώρων. Θὰ διακρίνετε ὅτι τὰ μό-

ρια τῆς σκόνης ἑνώνονται δυνατὰ καὶ σχηματίζουν μία κρούστα. Ἐννοεῖται, ἡ ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης βομβαρδίζεται συνεχῶς ἀπὸ μικρομετεωρίτας, ποὺ προκαλοῦν συνεχῶς μόρια σκόνης. Ἀλλά, δὲν ἔχει ἡ σκόνη τῆς Σελήνης, εἶμαι βέβαιος, παρὰ ἕνα πολὺ λεπτὸ στρῶμα. Αὐτό, βέβαια, δὲν λύει τὸ πρόβλημα τῆς ἀντοχῆς τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας, δηλαδὴ σὲ πόσο βάθος θὰ βουλιάζουν στὸ ἔδαφος τὰ «πόδια» τοῦ ὀχήματός μας. Καὶ ὅταν βγοῦμε νὰ βαδίσωμε στὴν σεληνιακὴ ἐπιφάνεια, πόσο θὰ εἶναι τὸ βάθος τῶν ἀποτυπωμάτων τῶν παπουτσιῶν μας; Νομίζω ὅτι τὰ ἴχνη θὰ εἶναι ὅπως ὅταν βαδίζωμε πάνω στὸ χιόνι.

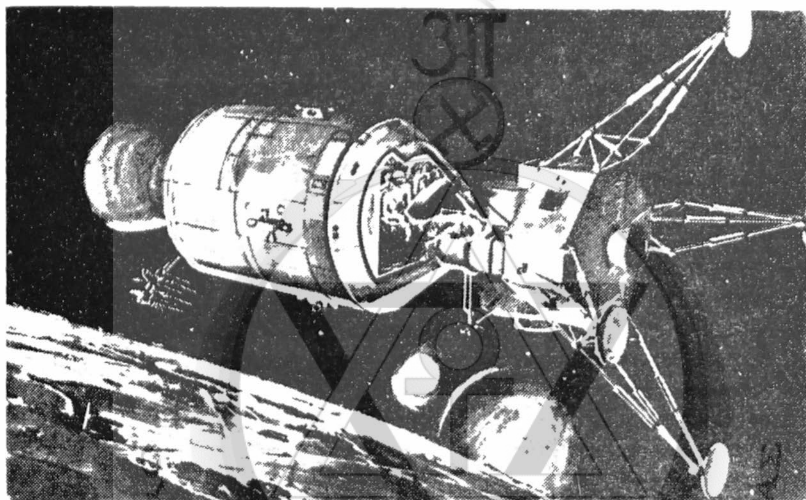
— Ἔχετε ὑπολογίσει πόσο θὰ κοστίσει ἡ ἀποστολὴ τοῦ πυραύλου «Κρόνος 5» καὶ τοῦ διαστημοπλοίου «Ἀπόλλων» στὴ Σελήνη;

—Ἐὰν πρόκειται νὰ φορτώσετε στὸ σχέδιο «Κρόνος - Ἀπόλλων» ὅλη τὴ δαπάνη τοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται γενικώτερα στὰς διαστημικὰς πτήσεις καὶ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἀποσβεσθῆ μὲ μία πτῆσι μόνον, εἶναι κοντὰ 20 δισεκατομμύρια δολλάρια. Αὐτὸς ὁ λογαριασμός, ὅμως, δὲν θὰ ἦταν δίκαιος. Ὑποθέσετε ὅτι πραγματοποιοῦμε ἐπιτυχῶς δέκα — δεκαπέντε πτήσεις μὲ τὸν συνδυασμὸ «Κρόνος 5—Ἀπόλλων», ποὺ θὰ μᾶς ἔχει δώσει τὴν δυνατότητα αὐτῶν τῶν πτήσεων καὶ θὰ ἔχη ἀποσβέσει μεμιᾶς τὴν δαπάνη — τότε, ἡ κατασκευὴ ἑνὸς συμπληρωματικοῦ πυραύλου «Κρόνος 5»καὶ ἑνὸς ἄλλου πλοίου «Ἀπόλλων», ὅλα μαζί, φθάνοντας στὴ Σελήνη, θὰ ἔχουν κοστίσει μόνον 100 ἑκατομμύρια δολλάρια.

—Θὰ ἔλθη ἡμέρα, ποὺ θὰ μπορέσουν νὰ μεταβοῦν τουρίσται στὴ Σελήνη, χωρὶς νὰ δαπανήσουν 100 ἑκατομμύρια δολλάρια;

— Γιὰ τὴν ὥρα, ἡ Σελήνη εἶναι πολὺ δαπανηρὸς τόπος γιὰ «ἐξοχὴ» καὶ θὰ εἶναι τὸ ἴδιο ἀπρόσιτη ὅσο θὰ μεταχειριζώμεθα χημικοὺς πυραύλους. Ἀλλὰ τὰ πράγματα θὰ ἐξελιχθοῦν, μὲ τὴν πορεία τῶν μελετῶν. Παραδείγματος χάριν, μερικοὶ ὀργανισμοὶ μελετοῦν τὴν χρησιμοποίηση πυραύλων μὲ πυρηνικοὺς ἀντιδραστῆρες. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ ὅτι δὲν εἶναι ἀκόμη προσιτοί, ἀλλὰ κάποια ἡμέρα θὰ εἶναι δυνατὸν κάθε κιλὸ φορτίου ἢ ἐπιβάτου νὰ κοστίζη 10—20 δολλάρια. Μὲ τέτοιους κινητῆρες, βέβαια, τὸ ταξίδι στὴ Σελήνη μπορεῖ ν' ἀποκτήση καὶ ἐμπορικὴ σημασία. Παρόμοιο πρόβλημα ἀντιμετωπίσαμε στὸ παρελθὸν μὲ τὶς πολικὲς περιοχές. Ὑπῆρξε καιρός, ποὺ δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ πάη στὸν Βόρειο Πόλο, παρὰ μὲ ἕλκηθρα συρόμενα ἀπὸ σκύλους, στὰ πλαίσια πελωρίας ἀποστολῆς. Σήμερα, μπορεῖτε νὰ πάρετε τὸ ἀεροπλᾶνο καὶ νὰ πετάξετε, μὲ τουριστικὴ

θέσι, πάνω ἀπὸ τὸν Βόρειο Πόλο. Λοιπόν, ναί, θὰ ἔλθη ἡμέρα —καὶ δὲν εἶναι τόσο μακρινή, ὅσο θὰ μπορούσατε νὰ φανταοθῆτε — ποὺ θὰ γίνωνται καὶ τουριστικαὶ πτήσεις στὴ Σελήνη.

Ὑποθετικὸ μοντέλο τοῦ «ἐκδρομικοῦ ὀχήματος» γιὰ τὴν Σελήνη, μὲ εἰδικὸν τρίποδα γιὰ τὴν προσγείωσι.

ΠΕΤΡΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

Πρὸς Διαστημάνθρωπον

Φίλε,
Ἂν πρῶτα, δὲν προσανθρωπισθεῖς στὴν καρδιά σου
καὶ δὲν τὴν μεταβάλεις σὲ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας
μάταια κρατᾶς στὰ χέρια σου τὸ πηδάλιο τοῦ διαστήματος.
Στὴν καρδιά σου —κέντρο τῆς Δημιουργίας—
συγκλίνουν ὅλο οἱ κόσμοι κι' ὅλοι οἱ Λαοί.
Ποῦ πᾶς;
Ἄξενοι, στεῖροι ἀπὸ καρδιὰ
οἱ ἄλλοι πλανῆτες, θὰ ζητήσουν νὰ τοὺς δώσεις
ἂν δὲν προλάβει νὰ σ' ἀφανίσει
ἡ ματαιοδοξία σου στοὺς κόλπους τοῦ διαστήματος.
Ἰούδας μετέωρος.
θὰ κρεμαστεῖς ἀπὸ τοὺς τένοντες τῆς νύχτας
—αὐτοκτόνος μὲ τὴ λόγχη τοῦ πνεύματός σου—
καθὼς πάνω σου θὰ κρουνελιάζει πάμφωτος
ὁ χυμὸς τῆς Αὐγῆς.
Φίλε,
Ἂν ἐσὺ δὲ σηκώσεις τὴν καρδιά σου
καὶ δὲν τὴν στήσεις — τρόπαιο τῆς νέας Ἐπιστήμης—
ψηλὰ στὸν Ἥλιο
ποιὸς πλανήτης θὰ σὲ δεχτεῖ;
Ἡ ὅποια Γῆς θὰ σὲ θρέψει μὲ τὸ φαρμάκι
ποὺ θὰ τῆς πᾶς ἐκεῖ.
Σκύψε!
Ἡ Γῆ διψάει τὸ βλέμμα σου.
Τοῦτος ὁ τόπος θέλει φῶς. Φῶς πολύ, φίλε...
Τυλᾶμε τὴ νύχτα
—ζοφερὸ προαίσθημα σεισμοῦ—
στὰ δάχτυλά μας
καὶ πλέκουμε τ' ὄνειρο σερπετὸ στὸν κόρφο μας.
Σκύψε!
Κι' ἂν πάρεις κάτι ἀπ' τὸν οὐρανὸ
μύριες πατρίδες καρτεροῦν τὴ δωρεά σου.
Εὔπλοια!

Ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Εἰκοστὸς Αἰώνας»

ΜΝΗΜΗ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΥ

(1897 - 1939)

Εὐαγγελισμὸς

Ἐλύθηκαν τὰ μάγια τοῦ θανάτου
καὶ τοῦ χειμῶνα τὸ ἄσπρο τὸ μαράζι
πιὰ δὲ σὲ σαβανώνει ὠχρὴ νυφοῦλα
καὶ τῆς καλύβας μου, τὴ θύραν ἐδῶ κάτου
μὲ τὰ φριχτὰ τὰ δάχτυλά του
βρυκόλακας δὲ μοῦ τὴν κρούει τὸ χαλάζι
κι' ἡ νύχτα τῶν συννέφων, ἡ κουμούλα,
βραχνὰς πιὰ δὲ μὲ πνίγει.

Ἡ ἅπλα ὀμπρός μου ἀναγαλλιάζει
καὶ στοὺς ὡραίους τῶν βουνῶν κυματισμοὺς
τὸ ἀγριεμένο μάτι μου ξανοίγει
μιὰ νέα ζωὴ — μιὰ νέα ζωή
καὶ νά: σπαράζει
μιὰ καρδιὰ ζώπυρη μὲ σφυγμοὺς
νεανικοὺς
στὰ καρπερὰ τὰ αἰώνια, ὦ Πλάση,
τὰ στήθια σου.

Νὰ κι' ἡ γοργή, κι'ἡ ξάστερη πηγὴ
τὸ βουΐσμα τὤκαμε τραγούδι.

Πανηγυρίζει τὸ μαμούδι
στὶς ρίζες τῆς ροδακινιᾶς·
στὸν κάμπο ἔχουν τρελλαθεῖ
τρέχουν, πηδοῦν, ξάφνου γυρνοῦν
καὶ πάλι τρέχουν τ' ἄλογα,
τ' ἄλογα, ὤ ἔχουν τρελλαθεῖ.

Κι' ἐγὼ τρελλὸς στὸ πανηγύρι
τῆς φύσης, ποὺ κερνάει ἡ ὁρμὴ
στοὺς κάλυκες τὴν ἀνθογύρη,
μὲ τὴν πηγὴ καὶ τὰ πουλιὰ
καὶ τ' ἄλογα καὶ τὰ δεντρὰ
τρελλὸς μαζί τους μὲ κραυγὴ
θριαμβευτικὴ
κραυγὴ κι' ἐγὼ ἀλαλάζω κι' ἀλαλάζω
ἀπὸ χαρά.

Ἦρθες, καλῶς τη ἡ Ἄνοιξη,
μὲ τὴ ζωὴ τὴ γελαστὴ καὶ τὰ μυρουδικά της·
στὸ ἀχνὸ ξανθὸ χρυσάφι σου
πρὸς τὸ ἁπαλὸ ἐψὲς δείλι
λειτούργησαν μ' εὐλαβικοὺς
καὶ νικητήριους ὕμνους
τὰ πετεινὰ στὰ νιόκλαδα τοῦ δάσου.

Τῶν Ἀσωμάτων ἄνοιξεν ἡ Πύλη.

Κι' ἀγαλινὰ καὶ πρᾶα τὴν Πλάση
μ' ὅσους πιστοὺς
οἱ δυσμικὲς τὴν ἔντυσαν οἱ ὧρες
κι' ἀφιόνι στὸ χρυσὸ ποτίζουν τάσι
τοὺς στοχασμούς.

Κύκνος ἡ μέρα τραγουδάει
καὶ στῶν ἀνθέων τὸ θυμιατὸ
σὰ θύμηση ἁπαλότατη ἀπ' τὰ βάθεια
ὅπου ξυπνάει τοῦ καιροῦ καὶ πάει,
χρυσόνειρο ἀξημέρωτης αὐγῆς
μακαριστὸ
ὤ θάμα, ἀπὰ στὸ ὑπέρτατο
τὸ ἀνάδομα τῆς νέας ζωῆς
—θεῖο μυστήριο—ἔγεῖραν οἱ οὐρανοὶ
στὸν Εὐαγγελισμό.

Τὸ ταξίδι

Στοῦ γέρανου ἁπαλὰ τοῦ αἰθεροπλάνου
πετάω τὶς φτεροῦγες, χελιδόνι·
κι' ἀπὸ τὴν Πλάση πέτομαι πιὸ πάνου
καὶ στὰ γαλήνια τ' οὐρανοῦ τὰ βάθη
φιλῶ τὰ λαχταρίσματα ποὺ ἁπλώνει
ἡ πούλια. Αὐτοκρατόρισσα τοῦ ὀνείρου·
κι' ἀλάργα ἀπ' τοῦ χαμοῦ τὰ κρύα τὰ μάτια
με ταξιδεύει ὁ γέρανος στοῦ 'Απείρου
τὰ ὁλοτρεμάμενα τὰ αἰθεροπλάτια,
πρὸς κάποια λουλουδένια φωτοχώρα,
πρὸς κάποια ὡραία γῆ στεφανοφόρα
τοῦ ἥλιου ποὺ οἱ ἀχτῖδες τὴ θερμαίνουν·
ἐκεῖ ὅπου ἕνα ἀτέλειωτο ὑμνολόι
οἱ ἀγάπες, οἱ ἔρωτες, μελισσολόι
σὲ κάποιον ἄφραστο Ὄλυμπο ἁπαλαίνουν.

Μὰ ποῦ ὄντας φτάσει θὲ νὰ μ' ἀπιθώσει
ὁ γέρανος, ἀκάτεχο πουλάκι;
Μὴ στὸ παλάτι ἀπάνω θὰ μ' ἀφήση
καὶ ἡ Ρήγισσα κλουβὶ γιὰ νὰ μὲ κλείση
στὴν ἀγκαλιά της;
ἢ μὴ σ' ἕνα φαράγγι
τάφο μου μαῦρο, θὲ νὰ μὲ βυθίση
ποὺ τὰ ψοφίμια συντροφιά μου
καὶ τὸ σκοτάδι —ἀλλοί μου— ταφοπλάκα;
Ποῦ θὰ μ' ἀφήση, ὄντας θὰ φτάση τάχα;

Τί περιμένεις;

Πέρασαν τὰ μεσάνυχτα καὶ τὸ φεγγάρι
ἅλικο πάει κατὰ τὴ δύση.
Ἡ νύχτα κρύα· τὴ ζωὴ ὁ ὕπνος
στὴν ἀγκαλιά του ἔχει βυθίσει.
Μακάρια ὁ κόπος τῆς ἡμέρας
σὲ μιὰ γωνιὰ ἡσυχάζει.
Γύρω παντοῦ μιὰ νέκρα εἶν' ἁπλωμένη
κι' ἔτσι ψιλό - ψιλὸ φέρνει ὁ ἀγέρας
τὸ παγωμένο ἀγιάζι.
Στὰ πάρκα καὶ στοὺς δρόμους
μιὰ ἀλλόκοτη ἐρημιὰ παντοῦ βαραίνει.
Κι' ἐσὺ τρελλὲ καὶ ἰδεολόγε ὁπώχεις κλείσει
τὸν πυρετὸ μέσ' τὸ ἄθλιό σου κεφάλι
καὶ ξαγρυπνᾶς μὲ τὸ καντήλι
τὸ τρεμουλιάρικο, τί περιμένεις;
Σώχουν φωτιά, κι' ἀγκάθια ἀπὰ στὸ στρῶμα σου σκορπίσει;
Τῶν φαντασμάτων σύντροφε, στὰ πάρωρα ἀγρυπνοῦνε
οἱ κουκουβάγιες μοναχὰ κι' οἱ σκῦλοι.

('Ανέκδοτα ποιήματα, δημοσιευμένα τώρα σὲ ἀναμνηστικὸ τόμο ἀπὸ τὴν σύντροφο τῆς ζωῆς του 'Ηλέκτρα)

"ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΣΜΑΗΛ„

Μιὰ περίπτωσις «ἐξω - ἐγκεφαλικῆς μνήμης» (ἢ μετενσαρκώσεως) σ' ἕνα Τουρκικὸ χωριὸ

Τοῦ καθηγητοῦ παραψυχολογίας H. N. BANERJEE
στὸ πανεπιστήμιο Ραζαστάν, 'Ινδία

ΔΗΜΟΣΙΕΥΕΤΑΙ στὰ εἰδικὰ περιοδικὰ πολλῶν χωρῶν ἡ ἔκθεσις τοῦ Καθηγητοῦ H. N. BANERJEE, διευθυντοῦ τοῦ Τμήματος Παραψυχολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ραζαστάν, στὴ Ζαϊπούρη τῆς 'Ινδίας, σχετικὰ μὲ τὴν ἔρευνα ποὺ ἔκαμε προσωπικῶς στὴν Τουρκία γιὰ μιὰ περίπτωσι πιθανῆς μετενσαρκώσεως. Ἡ ἔρευνα διεξήχθη τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1962, μὲ οἰκονομικὴ συνδρομὴ τοῦ Ἱδρύματος Παραψυχολογίας Νέας Ὑόρκης καὶ τῆς Ἕδρας Ψυχιατρικῆς καὶ Νευρολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιργινίας, ἐπίσης μὲ τὴν βοήθεια τῆς Τουρκικῆς Ἑταιρίας Παραψυχολογίας καὶ μὲ τὴν παρακολούθησι ἀπεσταλμένων τῆς ἐφημερίδος «Χουριέτ». Ὁ ΙΛΙΣΟΣ δημοσιεύει περίληψι τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς, ποὺ θίγει ἕνα συναρπαστικοῦ ἐνδιαφέροντος θέμα.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ἔχουν ὡς ἑξῆς: Στὸ χωριὸ Μιντὶκ τῶν 'Αδάνων, τῆς Τουρκίας, ζοῦσεν ὁ 'Αμπέητ Σουζουλμούς, κηπουρός, σχετικὰ εὔπορος. Ἡ πρώτη του γυναίκα, ὀνομαζομένη Χατίς, δὲν τοῦ ἔδωσε παιδιὰ καὶ τὴν χώρισε, ἀλλὰ τὴν ἐκράτησε στὸ κτῆμα του καὶ τὴν συντηροῦσε, μόνον ποὺ ἔμενε σ' ἕνα μικρὸ σπιτάκι, σὲ λίγη ἀπόστασι ἀπὸ τὴν ἐπίσημη κατοικία του. Ἡ δεύτερη γυναίκα του, ὀνομαζομένη Σαχιντά, ἐτεκνοποίησε κατ' ἐπανάληψιν. Μιὰ ἡμέρα προσέλαβε μιὰ ὁμάδα ἐργατῶν ἀπὸ ἄλλο χωριό. 'Εκεῖνοι, γιὰ ἄγνωστους λόγους, τὸν παρέσυραν στὸ σταῦλο καὶ τὸν ἔσφαξαν. Αὐτὸ συνέβη στὶς 31 'Ιανουαρίου τοῦ 1956. Ἄκουσε τὶς κραυγὲς τοῦ 'Αμπέητ ἡ γυναίκα του ἡ Σαχιντὰ κ' ἔτρεξε μαζὶ μὲ δύο κόρες της, νὰ τὸν βοηθήσουν, ἀλλὰ οἱ κακοῦργοι τὶς ἔ-

σφαξαν ἐπίσης. Συνελήφθησαν μετὰ μία ἑβδομάδα, δύο ἀπηγχονίσθησαν καὶ ὁ τρίτος πέθανε στὴ φυλακή.

Λίγους μῆνες ἀργότερα, ὁ Μεχμὲτ Ἀλτινκλίς, μπακάλης καὶ χασάπης μαζί, σ' ἕνα συνοικισμὸ πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ Μιντίκ, ἀπέκτησε ἕνα ἀγόρι, ποὺ τὸ ὠνόμασε Ἰσμαήλ. Ἦταν τὸ ἔνατο παιδὶ τῆς οἰκογενείας. Ὅταν ἦταν περίπου δύο χρονῶν, ἄρχισε νὰ μιλάη γιὰ κάποια προηγούμενη ζωή του. Εἶπε στὸν πατέρα του: «Κουράστηκα νὰ ζῶ ἐδῶ. Θέλω νὰ γυρίσω στὸ σπίτι μου, κοντὰ στὰ παιδιά μου». Ἐν συνεχείᾳ διηγήθηκε περιστατικὰ τῆς προηγουμένης ζωῆς του καὶ τῆς δολοφονίας του, ποὺ ἔμοιαζαν μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Ἀμπέητ Σουζουλμούς. Ἕνα χρόνο ἀργότερα, οἱ δικοί του ἀπεφάσισαν νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν τὴν ἐπίσκεψι τοῦ «σπιτιοῦ του» καὶ ὁ Ἰσμαὴλ ἔδειξε ὁ ἴδιος τὸ δρόμο, τοὺς ὡδήγησε μέχρι τὴν κατοικία τοῦ ἄλλοτε Α.Σ. καὶ ἐκεῖ τοὺς ἔδειξε ποῦ τὸν ἐσκότωσαν καὶ ποῦ τὸν εἶχαν θάψει. Ἐπίσης ἀνεγνώρισε τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Α.Σ.

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ἀναφέρει στὴν ἔκθεσή του:

«... Ὁ Ἰσμαὴλ ἐξηκολούθησε νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν Ἀμπέητ Σουζουλμοὺς καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπισκέψεώς μου, ὅταν ἦταν 7 ἐτῶν.

Ἡ οἰκογένειά του εἶναι μουσουλμανικὴ καὶ δὲν εἶναι εὔλογον νὰ ὑποτεθῆ ὅτι τὸν εἶχεν ἐπηρεάσει, διότι ἡ θρησκεία αὐτὴ ἀρνεῖται τὴν μετενσάρκωσι, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν τὴν ἀναφέρει τὸ Κοράνιον. Πιστεύουν μᾶλλον ὅτι κάποιο πνεῦμα ἔκαμε «κατοχὴν» τοῦ σώματος τοῦ μικροῦ Ἰσμαήλ. Δὲν ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι ἡ οἰκογένεια ἐπεδίωξε θόρυβο γύρω ἀπὸ τὰ περιστατικά, τοὐναντίον. Οὔτε ἤθελε τὴν διεξαγωγὴ τῆς ἐρεύνης καὶ ἀρνήθηκαν νὰ μὲ βοηθήσουν. Ὁ πατέρας τοῦ Ἰσμαὴλ δὲν ἤθελε νὰ μὲ συνοδεύση στὸ σπίτι τῆς ἄλλης οἰκογενείας, ἕως ὅτου ἀπεφάσισα νὰ τὸν ἀποζημιώσω γιὰ τὸ μεροδούλι ποὺ θὰ ἔχανε. Καὶ ἡ ἄλλη οἰκογένεια ἐπίσης ἀντέδρασε, μάλιστα ἡ μία ἀπὸ τὶς κόρες τοῦ σκοτωμένου, ὀνομαζομένη Γουλσαρίν, ἀντέδρασε ἰδιαιτέρως καὶ ὅπως ἔμαθα φοβόταν ὅτι ὁ Ἰσμαὴλ θὰ ἐγείρη ἀπαιτήσεις στὴν κληρονομία της ἀπὸ τὸν πατέρα της.

Οἱ κάτοικοι τῶν Ἀδάνων ἦσαν ἐν γνώσει τῆς δολοφονίας τοῦ Α.Σ. Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰσμαὴλ ἐγνώριζε τὰ περιστατικὰ σὲ γενικὲς γραμμές. Καὶ τὸ σπίτι τοῦ σκοτωμένου ἤξεραν. Τὸ πλεῖστον τῶν ὅσων ἀφηγεῖτο τὸ παιδί, δὲν τὰ ἀγνοοῦσε ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰσμαήλ. Μερικὰ ὅμως περιστατικὰ ἦσαν ἄγνωστα σ' ὅλους, ὅπως τὰ ποσὰ ποὺ χρωστοῦσαν μερικοὶ χωρικοὶ στὸν Α. Σ. Γενικά, τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ὁ Ἰσμαὴλ ὄχι μόνον ἐταύτιζε ἰσχυρὰ τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν Ἀμπέητ, ἀλλὰ καὶ μπόρεσε νὰ ἀναγνωρίση τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Α.Σ. ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ τὰ ἀντίκρυσε.

Τόσο ἰσχυρὴ εἶναι ἡ ταύτισις τοῦ Ἰσμαὴλ μὲ τὸν Ἀμπέητ, ὥ-

στε συχνὰ δὲν ἀπαντᾶ ὅταν τὸν φωνάζουν 'Ισμαὴλ καὶ ἐπιμένει νὰ τὸν φωνάζουν 'Αμπέητ. Περιγράφοντας τὴν ζωὴ τοῦ 'Αμπέητ χρησιμοποιεῖ τὸν ἐνεστῶτα π.χ. «Ἔχω ἕνα σπίτι, ἔχω παιδιὰ ποὺ τὰ λένε Ζακί, Χικμὰτ καὶ Γουλσαρίν, νὰ ὁ τάφος μου» κλπ.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ περιστατικὰ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ 'Ισμαήλ, ὅπως μοῦ ἀνεφέρθησαν: 'Ο πατέρας του ἀγόραζε παστέλια γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ ὁ 'Ισμαὴλ, τότε 30 μηνῶν, τοῦ ἐζήτησε ν' ἀγοράση καὶ ἕνα ἀκόμη, γιὰ νὰ τὸ στείλη στὴν «κόρη του» Γουλσαρίν. Σὲ ἡλικία 3 ἐτῶν, ὁ 'Ισμαὴλ πῆγε στὸ χασάπικο τοῦ πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε νὰ τοῦ δώση ἕνα ὡραῖο κομμάτι κρέας, νὰ τὸ ψήση καὶ νὰ τὸ στείλη στὰ παιδιά του. Τὴν ἴδια ἐποχή, ὅταν πῆγε στὸ σπίτι τοῦ Α.Σ. ἀνεγνώρισε τὴν πρώτη γυναίκα του Χατὶς καὶ ἀνελύθη σὲ λυγμούς. 'Ο 'Ισμαὴλ φοράει στὸ λαιμό του ἕνα μαντήλι, ἐνῶ δὲν τὸ συνηθίζουν οὔτε τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας, οὔτε καὶ οἱ χωρικοί. 'Ο Α.Σ. φοροῦσε συχνὰ μαντήλι στὸ λαιμό. Ζητάει συνεχῶς νὰ γυρίση στὸ σπίτι του... Ὅμοια φερσίματα τοῦ 'Ισμαὴλ παρετήρησα κατὰ τὴν παραμονή μου στὴν περιοχὴ τῶν 'Αδάνων.

Δὲν διεπίστωσα σκηνοθεσία ἀπάτης ἢ ἐλατήρια κέρδους ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. 'Η παραδοχὴ τῆς ἀπόψεως τῆς μετενσαρκώσεως θὰ προκαλοῦσε ἀνυποληψία στὴν οἰκογένεια, σὲ μιὰ περιοχὴ ὅπου ἀπορρίπτεται ἡ μετενσάρκωσις, γι' αὐτὸ καὶ γίνεται λόγος περὶ «κατοχῆς» ἀπὸ κάποιο πνεῦμα. Αἱ δύο οἰκογένειαι ἔχουν ψυχρὲς σχέσεις καὶ ἀποκλείεται νὰ ἔχουν συνεννοηθῆ. Οὔτε ἐθορύβησαν γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. 'Εξ ἄλλου ἡ συγκίνησις τοῦ 'Ισμαὴλ φαίνεται αὐθόρμητη.

'Ως πρὸς τὰ ἀναφερόμενα ἀπὸ τὸν 'Ισμαὴλ, τὰ ἀγνοούμενα ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του, θὰ μποροῦσε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὰ ἔμαθε μὲ δέκτην ὑπέρ - αἰσθήσεως. 'Αλλ' ἂν αὐτὸ συνέβη, γιατὶ νὰ περιορισθῇ σὲ ὅ,τι ἀφοροῦσε τὸν Α. Σ. καὶ ὄχι ἄλλα πρόσωπα; 'Επίσης, ἂν αὐτὸ συνέβη, θὰ πρέπει νὰ τοῦ ἐχρησίμευσαν ὡς πράκτορες - πομποὶ ἄλλα πρόσωπα, ποὺ ἦσαν κάτοχοι τῶν πληροφοριῶν. Τοῦτο, ὅμως, δὲν θὰ ἐξηγοῦσε τὴν ἐπὶ ἔτη συμπεριφορά του, ποὺ διεκρίνετο γιὰ σταθερότητα, σαφήνεια καὶ τρυφερότητα, σχετικὰ μὲ τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας Α. Σ. Οὐδέποτε ἄλλοτε συνηντήσαμε περίπτωσι τοῦ εἴδους αὐτοῦ, ὅπου ἡ προβολὴ παλαιᾶς προσωπικότητος νὰ εἶναι τόσο δυνατή.

Θὰ μπορούσαμε νὰ δεχθοῦμε τὴν συνδυασμένη ἑρμηνεία τῆς ὑπερ - αἰσθήσεως καὶ προσωποποιήσεως ἐὰν εἴχαμε τὸ παραμικρὸ ἐλατήριο ἢ τὸν μηχανισμὸ αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ 'Ισμαήλ. Ὅμως, οἱ γονεῖς του δὲν ἔδειχναν καμμιὰ ἐπιθυμία νὰ τὸν βλέπουν σὰν διαφορετικὴ προσωπικότητα καὶ ἦσαν ταραγμένοι, παρὰ γοητευμένοι, ἀπὸ τὴν παραδοξότητα τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ 'Ισμαήλ. Κανένα λόγο δὲν εἶχαν νὰ ἐπιβάλουν στὸν 'Ισμαὴλ νὰ προσποιῆται τὴν προσωπικότητα τοῦ 'Αμπέητ.

'Ο ἀνεπαρκὴς χαρακτὴρ τῶν

ἐξηγήσεων γιὰ τὶς πληροφορίες, ποὺ ὁ Ἰσμαὴλ ἐνδεχομένως ἀπέκτησε διὰ κανονικῆς ὁδοῦ ἢ διὰ τηλεπαθείας, ὡς βάσιν τῆς συμπεριφορᾶς του, μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ἐξέτασι ἄλλων ἐξηγήσεων, ὅπως ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἐπιζῶντος νοητικοῦ στοιχείου τοῦ Α.Σ. Τὸ σύνολον τῶν πληροφοριῶν καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Ἰσμαὴλ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ Α.Σ. Καὶ ὑποβάλλει τὴν ἄποψιν ὅτι τὸ νοητικὸν τοῦ τελευταίου συνέβαλλε κατὰ κάποιον τρόπο στὴν συμπεριφορὰ τοῦ Ἰσμαήλ. Ἡ ἐπίδρασις αὐτὴ δυνατὸν νὰ παραχθῆ εἴτε μὲ «κατοχὴν» ἢ μέ μερικὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀποσαρκωθείσης προσωπικότητος ἐπὶ τοῦ Ἰσμαήλ. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκδοχὴ τῆς μετενσαρκώσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀμπέητ καὶ ὁ Ἰσμαὴλ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ὡς διάδοχος ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, μὲ τὴν διαδοχικὴ κατάληψι δύο διαφόρων φυσικῶν ὀργανισμῶν.

Καθηγητὴς Η. Ν. Banerjee

Διευθυντὴς τοῦ τμήματος Παραψυχολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Rajasthan, Jaipur

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Ὁ καθηγητὴς Η. Ν. BANERJEE δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Διευθυντὴ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ», τὸν πληροφορεῖ ὅτι διεξάγει ἐπὶ διεθνοῦς κλίμακος ἔρευνα ἐπὶ ἐνδείξεων μετενσαρκώσεως καὶ θὰ ἐκτιμοῦσε πολὺ πληροφορίες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ ἡ λέξις μετενσάρκωσις γίνεται συνήθως δεκτὴ μὲ δυσφορία, τὸ πανεπιστήμιο τοῦ Ραζαστὰν χρησιμοποιεῖ τὸν ὅρον "Ἐ ξ ω - ἐ γ κ ε φ α λ ι κ ὴ μ ν ή μ η" γιὰ τὶς περιπτώσεις πληροφοριῶν ἢ ἐκθέσεων, ἀναφερομένων σὲ προγενέστερες ζωές.

Ἡ ἔκθεσις γιὰ τὸν Ἰσμαὴλ κυκλοφορεῖ σὲ ξεχωριστὸ τεῦχος, τιμώμενον 0.75 τοῦ δολλαρίου. Τὴν ἴδια τιμὴ ἔχει καὶ ἕτερον τεῦχος γιὰ μιὰ περίπτωσι στὴν Ἰνδία. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐτησία συνδρομὴ γιὰ τὸ περιοδικὸ «ΠΑΡΑΨΥΧΟΛΟΓΙΑ» τοῦ Ἰνδικοῦ Πανεπιστημίου, εἶναι 2.50 δολλάρια.

Διεύθυνσις: DEPARTMENT OF PARAPSYCHOLOGY.
UNIVERSITY OF RAJASTHAN
JAIPUR, INDIA

Βίων ὁ σοφιστής, ἰδὼν ἕνα φθονερὸν νὰ βαδίζη πολὺ σκυφτός, εἶπε: ἢ σ' αὐτὸν συνέβη κάποιο μεγάλο κακὸ ἢ σὲ ἄλλον κάποιο μεγάλο ἀγαθό.

Ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης: Μοῦ φαίνεται ὅτι πιὸ ἀνδρεῖος εἶν' ἐκεῖνος ποὺ νικάει τὶς ἐπιθυμίες του παρὰ τοὺς ἐχθρούς. «Καὶ γὰρ χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν νικῆσαι».

Σοσιάδου (τῶν ἑπτὰ σοφῶν) ὑποθῆκαι

Ἄρχε σαυτοῦ.
Βίας μὴ ἔχου.
Γλώττης ἄρχε.
Διαβολὴν μίσει.
Ἔχθρας διάλυε.
Ζήλου σοφίαν.
Ἠθῶν, ἐγκρατής.
Θυμοῦ κράτει.
Ἴδια φύλασσε.
Κακίας ἀπέχου.
Λέγε, εἰδώς.
Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ.
Νόμους πείθου.
Ξενίας φρόντιζε.
Ὅρκῳ μὴ χρῷ.
Πράττε δίκαια.
Ρύπου μακράν.
Σοφίαν ζήλου.
Τύχῃ μὴ πίστευε.
Υἱοὺς παίδευε.
Φιλίαν φύλασσε.
Χρόνου φείδου.
Ψέγε μηδένα.
Ὥρα τὰ πάντα.

Ἀπὸ τὴν 89η διεθνῆ σύνοδο τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας

ΑΠΟ ΤΟ Ἄντυαρ τῆς Ἰνδίας ἔρχονται πληροφορίες γιὰ τὴν 89ην διεθνῆ σύνοδο τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ν. Σρὶ Ρὰμ καὶ μὲ συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων — μελῶν τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ἀξιόλογη ὑπῆρξε ἡ συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων ἀπὸ τὴν Εὐρώπη (Γαλλία, Ἑλβετία, Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία, Δανία, Ὀλλανδία, Γερμανία, Ἀγγλία καὶ Σκωτία) μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Τζὼν Κόατς. Συνολικὰ ἔλαβον μέρος στὴν σύνοδο 936 ἀντιπρόσωποι, ποὺ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Οἱ ξένοι ἔμειναν σὲ εἰδικὰ καταλύματα μέσα στὸ κτῆμα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ποὺ ἀνηγέρθησαν μὲ πλαίσια μπαμποὺ καὶ στέγες ἀπὸ φοίνικες. Ἐλειτούργησε ἕνα μεγάλο ἑστιατόριο ὑπὸ τὴν διεύθυνσι τῆς Ρουκμίνι Ντέβι, μὲ εἰδικὲς διακοσμήσεις.

Ἐκυμάτιζαν αἱ σημαῖαι ὅλων

τῶν ἐθνῶν, μὲ τὸ λάβαρο τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας καὶ τὸ σύνθημα «Οὐδεμία θρησκεία ὑπερτέρα τῆς Ἀληθείας» εἰς τὸ μέσον.

Ἡ σύνοδος ἄρχισε μὲ θρησκευτικὴν λειτουργίαν ὅλων τῶν δογμάτων, μὲ συμμετοχὴν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ κοινοῦ ἀνέπεμψαν τὴν εὐχὴ τῆς ἀδελφότητος καὶ ἑνότητος.

Ὁ Πρόεδρος Ν. Σρὶ Ράμ, ἀφοῦ ἀνεκοίνωσε ἐκθέσεις περὶ τῆς ὀργανωτικῆς καταστάσεως τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας στὶς διάφορες χῶρες τοῦ κόσμου, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία συνεπλήρωσεν ἤδη ζωὴν 89 ἐτῶν. Καίτοι ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν συγκριτικὰ εἶναι μικρός, ἡ ἐπιρροὴ τῶν διδασκαλιῶν της εἶναι σκορπισμένη πολὺ μακρυὰ καὶ ἡ λέξις Θεοσοφία ἀκούεται σὲ μέρη ὅπου δὲν εἶχε ποτὲ ἄλλοτε ἀκουσθῆ. Τίθεται τὸ ἐρώτημα, τί θὰ γίνῃ στὸ μέλλον; Ὑπάρχουν μερικοί, ποὺ νομίζουν ὅτι ἡ Ἑταιρία δὲν ἐπεβεβαίωσε τὴν χρησιμότητά της. Ἄλλοι πιστεύουν ὅτι τὸ μέλλον της εἶναι ἐξησφαλισμένο, μάλιστα μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐλπίζουν ὅτι θὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ προφητεία τῆς Ἕλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ, ὅτι κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ αἰῶνος μας θὰ δοθῇ στὸν κόσμο ἰσχυρὴ ὤθησις ἀπὸ τὶς πηγὲς τῆς Θεοσοφίας καὶ ἡ Ἑταιρία θὰ εἶναι ὁ μεσάζων γιὰ αὐτὴ τὴ νέα ζωή. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι τὸ πιὸ συνετὸ καὶ πρακτικὸ εἶναι νὰ συγκεντρωθοῦμε σὲ δρᾶσι, χωρὶς προσδοκίες, ἐνεργοῦντες ὅσο καλύτερα μποροῦμε καὶ διαδίδοντες τὴν Θεοσοφία, κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ συμβῇ τὸ καλύτερο ποὺ μπορεῖ νὰ συμβῇ. Ἂς κάνωμε τὸ καλύτερο ποὺ μποροῦμε στὸ παρόν, ξεχνώντας τὸ μέλλον. Διότι τὸ μέλλον γίνεται ἀπὸ τὸ παρόν.»

Ἔπειτα ὁ Ν. Σρὶ Ρὰμ μίλησε γενικὰ περὶ Θεοσοφίας καὶ εἶπε:

«Τὸ ἔμβλημα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας εἶναι: Οὐδεμία θρησκεία ὑπερτέρα τῆς Ἀληθείας.

Ἀλλά, τί εἶναι Ἀλήθεια; Ἡ λέξις κλείνει πολλὲς ἔννοιες. Περιλαμβάνει διάφορα ἐπίπεδα πείρας καὶ ὑπάρξεως. Ἀλλὰ οὐσιαστικὰ σημαίνει τὴν Μία Ζωή, ἡ ὁποία εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ στὶς ἀναρίθμητες μορφὲς καὶ ἐκδηλώσεις. Ἀφορᾶ τὴν Ἀλήθεια μέσα μας καὶ σὲ κάθε ἄλλη μορφὴ ζωῆς. Ἐὰν κατανοήσωμε τὴν ἀλήθεια ἔτσι περιλαμβάνοντες κάθε συνειδητὴ καὶ ὑποσυνείδητη κίνησι, τότε θὰ ἔλθῃ μία κατανόησις τῆς ζωῆς, ποὺ θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας καὶ θὰ φθάσῃ σὲ ὅλον τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο.

Γιὰ νὰ ἐπιφέρωμε ριζικὴ καὶ ἐκκαθαριστικὴ ἀλλαγὴ στὴν κοινωνία, στὸν κόσμο, πρέπει νὰ ἀρχίσωμε αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς μας. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγή, ἂν πρόκειται νὰ ὁδηγήσῃ σ' ἕναν καλύτερο κόσμο, μὲ περισσότερη ἁρμονία, πρέπει νὰ προσανατολίζεται πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς ζωῆς.

Χρειάζεται ἡ ἀφύπνισις ἐκείνη ἡ ὁποία θὰ προηγηθῇ τοῦ λυτρωμοῦ ἡμῶν καὶ τῶν συνανθρώπων μας. Μία ἀφύπνισις ἀ-

πὸ τὴν κατάστασι, ἡ ὁποία ἐνῷ σωματικῶς χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἐγρήγορσι, ἐσωτερικῶς εἶναι κατάστασις ὕπνου ἢ ὀνείρου.

Στὸν κόσμο ὑπάρχουν πολλὰ στραβά. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ καλοὶ ἄνθρωποι, ποὺ πράττουν τὸ καλύτερο γιὰ νὰ διορθώσουν τὴν κατάστασι. Καθῆκον μας εἶναι νὰ τοὺς βοηθήσωμε ὁπουδήποτε εἶναι δυνατόν. Ἀλλά, ταυτοχρόνως πρέπει νὰ θέσωμε στὸν ἑαυτόν μας τὸ ἐρώτημα: Μήπως εἶναι κάτι, ποὺ ἂν τὸ κάμωμε θὰ φέρη εὐρύτερη ἀλλαγὴ καὶ θὰ ξερριζώση τὶς ἐσφαλμένες ἰδέες, φόβους καὶ μεθόδους; Μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ μπορεῖ νὰ συμβῆ μόνον σ' ἐκεῖνο τὸ κέντρον, ποὺ εἶναι τὸ ἄτομον, δηλαδὴ σὲ σᾶς καὶ σέ μένα. Ὅταν ἀντικρύσωμε τὸ φῶς, ποὺ εἶναι τὸ φῶς τῆς Ἀληθείας, ὅλες οἱ σκιὲς θὰ σκορπισθοῦν, διότι οἱ σκιὲς προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἔλλειψι φωτός.

Εἴτε πρόκειται γιὰ τὸν πόλεμο, τὸν Κρατικὸ δεσποτισμό, τὴν ἀγριότητα πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ ζῶα, τὴν διαφθορά, τὸν ξεπεσμὸ καὶ τὰ παρόμοια — ὅλα αὐτὰ θὰ ἐξαφανισθοῦν ἀπὸ τὸ φῶς ἢ θὰ λιγοστέψουν σημαντικά. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρξη ἡ θέλησις γιὰ τὴν ἀποπομπὴ αὐτῶν τῶν καταστάσεων. Ἡ θέλησις ἢ ἐπιθυμία εἶν' ἐκείνη ποὺ θὰ ἀνοίξη τὴν νέα ἐποχή, τὸν νέο κύκλο στὸν κόσμο, γιὰ τὸν ὁποῖον ὅλοι μιλοῦν ἢ εὔχονται. Πρέπει λοιπὸν μέσ' ἀπὸ τὸν καθένα μας νὰ ἀνάψη τὸ φῶς. Καὶ αὐτὴν τὴν σκοπιμότητα ὑπηρετεῖ ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία, ἡ ὁποία γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἱδρύθη. Νὰ δώση στὸν κόσμο τὴν γνῶσι τῆς Μιᾶς Ζωῆς, τῆς ὁποίας εἶναι ἁπλὲς ἐκφράσεις ἡ πᾶσα Ἐπιστήμη, Φιλοσοφία καὶ Θρησκεία. Ἐὰν μέσα μας λάμψη αὐτὸ τὸ φῶς, ἡ ζωὴ θὰ πάρη τὰ ἀληθινά της χρώματα καὶ ἡ ὀμορφιά της, ποὺ ἀποτελεῖ τώρα μόνον ἐλπίδα καὶ ὄνειρο, θὰ τείνη πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Ἡ Θεοσοφία, κατ' ἐμέ, δὲν πρέπει νὰ εἶναι μιὰ ἀποθήκευσις γνώσεων ἢ νόμων. Ἂν συμβῆ αὐτό, θὰ παλιώση, ἐνῷ πρέπει νὰ εἶναι φρέσκια διαρκῶς καὶ νὰ κινῆται πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐὰν ὅμως ἀποβῆ μέθοδος γνώσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας, θὰ εἶναι αἰώνια ὅπως καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ ἀξία της θὰ εἶναι ἔγκυρη παντοτινά.

Ἕνας ἱππότης τοῦ μεσαιῶνος ἔλεγε: «Ὁ κόσμος εἶναι ἕνα στρείδι, ποὺ θ' ἀνοίξη μὲ τὸ σπαθί μου». Σ' αὐτὴ τὴν δήλωσι δίνουμε τὴν ἑξῆς ἑρμηνεία: Τὸ ξῖφος εἶναι ἡ διεισδυτικὴ ἀκτίνα τῆς διανοίας καὶ τὸ στρείδι εἶναι τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, τῆς ἀτομικότητος, τὸ μυστήριο τῆς Φύσεως, τοῦ ἄλλου ἄνδρα, τῆς ἄλλης γυναίκας, τοῦ ἑαυτοῦ μας. Στὴν ἐπιχείρησι τῆς γνώσεως τοῦ κόσμου πρέπει νὰ ὑπάρχη φρεσκάδα, ἅμιλλα, χαρά. Περιληπτικά, ἡ Θεοσοφία δὲν πρέπει νὰ σημαίνη ὁποιαδήποτε τυπικὴ γνῶσι, ἀλλὰ τὴν ὁδὸ τῆς γνώσεως, ποὺ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζωὴ στὸν δημιουργικὸν καὶ ἐλεύθερον ροῦν τῆς ἐκδηλώσεώς της».

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ

Ἕνα διαφωτιστικὸ ἄρθρο τοῦ Ἀμερικανοῦ

HENRY ZELCHENKO 33°
1516 Bonair Street, Clearwater, Florida

ΟΤΑΝ ὁ Κάστρο κατέλαβε τὴν ἐξουσία στὴν Κούβα, οἱ ἡγέται τοῦ Ἐλευθέρου Τεκτονισμοῦ σ' αὐτὴν τὴν νησιωτικὴ δημοκρατία ἀντελήφθησαν ὅτι θὰ ἦσαν μεταξὺ τῶν πρώτων στόχων γιὰ καταστροφή. Ὁ Μέγας Διδάσκαλος τῶν Κουβανῶν Τεκτόνων δόκτωρ Χουὰν Χοσὲ Ταραχάνο Γονσάλες σώθηκε, μὲ τὴν οἰκογένειά του, φεύγοντας στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ὅπου καὶ διαμένει. Ὁ 19ετὴς γυιός του ἔλαβε μέρος στὴν ἄτυχη ἀπόπειρα ἀποβάσεως καὶ ἡ τύχη του ἔκτοτε ἀγνοεῖται.

Ὁ Σοεκάρνο, δικτάτωρ τῆς Ἰνδονησίας, προσφάτως ἔθεσεν ἐκτὸς νόμου ὅλες τὶς πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ὀργανώσεις ποὺ δὲν συμμορφοῦνται πρὸς τὴν «κατευθυνομένη δημοκρατία» του, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ἕνας εὐφημισμὸς γιὰ τὴν δικτατορία.

Καὶ πρῶτος στὸν κατάλογο τῶν ἀπαγορευθεισῶν ὀργανώσεων, ἦταν ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμός.

Γιατὶ ὅλοι αὐτοὶ τρέμουν τὸν Τεκτονισμό; Καὶ γιατὶ δὲν ἀνταναχλοῦν αὐτὸν τὸν φόβο οἱ Τέκτονες;

Στὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ ἐρωτήματος ἀποκρίνεται ὁ Τεκτονικὸς τρόπος ζωῆς καὶ τὸ Τεκτονικὸ ἰδεῶδες. Ἡ εὐθεῖα ὁδός, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐλοξοδρομήσαμε ποτέ, ἀποτελεῖ πλήρη ἄρνησι ὅσων ὑποστηρίζουν οἱ ἐχθροί μας. Γι' αὐτὸ καὶ μᾶς μισοῦν καὶ μᾶς φοβοῦνται. Ἀπόκρισι στὸ δεύτερο ἥμισυ τοῦ ἐρωτήματος βρίσκεται στὰ γραφτὰ τοῦ Ἄλμπερτ Πάϊκ, τὸ χρυσωρυχεῖο αὐτὸ τῆς τεκτονικῆς μορφώσεως. Ὁ ἀείμνηστος Ὕπατος Μέγας Ταξιάρχης ἔλεγε:

«Ἐνίοτε ἐπωφελούμεθα περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μας, παρὰ ἀπὸ τοὺς φίλους μας... Οἱ κάλλιστοι φίλοι τοῦ Τεκτονισμοῦ στὴν Ἀμερικὴ ἦσαν οἱ Ἀντι - Μασόνοι τοῦ 1826, ταυτόχρονα καὶ οἱ χειρότεροι ἐχθροί του... Οἱ Ἀντι - Μασόνοι, οἱ προδότες καὶ ἐπίορκοι, καθὼς καὶ μερικοὶ πολιτικοὶ ἀπατεῶνες, ἐξάγνισαν τὸν Τεκτονισμὸ διὰ τῆς καταδιώξεως, ὥστε ἀπεδείχθησαν εὐεργέται του. Διότι αὐτὸ ποὺ καταδιώκεται ἀναπτύσσεται».

Δὲν τοὺς μισοῦμε. Μπορεῖ νὰ αἰσθανόμαστε ἀπέναντί τους περιφρόνησι, μὰ δὲν τοὺς μισοῦμε. Στὴν ἀτέλειωτη ἀτραπὸ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀδελφότητός μας πολλοὶ ἐχθροὶ θανάσιμοι ἐπεθύμησαν τὸν ἀφανισμό της, ἀλλὰ οὐδέποτε ἐπέτυχαν. Ἀντιθέτως, τὴν ὤθησαν σὲ περαιτέρω πρόοδο, ἀψηφώντας τὶς ἀντίξοες δυνάμεις.

Ἡ κακοβουλία τῶν δικτατόρων, τῶν ἐγκοσμίων πολιτικῶν καθὼς καὶ τῶν θρησκευτικῶν, ποὺ εἶναι φυσικοὶ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθέρας σκέψεως, προηγεῖται τῆς ἱστορίας μας. Ὁ Ρωμαῖος δικτάτωρ Διοκλητιανὸς κατέστρεψε τὰ πρωτότυπα τῆς Ἀδελφότητός μας, ποὺ ἦσαν τὰ Ρωμαϊκὰ Κολλέγια τῶν Ἀρχιτεκτόνων. Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ (κατὰ τὸ ἔτος 300 μ.Χ.), ἡ Χριστιανικὴ διδασκαλία εἶχε βαθειὰ εἰσδύσει στὰ Κολλέγια καὶ ὅταν ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε ν' ἀνεγείρουν ἄγαλμα στὸν Ἀσκληπιό, ἀρνήθηκαν. Γιὰ τιμωρία ἔθεσε τὰ Κολλέγια ἐκτὸς νόμου καὶ ἐξετέλεσε τοὺς ἡγέτας των, μεταξὺ τῶν

ὁποίων τέσσαρας Διδασκάλους Τέκτονας Κλαύδιον, Νικόστρατον, Συμφοριανὸν καὶ Καστόριον καὶ ἕνα Μαθητήν, τὸν Σιμπλίκιον. Αὐτοὶ οἱ τέσσαρες Διδάσκαλοι Τέκτονες υἱοθετήθησαν ὡς πάτρωνες ἅγιοι τῶν ἐνεργῶν Τεκτόνων τῶν Μέσων Χρόνων καὶ ἔγιναν γνωστοὶ ὡς ΚΟΥΑΤΟΡ ΚΟΡΟΝΑΤΙ ἢ Τέσσαρες Ἐστεμμένοι (Μάρτυρες).

Ἀργότερα, ἕνας ἄλλος δικτάτωρ, ὁ Μουσολίνι, ἀνέβηκε στὴν ἐξουσία. Πρώτη ἐνέργειά του ἦταν ν' ἀπαγορεύση τὸν Τεκτονισμό, ποὺ ἤκμαζε ὥς τότε, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Βατικανοῦ. Κατὰ τὴν τυραννία του ἐξεπέρασε τὸν ἀρχαῖο προκάτοχό του. Διέταξε τὴν σύλληψι, φυλάκισι, βασανισμὸ καὶ θανάτωσι πολλῶν Ἀδελφῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ σεβασμιωτάτου Ρ. Τορριτζιάνι, Μεγάλου Διδασκάλου τῆς Ἰταλικῆς Ἀνατολῆς. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐνῶ καταργοῦσε τὸν Τεκτονισμό, ὁ Μουσολίνι ἀπέδιδε στὸ Βατικανὸ τὰ προνόμιά του καὶ ἐξουσίες του.

Στὴ Γερμανία, ὁ παράφρων Χίτλερ ἀντιμετώπισε μὲ συνοπτικὴ διαδικασία τοὺς Τέκτονες. Πᾶς Τέκτων Ἑβραῖος, εἶπε καὶ πᾶς Ἑβραῖος Τέκτων. Ὅλοι πρυωρίσθηκαν γιὰ τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ποὺ ἀπετέλεσαν τὴν μεγάλη ἀτιμία του.

Στὴ Ρωσία ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμὸς ἐνομιμοποιήθηκε κατὰ τὴν περίοδο ποὺ ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνη ἐρωτοτροποῦσε μὲ τὸν Μοντεσκιέ, τὸν Βολταῖρο καὶ τὸν Ντιντερό, προσπαθώντας νὰ πείση τοὺς Γάλλους συγγραφεῖς καὶ φιλοσόφους περὶ τῶν φιλελευθέρων τάσεών της. Ἀλλὰ μόλις ἀκούσθηκαν οἱ πρῶτοι βρυχηθμοὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀκολούθησε τὸ ξεσήκωμα τῶν Ρώσων χωρικῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Πουγκάτσεφ, ἔσφιξε τὰ λουριὰ τῆς δικτατορίας σ' ὅλη τὴν αὐτοκρατορία της καὶ ἔδωσε στοὺς εὐγενεῖς δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου πάνω στοὺς δούλους, ἀπαγορεύοντας καὶ τὸν Ρωσικὸ Τεκτονισμό.

Οἱ πρόσκαιροι δικτάτορες δὲν εἶναι μοναχοί τους σ' αὐτοὺς τοὺς κατατρεγμοὺς τῶν Τεκτόνων. Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐξεδήλωσε σὲ κάθε εὐκαιρία τὴν ἐχθρότητά της. Κάποια ἐποχὴ ἀσκοῦσε ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐπιρροὴ μέσα στὸν Τεκτονισμό. Ἐξουδετερώθηκε ἀπὸ τὴν ἀπόφασι «Περὶ Θεοῦ καὶ Θρησκείας», τὴν ὁποίαν ὁ δρ. Τζὼν Θεόφιλος Ντεζαγκουλιέ, τρίτος Μέγας Διδάσκαλος τῆς Ἀγγλίας, περιέλαβε στὰ Συντάγματα τοῦ Ἄντερσον τοῦ 1723, ἐλευθερώνοντας τὸν Τεκτονισμὸ ἀπὸ κάθε ἰδιαίτερη θρησκευτικὴ ἰδιότητα. Ὁ Τεκτονισμὸς ἔγινε ἀπὸ τότε μία παγκόσμιος μὴ θρησκευτικὴ ἀδελφότης. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ντεζαγκουλιὲ ἔκαμε στὸν Τεκτονισμὸ ὅ,τι ἡ MAGNA CARTA γιὰ τὸν Ἀγγλικὸ λαό. Αὐτὸ δὲν τὸ ἀνέχθηκε τὸ Βατικανό. Πραότης καὶ ταπεινοφροσύνη δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ ἀρεταὶ τῶν Παπῶν. Ἔτσι, εἰς ἐκδίκησιν, τὸ 1738 ὁ Πάπας Κλήμης ὁ 12ος, ἐξέδωσε τὴν βούλλα IN EMINENTI, διὰ τῆς ὁποίας ἀπηγορεύετο στοὺς Καθολικοὺς νὰ εἶναι ἢ νὰ συναναστρέφωνται Μασόνους, μὲ ἀπειλὴ ἀφορισμοῦ. Ὀκτὼ Πάπαι ἐν συνεχείᾳ ἐξέδωκαν ἀντιτεκτονικὲς βοῦλλες ἢ ἐγκυκλίους ἐναντίον τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πλέον αὐθεντικὴ ὑπῆρξε ἡ HUMANUM GENUM καὶ QUO GRAVIORA MALA τοῦ Πάπα Λέοντος 13ου τὸ 1884 καὶ 1885.

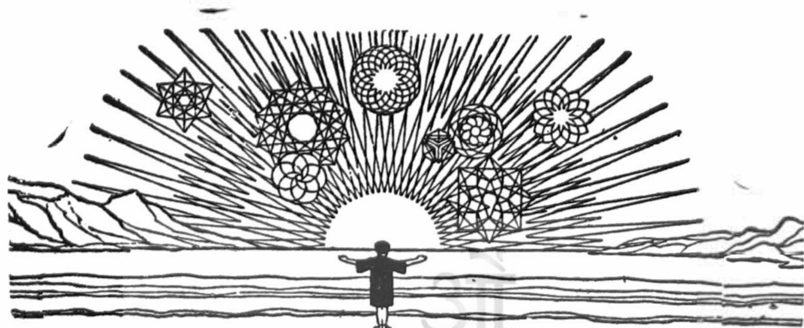
Ἀλλὰ ἡ μοχθηρία δὲν προῆλθε μόνον ἀπὸ τοὺς ὑψηλὰ ἱσταμένους καὶ τοὺς δυνατούς. Στὰ 1724, μόνον ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὴν ὀργάνωσι τῆς Μεγάλης Στοᾶς τοῦ Λονδίνου, ἕνας ὅμιλος ἀργοσχόλων ὠργανώθηκαν σὲ μυστικὴ ἑταιρία, ποὺ τὴν ὠνόμασαν «οἱ Γορμογόνοι». Μοναδικὸς σκοπός των ἦταν νὰ δυσφημήσουν μὲ ὅποιον τρόπο τοὺς Τέκτονες. Ἕνας ἀπὸ τοὺς κανόνες των ἔλεγε ὅτι κανένας Ἐλεύθερος Τέκτων δὲν μποροῦσε νὰ εἰσέλθη στὴν ἑταιρία τους, ἂν προηγουμένως δὲν καθηρεῖτο. Κατώρθωσαν νὰ προσελκύσουν πολλὰ πρόσωπα τῶν ἀνωτέρων ἀγγλικῶν τάξεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν δοῦκα τοῦ Χουάρτον, ὁ ὁποῖος πρὸ δύο ἐτῶν ἦταν ὁ ἕκτος Μέ-

γας Διδάσκαλος τῆς Ἡνωμένης Μεγάλης Στοᾶς, καί, ἐὰν αἱ πληροφορίαι τοῦ Γκοὺλντ εἶναι ἄψογοι, αἱ ἀταξίαι διὰ τὰς ὁποίας κατηγορήθη ὁ Ἄντονυ Σάγιερ, πρῶτος Μέγας Διδάσκαλος, καὶ παρεπέμφθη ἐνώπιον εἰδικῆς ἐπιτροπῆς στὰ 1730, περιελάμβαναν καὶ συνεννόησι μὲ τοὺς Γορμογόνους. Αὐτὴ ἡ ἑταιρία τῶν παιδαριωδῶν ἀέργων δὲν ἔζησε πολύ. Σὲ λίγα χρόνια ἔσβησε τὸ ἴδιο ξαφνικὰ ὅπως εἶχεν ἐμφανισθῆ. Ὁ Τεκτονισμὸς ἐξακολούθησε νὰ προχωρῆ.

Στὰ 1730 ὁ Σαμουὴλ Πρίσαρντ, διωγμένος μασόνος, ἐδημοσίευσε ἕνα φυλλάδιο ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἀνατομία τοῦ Τεκτονισμοῦ», ὅπου παρουσίαζε τὸν Τεκτονισμὸ σὰν ἕνα «σωρὸ ἀσυναρτησιῶν, δίχως νόημα ἢ σχέσι, γελοία καὶ παιδαριώδη ὀργάνωσι». Τὸ φυλλάδιο αὐτὸ μεταφράσθηκε στὰ γαλλικά, γερμανικὰ καὶ ὁλλανδικά. Ἐπωλήθη σὲ μεγάλες ποσότητες σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη. Ὁ Πρίσαρντ πέθανε σκοτεινὰ καὶ ὁ θάνατός του ἐχαρακτηρίσθη ὡς δολοφονία ἀπὸ μέρους τοῦ Γάλλου ἀββᾶ Λαρουντάν, χωρίς, φυσικά, καμμιὰ ἀπόδειξι. Ὁ ἴδιος αὐτὸς ἀββᾶς Λαρουντὰν εἶναι ὁ ἐφευρέτης τῆς θεωρίας περὶ ἱδρύσεως τοῦ Τεκτονισμοῦ ἀπὸ τὸν Ὄλιβερ Κρόμβελ.

Ἡ παρατήρησις τοῦ Ἄλμπερτ Πάϊκ ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς δυνάμωσε ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν του κατεδείχθη καὶ σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι. Ἡ ἐπίθεσις τοῦ Πρίσαρντ ἀπεδείχθη εὐλογία μετημφιεσμένη. Διότι ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὸν Ἀδελφὸ Μάρτιν Κλαὶρ νὰ ἐκδώση τὸ περίφημο δοκίμιό του «Ὑπεράσπισις τοῦ Τεκτονισμοῦ», ποὺ περιελήφθη στὴν ἔκδοσι τοῦ 1938 τῶν Συνταγμάτων Ἄντερσον. Τὸ δοκίμιο αὐτὸ συνετέλεσε στὸ δυνάμωμα τῆς ἑνότητος τοῦ Τεκτονισμοῦ καὶ ἔθεσε τέρμα στὴν λεγομένη «κούρσα τῶν βαθμῶν», ποὺ ἐπικρατοῦσε τότε στὴν Εὐρώπη. Ἐξ ἄλλου ἡ χιονοστιβάδα τῆς ἀντιτεκτονικῆς προπαγάνδας ποὺ ἀκολούθησε τὸ φυλλάδιο τοῦ Πρίσαρντ ἀνάγκασε τὴν Ἡνωμένη Μεγάλη Στοὰ νὰ θέση περιορισμοὺς στὴν εἴσοδο ἐπισκεπτῶν στὶς συναντήσεις τῶν στοῶν.

Βέβαια, δὲν ὑπάρχει ἀντίδοτο γιὰ τὸ δηλητήριο ποὺ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ ἀλλὰ καὶ τέκτονες ἀκόμη, καμμιὰ φορά, εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐξαπολύουν σὲ ἀπληροφόρητο κόσμο. Ὁ ἀντίλαλος τῆς ὑποθέσεως Πρίσαρντ ἀκούσθηκε ἕναν αἰῶνα ἀργότερα στὴν Ἀμερική, μὲ τὴν ὑπόθεσι Μόργκαν. Αὐτὸς ὁ Οὐΐλλιαμ Μόργκαν, γεννημένος περὶ τὸ 1774 στὴν Μπατάβια, πολιτεία Νέας Ὑόρκης, ἄγνωστο ἐὰν ποτὲ μυημένος στὸν Τεκτονισμό, τὸ ἰσχυρίσθηκε γιὰ νὰ εἰσχωρήση στὴν στοὰ τῆς γενετείρας του. Καὶ ἐπειδὴ τὸν ἀπέκρουσαν, συνωμότησε μὲ ἕναν ντόπιο δημοσιογράφο ὀνομαζόμενον Μίλλερ γιὰ νὰ ἐκβιάση τὴν στοά, ἀπειλώντας «ἀποκάλυψι μυστικῶν». Ἐξέδωσε τὸ 1826 τὶς «Εἰκονογραφήσεις τῆς Μασονίας», ποὺ εἶχαν μεγαλύτερη ἐπιτυχία ἀπὸ ὅσην θὰ περίμενε κανείς. Ξαφνικὰ ὁ Μόργκαν χάθηκε. Καὶ κατ' ἄλλους πέρασε στὸν Καναδᾶ, ἐνῶ κατὰ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Τεκτονισμοῦ, οἱ Τέκτονες τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν ἔρριξαν στοὺς καταρράκτες τοῦ Νιαγάρα! Καμμιὰ ἀπόδειξις, φυσικά. Ὡστόσο ξέσπασε φοβερὴ ἀντίδρασις. Ἱδρύθηκε καὶ Ἀντι-τεκτονικὸ κόμμα, ποὺ οἱ ἀρχηγοί του ἡγήθησαν διαδηλώσεων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐμπρησθοῦν στοαὶ καὶ νὰ καοῦν δημοσίᾳ τὰ τεκτονικὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα. Ἐπίσης πολλοὶ τέκτονες κατεδιώχθησαν καὶ ἔπαθαν. Αὐτὴ ἦταν ἡ πιὸ σκοτεινὴ περίοδος τῆς Μασονικῆς ἱστορίας στὴν Ἀμερική. Πολλὲς στοὲς ἔκλεισαν, μερικὲς γιὰ πάντα. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἀντιμασονικὸ κόμμα, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ ἀναπτυχθῆ ἐπὶ ἐθνικῆς κλίμακος, ἔσβησε στὰ 1832. Ὁ Ἀνδρέας Τζάκσον, Τέκτων κανονικός, ἐξελέγη Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὴν διάρκεια τῶν τρομοκρατικῶν ἐκδηλώσεων αὐτοῦ τοῦ ἀντιμασονικοῦ κόμματος. Ἔσβησε καὶ ἡ τεχνουργημένη ὑπόθεσις Μόργκαν καὶ ἔκτοτε τίποτε ἢ ἐλάχιστα παρόμοιο περιστατικὸ δὲν συνέβη.

ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Ὑπὸ Δημ. Ἰωαννίδη

Α΄—Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις

Εἶναι κάτι τὸ ὑπέροχο ἡ ἀνθρώπινη μορφή. Δίκαια τὴν ἔχουν ὀνομάσει κορωνίδα τῆς **δημιουργίας** στὸν πλανήτη μας.

Ἀφάνταστο εἶναι ὅμως, τὸ διάστημα τοῦ χρόνου, ποὺ ἡ Φύσις ἐργάστηκε στὴ Γῆ μας γιὰ νὰ γίνη αὐτὴ ἡ θαυμάσια μορφή. Εἶναι, πραγματικά, πάρα πολὺ δύσκολο στὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ συνηθισμένο μέτρο χρόνου ἔχει τὴ διάρκεια μιᾶς Ζωῆς, γιὰ νὰ συλλάβη τὸ χρόνο ποὺ πέρασε γιὰ νὰ προκύψη ἡ μορφή του. Ὁλόκληρους αἰῶνες, αἰῶνες γεωλογικούς. Ὁ πανίσχυρος νόμος τῆς ἐξελίξεως, ποὺ παντοῦ καὶ σὲ ὅλα, χωρὶς σταμάτημα δουλεύει, ἐργάζεται μὲ τόσο πολὺ ἀργὸ ρυθμό.

Εἶναι ἡ τελειότερη ζωϊκὴ μορφὴ ἡ ἀνθρώπινη, ποὺ ἡ διάπλασί της ἐπιτρέπει στὴν ψυχὴ νὰ ἐκδηλώνη ἱκανότητες πνευματικές. Νὰ ἔχη συνείδησι πὼς εἶναι κάτι τὸ ξεχωριστό, νὰ ἠμπορῆ νὰ διανοῆται, νὰ σχηματίζη περιεχόμενο γνωστικὸ καὶ τόσα ἄλλα, ποὺ καμμιὰ ἄλλη μορφὴ ὠργανωμένη καὶ ἐμψυχωμένη τοῦ πλανήτη μας δὲν παρουσιάζει.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχή, γιὰ νὰ φθάση νὰ ἐμψυχώση μιὰ μορφὴ ἀνθρώπινη, ἔχει κι' αὐτὴ τὴν ἀξία της, ποὺ γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήση πέρασε ἀπὸ μακρότατο σὲ χρόνο δρόμο ἀργά - ἀργά, ἐξελικτικά, ἀπὸ τόσες κατώτερες μορφὲς τῆς πολυποίκιλης καὶ μεγάλης ζωϊκῆς κλίμακος. Ἔχει καὶ ἡ ψυχὴ τὴ μακρυνὴ ἐξελικτικὴ ἱστορία της. Σὰν πρᾶγμα καὶ αὐτὴ τῆς φύσεως ἔχει τὴν ἀρχή της ἀτελῆ βέβαια, μοῖρα δὲ τὴν τελειοποίησι. Δὲν ἦτο ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴ σύστασί της τέλεια. Δὲν εἶναι οὐρανοκατέβατη. Τοῦτο θὰ ἦταν ἀντίθετο στὴν ἐξέλιξι ἀπὸ τὴν

ὁποία τίποτα μέσα στὴ Φύσι δὲν ξεφεύγει.

Τὸ πῶς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου σχηματίζει τὸ γνωστικό του περιεχόμενο, εἶναι σήμερα τὸ θέμα μας. Ἀπὸ ποῦ τὸ παίρνει καὶ πῶς τὸ παίρνει. Τὸ ἀπὸ ποῦ τὸ παίρνει εἶναι φανερό. Ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ποὺ εἶναι γύρω μας ἢ καὶ μερικὲς φορὲς καὶ μακρυά μας.

Ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τοὺς νόμους τους, ποὺ μᾶς παρουσιάζει ἡ Φύσις. Εἴτε τὴ γνωρίζουμε αὐτὴ τὴν πραγματικότητα, εἴτε ὄχι, αὐτή, εἴτε θέλουμε ἢ δὲν θέλουμε, ὑπάρχει.

Γνῶσις ὅμως, «γνώσεις» μάλιστα, ὑπάρχουν βέβαια πολλές, τὶς ὁποῖες δὲν παίρνει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Οἱ γνώσεις ὅμως αὐτὲς δὲν εἶναι ἀληθινές, εἶναι φανταστικές. Εἶναι κατασκευάσματα τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τῆς διανοίας του. Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ κατασκευάσματα δὲν ἠμποροῦν νὰ ὑποκαταστήσουν τὴν πραγματικότητα, ποὺ εἶναι μέσα στὴ Φύσι. Εἶναι ὑποκειμενικὰ καὶ δὲν ἔχουν καμμία σχέσι μὲ τὴν ἀλήθεια.

Τὸ πῶς ὁ ἄνθρωπος παίρνει τὴ γνῶσι τῆς πραγματικότητος, θὰ ἐξετάσουμε· τί μέσα, τί πηγές, ἔχει γι' αὐτὸ στὴ διάθεσί του, γιὰ νὰ σχηματίσῃ περιεχόμενο γνωστικό, ἀληθινὸ ἡ ψυχή του, περιεχόμενο συνειδήσεως ἀληθινό.

Μόνον ἡ γνῶσι τῆς πραγματικότητος, καθὼς εἴπαμε, ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ στὸν ἄνθρωπο τὴν ἀλήθεια. Κάθε γνῶσι ποὺ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι κάτι τὸ ἀντικειμενικό, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴ γνῶσι τῆς πραγματικότητος, ἡ ὁποία ὑπάρχει στὴ Φύσι καὶ ὄχι ἀπὸ τὶς ἐπινοήσεις τοῦ νοῦ μας ἢ ἀπὸ τὴ φαντασία μας. Γι' αὐτὸ ἡ ἀλήθεια εἶναι μία, δὲν εἶναι πολλές, ἀφοῦ ἡ πραγματικότης τῆς Φύσεως εἶναι μία. Δὲν ὑπάρχουν ἀλήθειες πολλὲς ὅσοι καὶ οἱ ἄνθρωποι καθὼς νομίζουν μερικοί. Ἀλήθεια εἶναι ἡ γνῶσι τῆς πραγματικότητος τῆς Φύσεως. Τὰ ἄλλα εἶναι πλάνες.

Ὅλη τὴν πραγματικότητα τῆς Φύσεως ἠμπορεῖ ἄραγε νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος; Αἴ ὄχι, γιὰ τὸ Θεό! Ἡ Φύσις εἶναι ἄπειρη. Ἄπειρη μάλιστα «ἐν τῷ γίγνεσθαι», ὁ δὲ ἄνθρωπος πολὺ λίγα μέσα ἔχει στὴ διάθεσί του γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητα. Γι' αὐτό, καθὼς θὰ δοῦμε, ἡ γνῶσι του εἶναι περιωρισμένη. Πολὺ μικρὸ μέρος τῆς πραγματικότητος ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος κι' αὐτὲς εἶναι οἱ ἀλήθειες ποὺ ἠμπορεῖ νὰ μάθῃ.

Ὁ ἄνθρωπος, καθὼς ἔχουν πῆ, εἶναι ἕνας μικρο-μέγας. Μικρὸς μέσα στὴν ἄπειρη Φύσι, μεγάλος ὅμως ἐπάνω στὴ Γῆ. Ἀρκετὲς ἀλήθειες μπορεῖ νὰ κατακτήσῃ, ὄχι ὅμως καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸ Σύμπαν, τὴ Φύσι ποὺ δὲν εἶναι μόνον ἄπειρη σὲ ἔκτασι, ἀλλὰ καὶ ἄπειρη σὲ δυναμικὲς ἐξελίξεις. Εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος στὴν κορυφὴ τῆς ἐξελίξεως στὴ Γῆ, ἀλ-

λὰ μόλις καὶ πατάει στὴν πρώτη βαθμίδα τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως, ποὺ εἶναι ἄπειρη, δὲν ἔχει τέλος...

Γιὰ νὰ γνωρίση λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος τὴν πραγματικότητα καὶ ν' ἀποκτήση γνώσεις, ἔχει στὴ διάθεσί του, καθὼς ὅλοι ἠξεύρουμε, δύο μέσα, δύο πηγές. Τὰ αἰσθητήρια τοῦ ὀργανισμοῦ του μαζὶ μὲ τὸ νευρικὸ σύστημα καὶ τὴν θαυμάσια ἐκείνη λειτουργία τῆς διανοίας, μὲ ὄργανο τὸν ἐγκέφαλο, ποὺ τὴ λέμε λογικό.

Εἶναι σπουδαῖος καὶ πολύτιμος συνεργάτης τῆς ψυχῆς ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι τὸ ὄργανο τῆς ψυχῆς. Τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ κάμη ἡ ψυχὴ μόνη της, ὅσο καὶ νὰ ἦτο δυνατή, σὰν δὲν εἶχε τὸν ὀργανισμό. Τίποτε. Καὶ τὸ βλέπουμε αὐτό, ὅταν ἡ ψυχὴ χάση τὸν ὀργανισμό της μὲ τὸ θάνατο.

Πρέπει νὰ τὸν προσέχη τὸν ὀργανισμό του ὁ ἄνθρωπος. Νὰ μὴ τὸν κακομεταχειρίζεται ἀπὸ ἀδιαφορία, ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἀπὸ πλάνη. Νὰ τὸν κρατᾶ πάντοτε σὲ ὑγεία.

Ξεχωρίζει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ ἄλλα ζωϊκὰ εἴδη τῆς Γῆς, γιατὶ ὁ ὀργανισμός του τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐκδηλώνη ἐκεῖνο ποὺ λέγουν πνευματικότητα. Πνευματικότητα δὲν ἔχουν τὰ ζῶα. Μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐπάνω στὴ Γῆ ἔχει πνεῦμα, δηλαδὴ ψυχὴ καὶ διάνοια μαζί. Τὸ ἐσωτερικὸ μέρος τοῦ πνεύματός του εἶναι ἡ ψυχή του, τὸ δὲ ἐξωτερικὸ ὁ νοῦς, ἡ διάνοια, πρᾶγμα τῆς Φύσεως καὶ αὐτὴ οὐσιαστικό, ἀντικειμενικὰ ὑπαρκτό, ἀλλὰ ὄχι ὑλικό. Τὸ ὄργανο τῆς διανοίας ὅμως εἶναι ὑλικό, ὁ ἐγκέφαλος. Τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, οἱ αἰσθήσεις, εἶναι οἱ σύνδεσμοι τρόπον τινὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὄντος πνευματικοῦ, πρὸς τὸν ἐξωτερικὸ αὐτοῦ κόσμο. Οἱ αἰσθήσεις δίδουν στὴ διάνοια πληροφορίες ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμο, τὰ αἰσθήματα, τὶς ἐντυπώσεις καὶ ἡ διάνοια ἀντιλαμβάνεται, σχηματίζει παραστάσεις. Ἔτσι ἡ διάνοια, δηλαδὴ ὁ νοῦς ἐννοεῖ, ἡ δὲ ψυχὴ συνγνωρίζει χάρις στὴν περίφημη λειτουργία της τὴ συνείδησι καὶ σχηματίζει γνωστικὸ περιεχόμενο συνειδήσεως.

Τὰ αἰσθήματα αὐτά, οἱ ἐντυπώσεις, καὶ οἱ παραστάσεις ποὺ μένουν ἀπὸ αὐτὲς στὴ διάνοια, ποὺ αὐτὴ ἠμπορεῖ νὰ τὶς ἀναπλάση καὶ νὰ ἔχη μνήμη, καὶ τὸ σχηματιζόμενο γνωστικὸ περιεχόμενο τῆς ψυχῆς, ἀποτελοῦν αὐτὸ ποὺ λέγουν κατ' αἴσθησιν ἐμπειρίαν, τὴν κατ' αἴσθησιν γνῶσιν, ποὺ εἶναι ἡ μία ἀπὸ τὶς πηγὲς τῆς γνώσεως γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Τὸ ἀνθρώπινο ὅμως πνεῦμα, ψυχὴ καὶ διάνοια, δὲν παίρνει ἁπλῶς τὶς πληροφορίες ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο, καθὼς σύντομα περιγράψαμε, ἀλλὰ ἔχει καὶ τὴ δυνατότητα νὰ ἐκτελῆ καὶ δημιουργικὲς λειτουργίες, τὶς λεγόμενες γνωστικές, μὲ ὑλικό σὰν νὰ ποῦμε τὶς παραστάσεις ἀπὸ τὴν ἐμπειρία, ποὺ μένουν στὴ διάνοια καὶ τὶς γνώσεις ποὺ ἀποταμιεύονται στὴν ψυχή, τὸ γνωστικὸ περιεχόμενο δηλαδὴ τῆς συνειδήσεως. Ἔτσι ἡ διάνοια, χάρις στὴ λειτουργία της, τὸ λογικό.

σχηματίζει ἔννοιες, κάμνει κρίσεις καὶ συλλογισμούς. Ὅλες αὐτὲς τὶς λειτουργίες τὶς λέγουν, καθὼς εἴπαμε, δημιουργικὲς γνωστικὲς λειτουργίες τῆς διανοίας. Ἀποτελοῦν, τρόπον τινὰ τὴν ἐπεξεργασία ἀπὸ τὴ διάνοια, μὲ τὸν είρμὸ τοῦ λογικοῦ, τοῦ ὑλικοῦ ποὺ δίδει ἡ κατ' αἴσθησιν ἐμπειρία. Τὸ λογικὸ λοιπὸν ἀποτελεῖ γιὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὴ δεύτερη πηγὴ γνώσεως.

Αὐτὲς ὅμως οἱ θαυμάσιες λειτουργίες τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ψυχῆς καὶ διανοίας, δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ γίνουν χωρὶς τὸ ὑλικὸ σῶμα, τὸν φορέα αὐτὸν τῆς ψυχῆς. Τὸ βλέπουμε τοῦτο καθαρὰ ὅταν συμβῆ ὁ θάνατος, ποὺ χωρίζεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα. Τότε, οὔτε τὸ σῶμα ἠμπορεῖ νὰ ζήση γιατὶ δὲν ἐμψυχοῦται, οὔτε ἡ ψυχὴ νὰ ἐνεργήση γιατὶ μένει χωρὶς μέσον ἐνεργείας, ποὺ εἶναι ὁ ὀργανισμός της.

Τὸ πῶς ὅμως γίνεται αὐτὴ ἡ τόσο γόνιμη συνεργασία τοῦ ὑλικοῦ σώματος καὶ τῆς διανοίας ποὺ δὲν εἶναι ὑλική, τοῦτο μόνον ἴσως μὲ τὴ γνῶσι τί εἶναι ἡ ψυχή, ἡ ἀτομικὴ ψυχή, ποὺ συλλειτουργεῖ μὲ τὴ διάνοια καὶ ἀποτελοῦν τὸ πνεῦμα, θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐξηγηθῆ... Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, καθὼς νομίζουμε, ἡ ἐπιστήμη δὲν ἠμπορεῖ σήμερα νὰ δώση ἐξήγησι. Γιατί, καθὼς καὶ ἡ ἴδια λέγει, κάμνει ψυχολογία ἄψυχον. Τῆς διαφεύγει ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ σύστασις τοῦ πνεύματος.

***

Μὲ βάσι τὴν κατ' αἴσθησιν ἐμπειρίαν, ποὺ τόσο πολὺ τὴν ἔχει εὐρύνει ἡ θετικὴ ἐπιστήμη καὶ διαρκῶς τὴν εὐρύνει μὲ τὶς τόσες ἐπινοήσεις της σὲ ὄργανα λεπτὰ καὶ πολύπλοκα τὸν τελευταῖο μάλιστα καιρό, τὸ λογικὸ προχωρεῖ θαυμάσια στὴ γνῶσι τῆς πραγματικότητος, ἀρκεῖ νὰ μὴ ξεφεύγη ἀπὸ τὴν ἐμπειρία.

Οὔτε ἡ ἐμπειρία ἠμπορεῖ νὰ προσφέρη σπουδαία γνῶσι χωρὶς τὸ λογικό, ἀλλὰ οὔτε τὸ λογικὸ εἶναι δυνατὸν νὰ καταλήξη σὲ γνώσεις πραγματικές, σὲ ἀλήθειες, χωρὶς τὴν ἐμπειρία. Γι' αὐτὸ τὰ ὀρθολογιστικὰ συστήματα στὴ φιλοσοφία ἔχουν ἀποτύχει. Γιατὶ τὸ λογικό, μόνο του, δὲν βρίσκει τὴν ἀλήθεια, ἐὰν δὲν ξεκινήση ἀπὸ τὴν ἐμπειρία. Ἐνῶ ἀντίθετα ἡ θετικὴ φιλοσοφία ποὺ ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἐμπειρία καὶ προχωρεῖ μὲ τὸ λογικὸ ἔχει τόσο πολὺ προοδεύσει καὶ δίδει κάθε μέρα νέες ἀλήθειες στὸν ἄνθρωπο, δικαιώνοντας ἔτσι καὶ τὸν πατέρα της, τὸν Ἀριστοτέλη. Πολὺ λοιπὸν σωστὰ ὁ τόσο σπουδαῖος Ἄγγλος ἀστροφυσικὸς ὁ James Jeans στὸ βιβλίο του «Ἡ ἀνάπτυξις τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν» εἶχε γράψει: «Ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ φύσις τοῦ Σύμπαντος ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναλυθῆ μὲ τὴν καθαρὰ σκέψι, χωρὶς προσφυγὴ στὰ γεγονότα, φέρει μέσα της τὴν καταδίκη της».

Ὁ ἐπιστήμων ὅμως ποὺ ἀσκεῖ θετικὴ φιλοσοφία πρέπει πολὺ νὰ προσέχη στὶς κρίσεις του, στοὺς συλλογισμούς του καὶ στὰ συμπεράσματά του, ὥστε νὰ μὴ βγαίνη ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐμπειρία καὶ νὰ περιορίζεται αὐστηρὰ σ' αὐτή, γιατὶ ὁ κίνδυνος

νὰ παραστρατήση εὑρίσκεται πολὺ κοντά. Καὶ ὁ κίνδυνος αὐτὸς εἶναι οἱ ἐπιστημονικὲς ὑποθέσεις καὶ οἱ ἐπιστημονικὲς θεωρίες, ποὺ στέκουν μὲν τόσο χρήσιμες γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ εἶναι μόνο καὶ μόνο ἐξοικονομήσεις τοῦ λογικοῦ, ὑπὸ αἵρεσιν πάντοτε, πρόσκαιρες, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνωνται σὰν πραγματικὰ δεδομένα, σὰν ἀλήθειες. Εἶναι ἀλήθειες, θὰ ἐλέγαμε, προσωρινές, ποὺ διαρκοῦν μόνο ὅσον καιρὸ δὲν εὑρίσκονται σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐμπειρίαν. Ἄλλως, πέφτουν μόνες τους καὶ ἀπορρίπτονται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη. Ἔχουμε ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα τόσα καὶ τόσα παραδείγματα.

⁂

Οἱ δύο ὅμως αὐτὲς πηγὲς τῆς γνώσεως, ἡ ἐμπειρία καὶ τὸ λογικὸ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ τόσο καλὰ τὶς χρησιμοποιεῖ ἡ σύγχρονη θετικὴ φιλοσοφία καὶ μᾶς ἔχει δώσει τόσες ἀλήθειες γιὰ τὴ Φύσι καὶ τοὺς νόμους της εἶναι ἀπὸ τὴ φύσι τους περιωρισμένες. Ἀφοροῦν μόνον τὴν ὑλικὴ Φύσι, τὰ ὑλικά της πράγματα καὶ τοὺς νόμους ποὺ τὰ κυβερνοῦν. Ἀλλὰ στὴ Φύσι ὑπάρχουν καὶ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι οὐσιαστικά, ἀλλὰ ὄχι καὶ ὑλικά, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ ψυχή, τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πέραν τοῦ ἀνθρώπου πνευματικὴ κατάστασις καὶ τόσα ἄλλα, γιὰ τὰ ὁποῖα ὡμίλησαν μὲ τόση βεβαιότητα ὑπέροχες τῆς Φύσεως συνειδήσεις, οἱ μεγάλοι Μυσταγωγοί, καθαρώτερα δὲ οἱ θεῖοι ἐκεῖνοι ἄνδρες τῶν Μυστηρίων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ὡμίλησαν γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ ὄψι τῆς Φύσεως, τὴν ὑλική, ποὺ σπουδάζει ὁ ἀμύητος ἄνθρωπος ἀντικειμενικὰ βέβαια, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν μὴ ὑλικὴ ὄψι αὐτῆς, τὴν ἐσωτερική,ποὺ ἐσπούδαζαν οἱ μύσται, γιατὶ διέθεταν καὶ ἄλλες, περισσότερες, πηγὲς γνώσεως, πέραν ἀπὸ τὴν κατ' αἴσθησι τοῦ ἀνθρώπου ἐμπειρία καὶ ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο λογικό.

Καθαρὰ λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ φαίνεται ὅτι ὁ συνήθης ἄνθρωπος καὶ ὁ σύγχρονος ἐπιστήμων μὲ τὶς πηγὲς ποὺ ἔχει στὴ διάθεσί του δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιλύση τὸ ζήτημα τῆς καθολικῆς γνώσεως τῆς Φύσεως. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γράψει σχετικὰ ὁ πολὺς Ρ. Ὀππενχάιμερ, ὁ πυρηνικὸς φυσικός: «Ἡ ἰδέα ὅτι οἱ ἐπιστήμονες μιὰ μέρα θὰ τὰ ἐξηγήσουν ὅλα, δὲν εἶναι μόνον σφαλερή, ἀλλὰ καὶ ἀποκρουστική».

Β'— Ἡ ἐσωτερικὴ ὄψις

Ἀπὸ ὅ,τι ἠμποροῦμε νὰ γνωρίζουμε, ἀπὸ ὅσα μετέδωσαν διάφοροι συγγραφεῖς, εἴτε μὲ τὸν γραπτὸ λόγο, εἴτε μὲ νύξεις καὶ ὑπαινιγμούς, τὴν ἐσωτερικὴ ὄψι τῆς Φύσεως ἐσπούδαζαν οἱ μυούμενοι στὶς ἐσωτερικὲς Σχολὲς τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ μεσαίωνος καὶ τῆς ἀναγεννήσεως. Ἐσωτερικὲς ἀλήθειες γιὰ τοὺς ἀνελικτικοὺς νόμους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, γιὰ τοὺς νόμους τῶν θείων ἐλευθέρων συνειδήσεων καὶ τόσες ἄλλες γνώσεις ποὺ τοὺς μετέδωσαν οἱ θεῖοι Μυ-

σταγωγοί, οἱ ὁποῖοι τὶς ἐγνώρισαν χρησιμοποιοῦντες καὶ ἄλλες πηγὲς γνώσεως, ὑπὲρ ἀνθρωπίνην αἴσθησιν καὶ ἀνθρώπινον λόγον. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία των τοὺς ἔδιδε γιὰ τοῦτο τὶς ἱκανότητες.

Τὶς ἱερὲς ἐκεῖνες γνώσεις μόνον στοὺς ἐξηγνισμένους ἀπὸ κάθε κακία καὶ παρασκευασμένους μὲ κάθε ἐπιμέλεια ἀπεκάλυψαν. Ἐκεῖνοι δὲ ἐσεβάσθησαν ἀπόλυτα τὶς θεῖες γνώσεις. Γιὰ αὐτὸ τὸ λόγο τίποτα ἀπὸ αὐτὲς δὲν γνωρίζουμε σήμερα, ἐκτὸς ἀπὸ κάτι ζητήματα ἐξωτερικά, σὰν τὰ κοσμογονικά, τὴν ψυχογονία καὶ μερικὰ ἄλλα. Ὅ,τι ἐγράφη ἐπάνω σὲ βαθύτερα ζητήματα διετυπώθη μὲ σύμβολα, ἀλληγορίες, μὲ μύθους. Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία καὶ οἱ μυθολογίες ἄλλων λαῶν, χωρὶς βέβαια τὰ μεταγενέστερα παραγεμίσματα μὲ τὰ ὁποῖα τὶς ἐφόρτωσαν διάφοροι ἀμύητοι, ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ παραδείγματα γιὰ τὴν ἀλληγορικὴ ἔκφρασι τῶν ἀρρήτων ἀληθειῶν.

Ἐπίσης ἀπὸ διάφορες πληροφορίες μερικῶν συγγραφέων ἠμποροῦμε νὰ γνωρίζουμε ποῖες ἦσαν οἱ πηγὲς τῆς γνώσεως γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ μιλήσουμε παρακάτω. Γιὰ δὲ τὸ σκοπὸ τῶν Μυστηρίων κάτι μᾶς πληροφοροῦν διάφοροι ὑπαινιγμοὶ σὰν τοῦ Ἰσοκράτη π.χ. ποὺ ἔγραψε ὅτι οἱ μύσται τῆς Ἐλευσῖνος: «περὶ τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν» ἢ τοῦ Σοφοκλῆ: «τρισόλβιοι οἱ ἰδόντες τὰ μυστήρια ταῦτα, διότι μόνον οὗτοι ζῶσι μετὰ θάνατον».

Οἱ πρόσθετες πηγὲς γνώσεως ποὺ εἶχαν οἱ Μεγάλοι Μύσται ἦτο ἐκεῖνο ποὺ ἐλέγετο στὰ ἀρχαῖα Μυστήρια «ἐποπτεία». Καὶ γι' αὐτὸ ἐκεῖνοι ἐλέγοντο Ἐπόπται. Ἡ ἁγνότης καὶ ἡ σοφία των τοὺς ἐπέτρεπε, ὡς φαίνεται, ἐπαφὴ μὲ θεῖες ἐλεύθερες συνειδήσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔπαιρναν τὶς θεῖες γνώσεις, ἀπρόσιτες σὲ μᾶς τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἐλέγετο διὰ τοὺς Πυθαγορείους ὅτι «εἶχον γνῶσιν θεῶν οὐ δόξαν» καὶ «εἴδησιν δαιμόνων οὐχὶ πίστιν» ἢ καὶ «πᾶσαν θείαν μαντικήν». Ὁ δὲ Ἰάμβλιχος εἶχε γράψει γι' αὐτοὺς ὅτι εἶχαν «ἐξαίρετον καὶ ἀκριβῆ διάγνωσιν περὶ τὸ νοεῖν, ὁρᾶν καὶ ἀκούειν». Ὁ Πρόκλος πάλιν στὰ σχόλιά του εἰς τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος γράφει γιὰ μερικὰς Πυθαγορίδας ὅτι «ἐτύγχανον θείων μὲν ὄψεων, θείων δὲ ἐπιπνοιῶν».

Καὶ κάτι ἀκόμη ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀλληγορικά: Ὁ μῦθος γιὰ τὸν Μελάμποδα τῶν Αἰγοσθένων, τὸν μάντι καὶ θεραπευτή, μᾶς πληροφορεῖ μεταφορικὰ ὅτι ἤκουε τὶς φωνὲς τῶν ζώων ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐμάνθανε τὰ μέλλοντα καὶ ὅτι ἠμποροῦσε νὰ ἀκούῃ αὐτὲς τὶς φωνές, γιατὶ τὰ φίδια τοῦ εἶχαν ἀνοίξει τὰ αὐτιά του.

Καὶ γιὰ νὰ πάρουμε καὶ τὶς Ἰουδαϊκὲς παραδόσεις, μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ὁ Μωϋσῆς, ὁ Μυσταγωγός τους, ἤρχετο πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μὲ τὸ θεῖον, διὰ τὸν Ἐνὼχ δὲ ὅτι ἐγνώριζε τὶς θεῖες ὑπάρξεις.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι σχετικὰ μὲ ὅ,τι λέγει καὶ ἡ Χριστιανικὴ πα-

ράδοσις γιὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, πῶς εἶχαν τὴν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Θεῖες λοιπὸν πηγὲς γνώσεως ἦσαν ἐκεῖνες, εὐρύτερες καὶ βαθύτερες. Καὶ τὶς πνευματικές, τὶς βαθειὲς γνώσεις, καθὼς εἴπαμε, τὶς ἐκάλυψαν μὲ μεγάλη περίσκεψι, μὲ ἀλληγορίες καὶ μὲ σύμβολα. Τὶς δὲ ἐξωτερικώτερες τὶς μετέδωσαν καὶ μὲ τὸν γραπτὸ ἀκόμη λόγο. Γιὰ τοῦτο πολλὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς γνωρίζουμε ἀπὸ συγγραφεῖς ἀρχαίους ποὺ προήρχοντο ἀπὸ Ἐσωτερικὲς Σχολές. Οἱ γνώσεις δὲ αὐτὲς ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἐσωτερικὴ ὄψι τῆς Φύσεως, τὸ ἐξωτερικώτερο μέρος της, ἀποτελοῦν γιὰ μᾶς τὴν παράδοσι. Ἡ παράδοσις, γιὰ ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τέτοια ζητήματα ἀποτελεῖ ἄλλη πηγὴ γνώσεως, πηγὴ ἀνώτερη καὶ σπουδαία, πέραν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμπειρίας καὶ γνώσεως ἡ ὁποία περιορίζεται στὰ ὑλικὰ πράγματα.

Ἡ ἐκ παραδόσεως γνῶσις περιέχει ἀλήθειες ποὺ πολλὲς φορὲς ἔρχεται τώρα ἡ θετικὴ ἐπιστήμη, ἡ σύγχρονη, ἡ ὁποία προχωρεῖ μὲ τὶς δικές της μεθόδους, νὰ προσεγγίσῃ ἢ καὶ νὰ ἀνιχνεύσῃ. Ἂς φέρουμε παραδείγματα: Ἡ παράδοσις π.χ. μὲ φορεῖς τοὺς ἀτομικοὺς φιλοσόφους, τὸ Λεύκιππο καὶ τὸ Δημόκριτο, μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῆς ἀτομικῆς συστάσεως τῆς ὕλης. Ὅτι δηλαδὴ ἡ ὕλη, οἱασδήποτε καταστάσεως, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀπειροελάχιστα ἄτμητα σωμάτια. Ἡ δὲ σύγχρονη ἐπιστήμη, μὲ τὴν πυρηνικὴ φυσική, ἔχει καταλήξει στὴν ἀντίληψι ὅτι τὰ χημικὰ ἄτομα ὅλων τῶν χημικῶν στοιχείων ἀποτελοῦνται ὅλα ἀπὸ τὰ ἴδια σωμάτια, διαφόρων ὅμως εἰδῶν σωμάτια. Βλέπουμε ἐδῶ μιὰ προσέγγισι τῆς ἐπιστήμης σήμερα στὴν ἀρχαία ἐσωτερικὴ παράδοσι. Ἴσως αὔριο θὰ προχωρήσῃ ἡ ἐπιστήμη περισσότερο. Ἄλλο παράδειγμα: Ἡ παράδοσις, ἰδίως τῶν Πυθαγορείων, μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ ὕλη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἀρχές, τὶς δύο κοσμικὲς οὐσίες, τὴν ἀτομικὴ ποὺ εἶναι τὸ περιεχόμενον κάθε ὑλικῆς μορφῆς καὶ τὴ συνεχῆ ποὺ εἶναι τὸ περιέχον. Καὶ ὅτι ἡ συνεχὴς συγκροτεῖ, τρόπον τινὰ πλάθει καὶ συνέχει τὰ ἄτομα τῆς ἀτομικῆς σὲ ὑλικὲς μορφές. Ἡ σύγχρονη πάλιν ἐπιστήμη ἔχει καταλήξει στὸ ὅτι ἡ ὕλη ἀποτελεῖται, καθὼς εἴπαμε, ἀπὸ τὰ διάφορα σωμάτια καὶ ὅτι τὰ σωμάτια αὐτὰ στοὺς πυρῆνες τῶν διαφόρων χημικῶν ἀτόμων τὰ συγκρατοῦν πολὺ δυνατὰ οἱ «πυρηνικὲς δυνάμεις», καθὼς τὶς ὀνομάζει, χωρὶς βέβαια νὰ ἠμπορεῖ σήμερα νὰ καθορίσῃ αὐτὲς τὶς δυνάμεις ποὺ δὲν εἶναι οὔτε ἠλεκτρικές, οὔτε βαρύτης.

Καὶ ἕνα ἄλλο ἀκόμη: Ἡ παράδοσις, ἀπὸ τὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι πρὶν διαμορφωθεῖ ἡ Φύσις προϋπῆρχε αὐτὴ δυνάμει, δηλαδὴ ἀνεκδήλωτος. Στὴν δυνάμει δὲ αὐτὴ κατάστασι εἶχε δώσει διάφορα ὀνόματα, κατὰ τοὺς φιλοσόφους: χάος, κοσμογονικὸν ᾠόν, σφαῖρον κ.ἄ. Τὴν κατάστασιν αὐτή, τὴν δυνάμει, ἡ παράδοσις θεω-

ρεῖ ἀπροσπέλαστο στὴν ἀνθρωπίνη διάνοια, ἀλλὰ καὶ στὴ διάνοια ἀκόμη τῆς μᾶλλον σοφῆς ἐλευθέρας συνειδήσεως, γιατὶ δὲν εἶναι μορφική, ἀλλὰ ἀδιαμόρφωτη, δηλαδὴ χωρὶς ἰδιότητες. Ἦτο «ἄποιος καὶ ἀνείδιος» καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς. Ἐπάνω στὸ θέμα αὐτὸ ὁ περίφημος πυρηνικὸς ἐπιστήμων, τὸν ὁποῖον ἀναφέραμε, ὁ Ρ. Ὀππενχάιμερ, ποὺ ἀσκεῖ τόσο περίφημα τὴ σύγχρονη θετικὴ φιλοσοφία, ἔχει γράψει, τώρα τελευταῖα, ἕνα ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο «ἡ ταπεινοφροσύνη, τὸ δίδαγμα τῆς ἐπιστήμης». Μαζὶ μὲ ἄλλα λέγει στὸ ἄρθρο αὐτὸ καὶ τὸ ἑξῆς: «Τὸ Σύμπαν εἶναι κάτι ἀνάλογο μὲ ἱστορικὸ φαινόμενο, δηλαδὴ ἔχει ἀρχή. Γιὰ ὅ,τι ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρχη πρίν, δὲν γνωρίζουμε τίποτα. Ἡ ἀνθρωπίνη ἐμπειρία περιορίζεται ἐν χρόνῳ».

Αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα κάνουν τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ἰδίως τὸν σύγχρονο ἐπιστήμονα, νὰ θαυμάζη τὴ βαθύτητα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ν' ἀπορῆ πῶς ἐγνώριζε ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἀλήθειες, ποὺ τώρα μόλις ἄρχισε ἡ ἐπιστήμη ν' ἀνιχνεύη, χωρὶς μάλιστα νὰ διαθέτη τότε τὰ σύγχρονα μέσα τὰ ὁποῖα ἔχει στὴ διάθεσί της ἡ ἐπιστήμη...

Καὶ γιὰ νὰ τελειώνουμε, ἀφίνοντας τόσα θέματα, ἐξωτερικὰ βέβαια, γιὰ τὰ ὁποῖα μᾶς πληροφορεῖ ἡ παράδοσις, ὅπως π.χ. εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀπὸ τὴν δυνάμει κατάστασι προῆλθεν, ἐφύτρωσε ἡ Φύσις (ποὺ γι' αὐτὸ τὴ λέγουν Φύσι, ἐκ τοῦ φύομαι στὴν ἑλληνικὴ καὶ παρόμοια καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες), ἡ ἔκτασι τοῦ νόμου τῆς ἐξελίξεως, ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος (καὶ ἂς ἀμφισβητῆται σήμερα ἀπὸ μερικοὺς στὴν ἐπιστήμη), ποὺ στὸν ἄνθρωπο λαμβάνει τὴν ἀξία τοῦ ἀντιπεπονθότος. Γιὰ νὰ τελειώνουμε λέγω, ἂς πάρουμε τὸ ζήτημα τῆς ψυχῆς, ποὺ τόσον ἐνδιαφέρει τὸν ἄνθρωπο ἰδίως, ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔχει ἐσωτερικὲς ἀνησυχίες. Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξετάση τὸ ζήτημα αὐτό, γιατὶ ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι πρᾶγμα ὑλικό. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο, δὲν εἰσέρχεται στὴν οὐσία τοῦ ζητήματος.

Δὲν εἶναι βέβαια ὑλικὸ πρᾶγμα ἡ ψυχή, μᾶς πληροφορεῖ ἡ παράδοσις. Εἶναι ὅμως πρᾶγμα οὐσιαστικό, συγκεκριμένο καὶ ἀπόλυτα καθωρισμένο. Ἡ παράδοσις μᾶς πληροφορεῖ πῶς προέρχεται ἀπὸ τὶς κοσμικὲς ἀρχὲς καὶ εἶναι παιδί τους, τί εἶναι, καθορίζει τὶς ἰδιότητες ποὺ ἔχει, πῶς ἐξελίσσεται καὶ φθάνει στὴ μορφὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀκόμη δὲ περὶ τοῦ ποία εἶναι ἡ τύχη της πιὸ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κατάστασι. Καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη.

Γι' αὐτὰ καὶ γιὰ διάφορα ἄλλα ζητήματα μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἐσωτερικὴ παράδοσι, ποὺ ἂν ὑποθέσουμε πῶς θὰ θελήση νὰ ἐξετάση ἕνας ἄνθρωπος μὲ σοβαρότητα, ἠμπορεῖ νὰ ἐπιλύση πάρα πολλὰ προβλήματα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν καὶ ποὺ βασανίζουν,

θὰ ἐλέγαμε, τὸν φιλοσοφημένο ἄνθρωπο. Ἀλλὰ —καὶ τὸ «ἀλλὰ» αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλο — ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀποφασίση γιὰ νὰ ἐπιχειρήση κάτι τέτοιο — καὶ τὸ γνωρίζουμε αὐτὸ ἀπὸ πολλὲς περιπτώσεις καὶ ἀπὸ πολλὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς μας — θὰ πρέπει ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ καθαρίση μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια τὸ μυαλό του καὶ τὴ συνείδησι του ἀπὸ κάθε λογῆς προλήψεις, ἰδέες σχηματισμένες, πολλάκις μάλιστα ἀβασάνιστα, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ἕνα ἐμπόδιο, ποὺ μοιάζει μὲ τεράστιο ὀγκόλιθο, ὅστις τοῦ φράσσει τόσο στερεὰ καὶ ἐπίμονα τὸ δρόμο γιὰ κάθε ἐλεύθερη ἔρευνα.

Καὶ ἀφοῦ ἀρχίσαμε ἔτσι, χωρὶς καὶ νὰ τὸ θέλουμε, ...τὶς ἐκμυστηρεύσεις — σὲ ἰδεολόγους ὅμως ἀπευθυνόμεθα καὶ δὲν πειράζει — ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ, τελειώνοντας, νὰ προσθέσουμε καὶ τὸ ἑξῆς: Ἡ πεῖρα μᾶς ἐδίδαξε καὶ μάλιστα μὲ μαθήματα σκληρά, πὼς ὁ ἐρευνητὴς γιὰ νὰ κατακτήση ἀλήθειες, ποὺ μόνο ἀπὸ τὴ γνῶσι τῆς Φύσεως καὶ τῶν νόμων της ἠμπορεῖ νὰ λάβη, πρέπει στὴν ἔρευνα τῆς πραγματικότητος τῆς Φύσεως νὰ στραφῆ. Δηλαδὴ στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴν ἐσωτερικὴ παράδοσι μαζί. Τὴν παράδοσι ποὺ ἐκληροδότησαν τὰ μεγάλα πνεύματα τῶν Μυστηρίων. Ἄς μᾶς συγχωρηθῆ νὰ ποῦμε ἀκόμη ὅτι, καθὼς νομίζουμε, τὴν σπουδὴ τῆς Φύσεως καὶ τὶς ἀπὸ τὴν σπουδὴ αὐτὴ ἀλήθειες, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ πάρη ὁ ἄνθρωπος, ποτὲ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντικαταστήσουν, νὰ ὑποκαταστήσουν μᾶλλον, τὰ κατασκευάσματα τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἢ οἱ φαντασίες του, ὅσο καὶ ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ νοῦς ἔξυπνος. Καί κάτι ἄλλο. Τὶς ἀλήθειες τῆς Φύσεως δὲν ἠμποροῦν μὲ κανένα τρόπο νὰ ὑποκαταστήσουν ἀκόμη οἱ διάφορες πληροφορίες ἀπὸ τὸν πολυκέφαλο καὶ χιλιόχειρο μὰ καὶ λίαν ἐπικίνδυνο πνευματισμό. Ἔχουμε προσωπική, ἀλλὰ καὶ πικρὴ πεῖρα γι' αὐτό.

Ὅσοι πνευματίζονται, δὲν ἔχουν βέβαια τὸ ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ ὕψος καὶ μεγαλεῖο ἑνὸς Μυσταγωγοῦ, σὰν τοῦ θείου Πυθαγόρα, νὰ ποῦμε, ὥστε νὰ ἔχουν θείας πνευματικὰς κοινωνίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ λάβουν ἀλήθειες πνευματικές. Κι' ἄς τοὺς βεβαιώνουν μὲ πειστικότητα τὰ «πνεύματα» περὶ τοῦ ἀντιθέτου. (Συνηθισμένη ἱστορία, ἡ ὁποία ἀτυχῶς πάντοτε πιάνει). Εἴμεθα ἄνθρωποι κοινοί, συνηθισμένες ψυχές, γιατὶ ἂν δὲν ἦταν ἔτσι δὲν θὰ εὑρισκόμεθα ἐδῶ κάτω δουλεύοντας σκληρὰ στὸν τροχὸ τῶν γεννήσεων.

Ἀπὸ ὅλα λοιπὸν αὐτά, ὑποκειμενικὰ κατασκευάσματα ἢ φαντασίες τοῦ νοῦ καὶ ἀπὸ τὸν πνευματισμό, οἱασδήποτε μορφῆς καὶ κατηγορίας, μοιραῖα ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄθελά του θὰ περιπέση στὴν πλάνη, αὐτὸ τὸ φοβερὸ ἀντίποδα τῆς ἀληθείας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΚΩΣΤΗ ΚΟΚΟΡΟΒΙΤΣ

Ζωὴ

Γεννήθηκα
πρὶν ἀπὸ τὸν Ἥλιο,
ἀπὸ τὴν πέτρα
καὶ ἀπὸ τὸ νερό.
Δὲν ἔχω ἡλικία.
Εἶμαι ἡ Αἰωνιότητα
Εἶμαι ἡ Στιγμή.
Δὲν μὲ γνωρίζουν
οἱ ἄνθρωποι,
γιατὶ κανένας δὲ μὲ δήλωσε,
στὰ ληξιαρχεῖα τους.

Ὑπάρχω,
χωρὶς νὰ ἔχω γεννηθεῖ
Δὲν μὲ γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι.
Ὅμως, διαισθάνονται
τὴν ὕπαρξή μου.
Δὲν μὲ παραμονεύει
ὁ θάνατος.
Θνητὸς δὲν εἶμαι
κι᾽ οὐδὲ χάνομαι.
Δὲ χάρηκα
τοῦ τάφου τὴν ἀνάπαψη.
Μήτε τῶν ὀστεοφυλακίων ἡ Μουσικὴ
μοῦ σάλεψε παράφορα τὰ φρένα,
ἀπὸ μυριάδες ὄργανα, ἀπὸ κόκκαλα,
ποὺ τὰ διευθύνουν
τὰ πιὸ σοφὰ κρανία...

Οἱ ἄνθρωποι
συχνὰ μὲ μνημονεύουνε
καὶ σὰν Ἄγνωστο Θεὸ
μὲ προσκυνᾶνε.

Δὲν εἶμαι
παρὰ ὁ ἄνεμος
ὁ ἀδάμαστος,
ποὺ ξετυλίγει
κλωστὲς ἀπὸ βροχή,
κλωστὲς κυματιστὲς
καὶ μολυβένιες...
Καὶ τὰ ξερὰ τὰ φύλλα
τοῦ Χινόπωρου,
στὰ ἐρημικὰ τὰ κοιμητήρια,
καθὼς χαμοσέρνονται
γιὰ νὰ προσευχηθοῦν,
ἀρχίζουν ἕνα πένθιμο ἐμβατήριο,
κηδεύοντας ὄνειρα χαμένα,
ποὺ ὁ θάνατος καὶ οἱ Μοῖρες
ἀκολουθᾶν...
Θνητὸς δὲν εἶμαι
κι᾽ οὐδὲ χάνομαι.
Ὁ θάνατος,
δὲν μὲ παραμονεύει.
Δὲν ἔχω ἡλικία.
Εἶμαι ἡ Αἰωνιότητα.
Εἶμαι ἡ Ζωή.

Ἀπ᾽ τὴ συλλογὴ «Κάτι ἄλλο ἔρχεται»

Η ΠΥΡΟΒΑΣΙΑ

Ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἕως τὴν ἐποχή μας. Αἱ ἱέρειαι τῆς Ἀρτέμιδος, οἱ «ἀναστενάρηδες» τῆς Θράκης, οἱ «χιβατάρι» τῆς Ἰαπωνίας καὶ οἱ πυροβάται τῆς Κεϋλάνης.

Η ΕΟΡΤΗ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἶναι ἀπὸ ἐτῶν συνδεδεμένη μὲ τὰ «Ἀναστενάρια» εἰς τὴν περιοχὴν Σερρῶν καὶ Λαγκαδᾶ, ὅπου τελεῖται ἡ παναρχαίας προελεύσεως «πυροβασία».

Οἱ ἐπιχειροῦντες τὴν πυροβασίαν —εἰς τὰ πλαίσια τουριστικῆς ὀργανώσεως καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀρχῶν— ἀπαρτίζουν κάποιαν «ἱεραρχίαν». Ὑπάρχει στὸ χωριὸ ὁ «ἀρχι - ἀναστενάρης», τὸ σπίτι τοῦ ὁποίου καλεῖται «κονάκι» καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἀφετηρία τῶν ἐκδηλώσεων. Εἰς τὸ μαγειρεῖον τοῦ σπιτιοῦ του σφάζεται ἕνα ἀρνὶ καὶ ἕνα μοσχάρι, τῶν ὁποίων τεμάχια διανέμονται εἰς ὅλας τὰς οἰκογενείας τοῦ χωριοῦ. Πρὸ τῆς διανομῆς, ἐνώπιον τῶν σφαγίων τελεῖται ἁγιασμὸς ἀπὸ κανονικὸν ἱερέα (μία χρονιὰ ἐχρειάσθη νὰ ἐπέμβη ἡ Χωροφυλακή, διὰ νὰ προστατεύση τὸν ἱερέα, τοῦ ὁποίου τὴν «ἀπαγωγὴν» ἐπεχείρησεν ἱεροκήρυξ ἐκ Θεσσαλονίκης, θεωρῶν τὸ ἔθιμον εἰδωλολατρικόν). Ἐπακολουθεῖ χορός, ὁ ὁποῖος εἶναι «ὀργιαστικοῦ» χαρακτῆρος, ἤτοι ἀποβλέπει εἰς τὴν ἔκστασιν τῶν ἀναστενάρηδων. Ἰδοὺ μία περιγραφὴ αὐτόπτου:

«Οἱ ἀναστενάρηδες ἠγείροντο ἀπὸ τὰ καθίσματα ἢ τὸ δάπεδον, ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς καὶ ἥρπαζον τὰς εἰκόνας «τῶν πατέρων», ὅπως τὰς λέγουν, ἤτοι τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐπενδεδυμέναι μὲ πορφύραν καὶ κατάφορτοι ἀφιερωμάτων, ἀρχίζοντες τὸν χορὸν ὑπὸ τοὺς ἤχους θρακικῆς λύρας καὶ γύφτικου νταουλιοῦ, ἤχους μονότονους καὶ μᾶλλον ἐκνευριστικούς. Οἱ ἀναστενάρηδες, ἐπάνω εἰς τὸν οἶστρον των χειρονομοῦσαν εἰς τὸν ἀέρα, ἔσειον μανδήλια κόκκινα καὶ ἐξέβαλλον κραυγὰς ἀνάρθρους, ἀπὸ τὰς ὁποίας διεκρίνοντο μόνον ἀναστεναγμοί: Ἄχ!... βάχ!... ἴχ!... Κατὰ διαστήματα ἕνας ἐξ αὐτῶν, σὰν νὰ ἔδιδε παράγγελμα ἐφώναζεν «ἄντε» καὶ ἡ εἰκὼν κατετίθετο εἰς τὸ εἰκονοστάσιον, ἀπὸ ὅπου τὴν παρελάμβανεν ἄλλη ὁμὰς διὰ νὰ χορέψη διαδοχικά. Ἐνῷ οἱ χορευταὶ περιήρχοντο εἰς ὑπερδιέγερσιν, οἱ γεροντότεροι τῶν θεατῶν, γυναῖκες ἰδίως, ἄναβαν κεριὰ ἢ ἔκαιον θυμιάματα. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ ἄναβαν τὴν φωτιά. Ὅταν ἡ φωτιὰ εἶχεν ἑτοιμασθῆ, ἐξήρχοντο ἐν πομπῇ οἱ ἀναστενάρηδες ἀπὸ τὸ κονάκι καὶ ἐβάδιζαν πρὸς τὴν πλατεῖα. Ἐκεῖ, πάντοτε ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς λύρας καὶ τοῦ νταουλιοῦ, εἰς κατάστασιν καταληπτικήν, μὲ τὰς εἰκόνας πρὸ τοῦ στήθους των, εἰσήρχοντο εἰς τὴν θράκα, ἡ ὁποία ἀνέδιδε θερμοκρασίαν 200 βαθμῶν περίπου. Πρῶτα ἐχόρευαν κυκλικῶς γύρω ἀπὸ τὴν φωτιά, ἔπειτα περνοῦσαν ἀπὸ ἐπάνω της σταυροειδῶς, τρέχοντες. Ἔπειτα ἀπὸ τρία - τέσσαρα μικρὰ βήματα ἐξήρχοντο, διὰ νὰ εἰσέλθουν ἐκ νέου καὶ νὰ πατήσουν τὰ κάρβουνα, ἕως ὅτου νὰ γίνουν στάχτη».

Ἔχει ἀναφερθῆ ὅτι ἄνδρες καὶ γυναῖκες γίνονται διὰ πρώτην φορὰν κάθε χρόνο ἀναστενάρηδες, ἀφοῦ περιέλθουν εἰς ἔκστασιν, ἐνῷ ἄλλοι παλαιότεροι ἀποφεύγουν νὰ μποῦν στὴν φωτιὰ ἐὰν «δὲν λάβουν τὴν ἄδεια τοῦ ἁγίου», ἐὰν δηλαδὴ δὲν αἰσθανθοῦν τὴν προτροπήν. Μετὰ τὴν πυροβασί-

αν, τὰ πόδια των δὲν παρουσιάζουν κανένα σημάδι καψίματος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει διαπιστωθῆ καὶ ἀπὸ ἰατρούς, οἱ ὁποῖοι καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν πυροβασίαν ἔκαμαν ἔλεγχον καὶ ἐβεβαίωσαν ὅτι τὰ πόδια τῶν πυροβατῶν δὲν ἀλείφθηκαν μὲ καμμίαν οὐσίαν.

Κατὰ καιροὺς ἔχει ὑποστηριχθῆ ὅτι ὁ ἔλεγχος δὲν εἶναι ἀποτελεσματικός, οὔτε καὶ ἡ πυροβασία κάτι τὸ σπουδαῖον, διότι οἱ ἀναστενάρηδες πατοῦν σὲ κάρβουνα μισοσβησμένα καὶ στὰ «πεταχτά», πρᾶγμα ποὺ «μπορεῖ νὰ τὸ κάμη ὁ καθένας». Καὶ ἐπεχείρησαν πέρυσι νὰ κάμουν πυροβασίαν χωρὶς εἰκόνας καὶ ἔκστασιν, εἰς τὸ στάδιον τῆς Καβάλας, τρεῖς νέοι ἀπὸ τὴν Ξάνθην, διὰ νὰ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ἔχει τὸ ἔθιμον καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν θρησκείαν ἢ τὸν ἀποκρυφισμόν. Ἀλλὰ αἱ ἐντυπώσεις τοῦ κοινοῦ ὑπῆρξαν ἀπογοητευτικαί, ὡς ἀνέγραψεν ὁ Τύπος, διότι οἱ τρεῖς πυροβάται, οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν τὴν ἐμφάνισίν των μὲ φανταχτερὰς στολάς, ὡς ταυρομάχοι, καὶ παρήλασαν ὑπὸ τοὺς ἤχους φιλαρμονικῆς, ἐν τέλει πήδησαν πάνω ἀπὸ φωτιά, ποὺ εἶχεν ἤδη μεταβληθῆ εἰς στάχτη καὶ μὲ τὰ πρῶτα πατήματα διελύθη.

Ἄλλοι, πάλιν, ὑπεστήριξαν ὅτι σημειοῦται «ὑπερφυσικὴ» παρέμβασις διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς πυροβασίας καὶ ἡ φωτιὰ εἶναι πραγματικὴ καὶ καυτερή. Ἐὰν δὲν παθαίνουν τίποτε οἱ ἀναστενάρηδες, αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὴν «χάριν» τοῦ ἁγίου.

Θὰ ἦτο πλέον ἀντικειμενικὸν ἐὰν ἐλέγετο, ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν δύναμιν τῆς πίστεως ἢ κάποιαν ἀνεξήγητον δύναμιν τῆς φύσεως, διότι ἡ πυροβασία γίνεται καὶ εἰς ἄλλας χώρας μὴ χριστιανικάς, μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιτυχίαν.

Ὁ Κοὺρτ Τάουερ, Βρετανὸς ἀνταποκριτής, εὑρέθη εἰς τὴν Κεϋλάνην καὶ παρηκολούθησε πυροβασίαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ θεοῦ τῶν Ἰνδῶν Σουμπραπανιάμ, υἱοῦ τοῦ Σίβα - καταστροφέως. Ἡ τελετὴ ἔγινεν εἰς τὸ χωριὸ Καταραγκάμα τῆς ΝΑ. Κεϋλάνης.

«Εἶδα τοὺς πυροβάτας —γράφει ὁ ἀνταποκριτὴς— νὰ περιπατοῦν εἰς τὴν φωτιὰ ταχέως, ἀλλὰ μὲ ἔκφρασιν ἀπολύτου ἠρεμίας. Ἐνίοτε βαδίζουν ἀργά, τόσον ἀργά, ὥστε διακρίνονται τὰ κάρβουνα ποὺ μετακινοῦνται ἀπὸ τὰ πόδια των. Μερικοὶ χορεύουν ἐξάλλως, διὰ νὰ προετοιμασθοῦν διὰ τὸ βάδισμα ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Ἔπειτα φαίνονται νὰ ἀλλοφρονοῦν καὶ νὰ πάσχουν ἀπὸ ἄγχος. Ἄλλοι κινοῦν σημαίας ἢ σπαθιὰ συμβολίζοντα τὴν πίστιν των».

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι καὶ ἐκεῖ ἡ τελετὴ γίνεται ὑπὸ τοὺς ἤχους τυμπάνων.

Ἐπίσης ὁ ἀνταποκριτὴς Σ. Φλόρις Μορμόν, πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, μετέδωσε ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία γιὰ τὴν ἑορτὴ «Χιβατάρι» (περιπάτου πάνω στὴ φωτιά), ποὺ γίνεται δύο φορὲς τὸν χρόνο, τὴν ἄνοιξι καὶ τὸ φθινόπωρο, τὶς ἀκόλουθες λεπτομέρειες:

Καταγωγὴ τοῦ ἐθίμου τῆς πυροβασίας: Κατεσκεύαζαν κάποτε, στὸ Σετακάγια - Κοῦ τοῦ Τόκιο, μιὰ ἁψῖδα γιὰ τὸν θεὸ Ὀντάκε, ἕναν ἀπὸ τὸ ἰαπωνικὸ πάνθεο. Ἕνας ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ποὺ εἰργάζετο μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς ἁψῖδος, εἶχε παγώσει κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὸ κρύο ποὺ ἔκανε ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀνάψη λίγη φωτιὰ γιὰ νὰ ζεσταθῆ. Ἐμάζεψε λοιπόν, μερικὰ ξύλα καὶ ἄναψε μιὰ φωτιά, ἀλλὰ οἱ φλόγες ἐφούντωσαν γρήγορα καὶ ἀπειλοῦσαν νὰ κάψουν ὅλα τὰ σανίδια ποὺ εὑρίσκοντο ἐκεῖ γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς ἁψῖδος. Ὁ ἐργάτης τότε φοβήθηκε καὶ ἐπεχείρησε νὰ σβήση τὰ κάρβουνα τῆς φωτιᾶς. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχε νερό, ἐπάνω στὴν ταραχή του, ἄρχισε νὰ σβήνη τὴν φωτιὰ μὲ τὰ γυμνὰ πόδια του. Ὁ αὐτοσχέδιος πυροσβέστης τὰ ἐκατάφερε μιὰ χαρὰ καὶ ἔσωσε τὴν ἁψῖδα ἀπὸ τὴν πυρκαϊά. Αὐτὸ ὅμως τὸ γεγονὸς ἄφησε ὅλους τοὺς ἄλλους κατάπληκτους, διότι τὰ γυμνὰ πόδια τοῦ ἐργάτου δὲν ἔπαθαν τίποτε. Τὰ ἀναμμένα κάρβουνα τῆς φωτιᾶς δὲν τοῦ ἐπροξένησαν κανένα ἔγκαυμα! Ἦταν λοιπὸν φανερόν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἑνὸς «θαύματος τῶν θεῶν». Οἱ πιστοὶ ἀμέσως ἐ-

καναν μιὰ θρησκευτικὴ τελετή, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὰς θεϊκὰς δυνάμεις καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐδημιουργήθη ἡ «Χιβατάρι».

Προετοιμασία τῆς τελετῆς: Πυροβάται εἶναι καλόγηροι, ἀκολουθοῦντες τὸ θρήσκευμα τῶν Σίντο. Κλείνονται ἐπὶ 21 ἡμέρες στὸ ναὸ τοῦ θεοῦ 'Οντάκε γιὰ νὰ ἐξαγνισθοῦν μὲ νηστεία καὶ προσευχή. Μόνον μετὰ τὴν προετοιμασία αὐτὴ γίνονται ἱκανοὶ νὰ πατήσουν στὴ φωτιά δίχως νὰ πάθουν τὸ ἐλάχιστο ἔγκαυμα. Τὴν ὡρισμένη ἡμέρα, σὲ μιὰ πλατεῖα, περιορίζουν ἕνα χῶρο τοῦ ἐδάφους μὲ 8 καλάμια μπαμποῦ, τὰ ὁποῖα παριστάνουν τοὺς 8 οὐρανίους δράκοντας, οἱ ὁποῖοι φέρνουν τὰς εὐεργετικὰς βροχάς. 'Επάνω εἰς τὰ μπαμποῦ, κατόπιν, οἱ μοναχοί κρεμοῦν τὰ «'Αοχέϊ», δηλαδὴ διαφόρους ἐπιγραφὰς μὲ ποιητικὰς καὶ μυστηριώδεις προσευχάς, μὲ τὰς ὁποίας ζητοῦν ἀπὸ τοὺς θεοὺς νὰ προσέξουν νὰ ἐκτελέσουν μὲ ἐπιτυχία τὴν πυροβασία. "Αλλοι μοναχοὶ προετοιμάζουν τὴν «ἱερὴ πυρά», ἁπλώνοντας ἕνα στρῶμα ἀπὸ κάρβουνα καὶ πάνω τους ροκανίδια καὶ κομμάτια ξύλα, ποὺ ἐνθυμίζουν τὴν φωτιὰ τοῦ πρώτου ἐργάτου.

'Η ἐκτέλεσις τῆς πυροβασίας: Οἱ πυροβάται μοναχοὶ παρακολουθοῦν τὴν ἑτοιμασία τῆς φωτιᾶς, ἀπὸ μιὰ ἄκρη, ψιθυρίζοντες ἱκεσίες. Φοροῦν πολυτελῆ στολὴ ἀπὸ μετάξι καὶ ἕνα εἶδος κωνικῆς μίτρας στὸ κεφάλι. Τρεῖς - τρεῖς ἐκτελοῦν τὴν πυροβασία. Τὴν κατάλληλη στιγμή, οἱ τρεῖς τῆς πρώτης ὁμάδος ἀποσπῶνται ἀπὸ τὸν ὅμιλο καὶ προχωροῦν μὲ ἀργὸ καὶ ἐπίσημο βῆμα πρὸς τὴ φωτιά. "Οταν φθάσουν, θὰ ψιθυρίσουν μιὰ προσευχή, τὴν ὁποίαν ἐπαναλαμβάνει μὲ δέος τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν. Κατόπιν, ὁ ἕνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον μπαίνουν στὸ χῶρο τῆς φωτιᾶς, μὲ γυμνὰ πόδια. Περνοῦν ἀργά - ἀργὰ ὅλο τὸ στρῶμα τῆς πυρᾶς καὶ ὅταν φθάσουν στὴν ἄκρη, ἐπιστρέφουν πάλι στὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεκίνησαν. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο κάνουν τὸν περίπατο τρεῖς φορές. Τὰ κάρβουνα πετοῦν σπίθες, βγάζουν μικρὲς φλόγες καὶ ὅμως τὰ ἐνδύματά των, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπὸ λεπτό, πολύτιμο μεταξωτὸ ὕφασμα, δὲν καίγονται! 'Επὶ πλέον, κάθε φορὰ ποὺ θὰ κάνουν ἕνα «περίπατο» ἐπάνω στὴν πυρὰ ἕνας μοναχὸς ἀνακατεύει τὰ κάρβουνα μὲ μιὰ μακρυὰ σιδερένια τσιμπίδα, γιὰ νὰ μὴ σβήσουν καὶ σκορπίζει ἐπάνω εἰς αὐτὰ μικρὲς ποσότητες ἀπὸ «ἱερὸν ἅλατι».

'Αλλὰ εἶναι πανάρχαιον τὸ ἔθιμον. 'Ο Στράβων ἀναφέρει (XII, 2 § 7) ὅτι εἰς τὴν πόλιν Καστάβαλα τῆς Κιλικίας ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Περασίας 'Αρτέμιδος, ὅπου «φασὶν τὰς ἱερείας γυμνοῖς τοῖς ποσὶ δι' ἀνθρακιᾶς βαδίζειν ἀπαθεῖς». "Ισως δὲ ἀπὸ τὴν περιοχὴν αὐτὴν νὰ μετεφέρθη τὸ ἔθιμον εἰς τὴν Θράκην. Μερικοί θέλουν καὶ τὸ ὄνομα τῶν ἀναστενάρηδων νὰ προέρχεται, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀναστεναγμοὺς τῶν πυροβατῶν, ἀλλὰ ἀπὸ παραφθορὰν τοῦ θεοῦ τῶν ἀρχαίων Καταόνων 'Ιστάνου, ποὺ οἱ ὀπαδοὶ του ἐλέγοντο 'Ιστανάροι.

Τὴν προχριστιανικὴν προέλευσιν δέχεται καὶ ἡ 'Εκκλησία τῆς 'Ελλάδος, ἡ ὁποία διὰ σειρᾶς ἐγκυκλίων ἔχει καταδικάσει τὰ 'Αναστενάρια ὡς εἰδωλολατρικὰ (λόγῳ τῆς θυσίας ζώων, κυρίως).

Πολλοί, ὅμως, διανοούμενοι ἔχουν ἀντιταχθῆ εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν τῆς 'Εκκλησίας, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζουν ὡς ἀβάσιμον, διότι ἡ ἀρχαιότης κάθε ἄλλο παρὰ ἦτο εἰδωλολατρική. Αἱ ἀρχαῖαι θρησκευτικαὶ ἰδέαι ἐστρέφοντο περὶ τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ δὴ τοῦ ἑ ν ὸ ς Θεοῦ, αὐτοῦ τὸν ὁποῖον, μὲ τόσην ἐνάργειαν, ἀπεκάλυψεν ὁ 'Απόστολος Παῦλος εἰς τοὺς 'Αθηναίους ἀπὸ τοῦ 'Αρείου Πάγου. 'Εξ ἄλλου, πλεῖστα ὅσα στοιχεῖα τοῦ τυπικοῦ τῆς ἐκκλησίας ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἑορτῶν ἔχουν τοποθετηθῆ εἰς τὴν θέσιν καὶ μὲ τὸν αὐτὸν συμβολισμὸν τῶν ἀρχαίων εἰδωλολατρικῶν, λεγομένων, ἑορτῶν.

Γράφει σχετικῶς ὁ γυμνασιάρχης κ. Νικ. Ρεμπέλης:

«Ὅταν ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ ὁ χριστιανισμὸς συνήντησε σοβαρὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ἐξάπλωσίν του τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι, πιστοὶ εἰς τὰ πατροπαράδοτα καὶ καθιερωμένα, δὲν ἤθελαν νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὰ καὶ νὰ ἀσπασθοῦν νέα τοιαῦτα. Διὰ νὰ τοὺς προσελκύσουν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἱερεῖς εἰς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ νὰ γεφυρώσουν ἔτσι τὰ διεστῶτα, εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ χρησιμοποιήσουν διάφορα μέσα συντελεστικὰ τῆς ἀμβλύνσεως τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀποφυγῆς διενέξεων καὶ φιλονικιῶν. Ἔτσι ὁ μέγας θεὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὁ Ζεύς, ποὺ ἐκυβέρνα τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου, ὡς καὶ ἀπὸ πάσης ὑψηλῆς κορυφῆς βουνοῦ, ὑποτίθεται ὅτι ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Προφήτου Ἠλία, ὁ ὁποῖος σήμερον, ὡς διάδοχός του, ἔχει ἀπὸ ἕνα ἐξωκκλήσι εἰς ὑψηλὰς πάντοτε κορυφὰς ὀρέων. Ἄλλοι παραλληλίζουν τὸν Προφήτην Ἠλίαν πρὸς τὸν θεὸν τοῦ φωτὸς Ἥλιον εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν ἀφιερωμέναι αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων.

»Κατὰ παρόμοιον τρόπον ὁ Ποσειδῶν ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, προστάτου σήμερον τῶν ναυτικῶν, ὁ Ἑρμῆς ὁ ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων, θεοὶ τῆς ἰατρικῆς ἔχουν ἀντιστοίχους τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους, εἰς δὲ τὴν Ἤπειρον ὁ Ἅγιος Παντελεήμων θεωρεῖται ἰατρὸς τῶν πάντων, ὁπόθεν καὶ ἡ παροιμιώδης φράσις: «ὅλοι κουτσοί, στραβοὶ στὸν Ἅγιο Παντελέημονα».

»Ὁμοίως διὰ λόγους θρησκευτικῆς σκοπιμότητος παρελλήλισαν τὸν ναὸν τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν πρὸς τὸν ναὸν τῆς Παρθένου Μαρίας, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ τὸν μετέτρεψαν κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ὁ χριστιανισμὸς εὗρε πείσμονα ἀντίστασιν ἦτο ἡ ἐμμονὴ καὶ ἡ ἀσάλευτος πίστις τῶν Ἑλλήνων τῆς τότε ἐποχῆς εἰς μερικοὺς μικροτέρους δαίμονας καὶ δευτερευούσας θεότητας, διότι οὗτοι ἦσαν βαθύτερον ριζωμένοι εἰς τὴν ψυχήν των καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν εὐκόλως νὰ ἀποβληθοῦν καὶ λησμονηθοῦν. Ἔτσι αἱ σημεριναὶ Νεράϊδες, εἰς τὰς ὁποίας πιστεύουν πολλοὶ Ἕλληνες χωρικοὶ καὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, εἶναι αἱ ἀρχαῖαι Νύμφαι, αἱ Νηρηΐδες, διάδοχοι δὲ τῶν ἀρχαίων Ἡρώων, ἱερὰ καὶ τάφοι τῶν ὁποίων εὑρίσκονται πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι οἱ Ἅγιοι καὶ οἱ Μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας μας.

»Τιμῶμεν σήμερον αὐτούς, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐλάτρευον τοὺς Ἥρωάς των, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν προστάτας τῆς πόλεώς των, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον θεωροῦμεν τοὺς Ἁγίους φρουροὺς καὶ προστάτας, δηλαδὴ πολιούχους».

Ἀλλά, μόνον οἱ ἅγιοι μὲ τὰς ἑορτάς των; Τόσα ἄλλα ἔθιμα, ἀποδεκτὰ ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐλήφθησαν ἐκ τῆς «εἰδωλολατρικῆς» ἀρχαιότητος. Τὰ κόλλυβα εἶναι οἱ ἀρχαῖοι «χύτροι» παντοειδεῖς σπόροι βραζόμενοι καὶ προσφερόμενοι τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Ἀνθεστηρίων, ἀφιερωμένην εἰς τὸν Ἑρμῆν, θεόν ψυχοπομπόν. Ἀναθήματα ἀφιέρωναν καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἰς τοὺς θεοὺς των, ὅπως καὶ οἱ σύγχρονοι ἀκριβῶς. Νηστεῖαι καθαρμοῦ ἐτηροῦντο ἐπίσης. Τὸ θυμιάτισμα εἶναι καὶ αὐτὸ ἀρχαῖον, μόνον ὅτι ὁ καθαρμὸς ἐτελεῖτο δι' ὕδατος, ὅπως σήμερα (μὲ τὸ περιρραντήριον) εἰς τοὺς Καθολικούς. Αἱ νεκρικαὶ σπονδαὶ καὶ χοαὶ τῶν ἀρχαίων τελοῦνται καὶ σήμερα, μὲ ἀκρίβειαν. Μνημόσυνα συνεχίζουν τὰ περίδειπνα. Διατί αὐτὰ δὲν τὰ κατακρίνει ἢ δὲν τὰ ἀρνεῖται ἡ ἐκκλησία ὡς εἰδωλολατρικά;

Συνεπῶς, ἔστω καὶ ἂν ἡ πυροβασία εἶναι, ὅπως εἶναι, κατάλοιπον ἀρχαίας «ὀργιαστικῆς» λατρείας τῆς Ἀρτέμιδος ἢ τοῦ Διονύσου ἢ ἄλλης τινὸς θεότητος, ἀφοῦ ἐπέζησε τῶν αἰώνων, ἂς τελῆται καὶ ἂς μὴν ἐνοχλῇ κανένα —πλὴν ἐὰν εἶναι τὸ «κάρφος» εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τῶν ἄλλων καὶ ὄχι ἡ «δοκὸς» εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τῶν «ἀδιαλλάκτων χριστιανῶν».

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗΣ

Ὁ μικρὸς λαχειοπώλης

Συνήθως, θὰ τὸν δῆτε, γύρω ἀπ' τὴν Ὁμόνοια
μὲ τὰ λαχεῖα του στὴ ράχη του δεμένα
—Γιατὶ ὁ μικρὸς λαχειοπώλης εἶναι ἕνας τετράποδας—
Κι' ὅταν ὁ ἀφεντικός του τὸν προστάζει
μὲ συστολὴ σᾶς πλησιάζει νὰ διαλέξετε.
Τὰ βγάζει πέρα στὸν ἀγώνα τοῦ ψωμιοῦ
δίχως νὰ ξέρει τί εἶναι συναγωνισμός. Τὶς προάλλες
εἶχε κι ἡ ἐφημερίδα τὴ φωτογραφία του
πλάϊ στὶς προσωπικότητες τῆς μέρας,
μ' ὅλο ποὺ εἶναι ἕνα κοινὸ σκυλί, ὄχι ράτσας.
Δὲν ξέρει τί σημαίνει δημοσιότης
γι' αὐτό, δὲν ἄλλαξε κι ἡ συμπεριφορά του.
Μποροῦσε νἄχε μείνει ἕνα σκυλὶ τοῦ δρόμου
ποὺ ψάχνει γιὰ ἕνα κόκκαλο ὅλη μέρα
ὡσότου κάποιαν ὥρα τὸν τσιμπήσει ὁ μπόγιας
καὶ πάρει τέλος ἡ σκυλίσια του ζωή.
Ὅμως ὁ μικροσκοπικὸς λαχειοπώλης
εἶχε τὴν τύχη νὰ 'βρει ἕναν ἀφεντικὸ
νὰ τὸν ὑπηρετεῖ πιστὰ ὥς τὸ θάνατο.
Νά 'χει ἕνα στέκι ἀσφαλισμένο κι ἕνα ξεροκόμματο
Κι ὅταν μὲς στὴ σκυλίσια του καρδιὰ μαντεύει
ὅλη τὴν ἐρημιὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐδῶ στὴ γῆ
θρηνητικὰ γαυγίζει στὸ φεγγάρι.

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τρεῖς ποιητικὲς τάσεις

Σημειώματα τοῦ κ. ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ Διαλεχτῆς Ζευγώλη - Γλέζου. Ποιήματα. «Οἱ ἐκδόσεις τῶν φίλων», Ἀθήνα 1964.

Ἀξίζει ἕνας ἐγκάρδιος χαιρετισμὸς στὴν ἄνοιξη, ποὺ φωτεινὴ - ὁλόδροση - τρυφερὴ πηδάει ἀπὸ τὸν «Κύκλο τῆς ἀγάπης» ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ τοὺς ὁδηγήση καὶ πάλι στὸν γῶρο τοῦ ἁγνοῦ λυρισμοῦ, ἕνα δρόμο σχεδὸν χαμένο στὴν ἐποχή μας.

Στὴ συλλογὴ αὐτή, ποὺ ὅπως ἀποκαλύπτει ὁ ἐκδότης καθυστέρησε νὰ τυπωθῆ ἀπὸ τὸ 1940, μποροῦμε νὰ παρακολουθήσωμε σχεδὸν ὅλους τοὺς τυπικοὺς σταθμοὺς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, τραγουδισμένους σὲ ἁπαλοὺς τόνους μὲ συνοδεία γλυκόλαλης φλογέρας. Ἡ παιδικὴ καὶ νεανικὴ ξεγνοιασιά, τὰ πρῶτα αἰσθηματικὰ σκιρτήματα, ἡ οἰκογενειακὴ θαλπωρὴ καὶ τὰ χτυπήματα τοῦ θανάτου, ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς γειτονιᾶς, ἡ ζωὴ μὲ τὴν Φύση - μὲ τὰ ἁπλᾶ καὶ ὑπέροχα δημιουργήματά της, ὅπως ἕνα πουλὶ καὶ μιὰ παπαρούνα - μὲ ὅλα τὰ ἁπλᾶ πράγματα, ποὺ περιέχουν τὴ θεία σοφία, ἀλλὰ καὶ ἡ διπλὴ ἐρωτικὴ κλίμακα, μὲ τὸ ἀνήσυχο ἀνέβασμα, τὴν λαχτάρα τῆς κορυφῆς καὶ τὴν ἠρεμία τῆς καθόδου, ὅλα αὐτὰ δοσμένα στὸν πιὸ ἁπλὸ καὶ ζεστὸ τόνο μιᾶς συνανθρώπινης κοινωνίας.

Ἄξιο ἑνὸς Παλαμᾶ καὶ σὰν γαληνὴ παραλλαγὴ στοῦ «Ρόδου μοσκοβόλημα» τὸ «Ἀνοιξιάτικο»:

Ἐχάϊδεψεν ὁ ἥλιος τοῦ Ἀπριλιοῦ
τῆς φύσης τὴν πολύχρωμη τὴν ὄψη,
κι' ὅλα τὰ ρόδα ἐγέλασαν μὲ μιᾶς·
κι' ὅλα μὲ μιᾶς τὰ ρόδια ἐγὼ εἶχα
(κόψει.

Στὰ χέρια μου κρατώντας τα, ὢ χαρά,
τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι μου ἐτραβοῦσα,
μὰ μὲ ηὗρεν ἀναπάντεχη βροχὴ
κι' ἐμάδησε τὰ ρόδα ποὺ κρατοῦσα.

Καὶ ἄξιο ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἑνὸς Χάινε, ὁ «Χωρισμός»:

Πηγαίναμεν οἱ δυό μας στὸ βουνὸ
κι' ἀργὰ ἐκυλοῦσαν
τὰ χαλίκια μὲ κρότο σιγανό,
σὰ νὰ γελοῦσαν.

Πηγαίναμεν οἱ δυό μας μοναχοὶ
στὸ δάσος πέρα·
χαρούμενη ἀκουγότανε νὰ ἠχεῖ
βοσκοῦ φλογέρα.

Μόνη πηγαίνω τώρα στὸ γιαλὸ
κι' ἀργοκυλοῦνε
τὰ κύματα μὲ τόνο σιγαλό,
σὰ νὰ θρηνοῦνε.

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΩΝ ΠΙΚΡΩΝ ΩΡΩΝ, Διαλεχτῆς Ζευγώλη - Γλέζου. Ποιήματα. «Οἱ ἐκδό-

σεις τῶν φίλων», Ἀθήνα 1964.

Οἱ ἴδιοι ἁπλοί, τρυφεροὶ καὶ ἀνεπιτήδευτοι τόνοι καὶ σ' αὐτὴ τὴ συλλογὴ τῆς μεταπολεμικῆς παραγωγῆς τῆς ποιητρίας. Ἡ ποιητικὴ διάθεσις εἶναι μετουσιωμένη στὴν φαινομενικὰ πεζὴ ἀφήγηση, στὴ ζεστὴ συνομιλία ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπο, σὲ μιὰ ἥσυχη γωνιά.

Ἡ ἔμπνευσις ἐκπηγάζει ἀπὸ τὴν ταπεινὴ ζωὴ τῆς ἐπαρχίας, ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὰ μεγάλα δράματα τῶν μικρῶν. Καὶ ξεχωρίζουν ἰδιαίτερα γιὰ τὸν δραματικό τους τόνο τὰ ποιήματα ποὺ ἀναφέρονται στὴν πτώχευση τῶν χωριῶν ἀπὸ τὸν ξενιτεμὸ τῶν νέων. Τὰ ποιήματα αὐτὰ περιέχουν πόνο, ἔκκληση, μὰ καὶ ἐγκαρτέρηση καὶ πίστη. Ἀλλὰ μια γενικώτερη μελαγχολία ξεχύνεται γιὰ τὴν ἀπώλεια τῶν «προτύπων», γιὰ τὴν πορεία τῆς ζωῆς μακρυὰ ἀπὸ τὰ παλαιὰ σχήματα τῶν πηγαίων αἰσθημάτων καὶ —ἂς ποῦμε— τοῦ «οἰκογενειακοῦ ρομαντισμοῦ», θυσιασμένα στὸν αἰῶνα τῆς βιομηχανίας, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ τέλεια καὶ ἄψυχα μαιευτήρια, περνώντας ἀπὸ τὴν ἐξαφάνιση τῶν γραφικῶν μορφῶν τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸν θάνατο τοῦ παραμυθιοῦ, γιὰ νὰ φθάσωμε σ' ἕνα νέο κόσμο, μὲ λίγη φαντασία καὶ πολλὴ ἀριθμητική...

.. ..

Δύσκολο κάτι πιὰ νὰ ξεχωρίσωμε
στῶν γνώσεων τὸν ἀνούσιον κυκε-
(ῶνα,
καὶ στὴν καρδιά μας χρόνια τώρα ποὺ
(ἐσφραγίσαμε
βαρὺ χειμῶνα.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ, Ἀνδρέα Καραντώνη. Ποιήματα. «Τὸ Ἑλληνικὸ βιβλίο», Ἀθήνα 1964.

Ἐδῶ δὲν εἶναι τὸ ἁπαλὸ θρόϊσμα τοῦ καθαροῦ λυρισμοῦ γιὰ τὴν ἥσυχη πορεία τοοῦ ἀτόμου —εἶναι τὸ δυνατὸ ρῖγος τῆς νέας ποιήσεως γιὰ τὴν περιπλάνηση ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας. Ὄχι φλογέρα, μὰ τηλεβόας τραχύς. Καὶ ἀντὶ τρυφεροῦ ἀφηγηματικοῦ ὕφους, ἡ σκαιὰ ποιητικὴ ἀστυνόμευσις τῆς σύγχρονης συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων, δίχως οἶκτον.

Ὁ Ἀντρέας Καραντώνης μαστιγώνει καὶ πληγώνει, προσπαθώντας νὰ διδάξη, ὅταν ὁμιλῆ, μὲ τὴν ἀλληγορική του γλῶσσα γιὰ τὴν πολιτεία μὲ τὶς γαλαποῦλες στὶς βιτρίνες καὶ τὴν «ἀχνούπολη» γιὰ τοὺς «ὑποκάμητες ποὺ ἀγοράζουν Αἰγινήτικα κανάτια», γιὰ ἐκείνους ποὺ ζοῦν «ἀνάμεσα σὲ παῦλες, σὲ τελεῖες, σὲ κόμματα, σὲ περισπωμένες καὶ σὲ καταλόγους φαγητῶν», γιὰ τὴν κοινὴ γυναίκα ποὺ διαβάζει περικοπὲς εὐαγγελίων, γιὰ τὰ «κόκκινα σαλάμια στὸ σβέρκο τελετουργῶν ἱερέων», γιὰ τοὺς «κήρυκες τῶν ὁλοκληρωμένων ἀγαθῶν», ποὺ θέλουν «τὸ στρογγυλὸ καρβέλι, τὸ στρογγυλὸ κεφαλοτύρι καὶ τὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ ἄγαλμά τους», γιὰ τὸ πόσο κάνει «τοῦ μηδενὸς τὸ νάμισμα».

Ξεχωριστῆς ἀξίας εἶναι ἡ «Μία πολιτεία» (ἡ Πρέβεζα τοῦ Καρυωτάκη), ὅπου διερωτᾶται ἐὰν «ἡ πόλη σκότωσε τὸν ποιητὴ ἢ ὁ ποιητὴς τὴν πόλη» καὶ φαίνεται νὰ δέχεται — σὰν πικρὴ εἰρωνία γιὰ τὴν ἀπουσία ἐπιδράσεως τοῦ πνεύματος στὴ σύγχρονη ζωὴ — πὼς ἔχει ἐντελῶς ἐκεῖ «πεθάνει καὶ ὁ θάνατος», ὥστε νὰ κυλάη ἐντελῶς ἀδιάφορη ἡ «ζωή», μὲ τὰ σκεβρὰ σπίτια, τὰ καλντερίμια, τὰ καφενεῖα καὶ τὰ μαγέρικα... Ἐπίσης «ὁ δεσπότης στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ».

Παράλληλα μὲ τὴν κριτικὴ ὀξύτητα, πρέπει νὰ σημειωθῆ ἡ γλωσσικὴ ἐκφραστικὴ λαμπρότης, ποὺ μαρτυροῦν τὴ βαθειὰ συναίσθηση τοῦ χρέους τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν σκοπὸ ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον τῆς δημιουργίας.

ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ ΕΡΧΕΤΑΙ, Κωστῆ Κοκόροβιτς. Ποιήματα. Ἐκδόσεις Φέξη, Ἀθήνα 1964.

Ποιὸ εἶναι αὐτὸ «τὸ ἄλλο», ποὺ ἔρχεται; Χωρίζουν 21 ὁλόκληρα ἔτη αὐτὴ τὴ νέα συλλογὴ τοῦ κ. Κοκόροβιτς ἀπὸ τὴν τελευταία του ἔκδοση καὶ πρέπει νὰ εἶναι κάτι τὸ κατασταλαγμένο. Λοιπόν, ποιό; Ὁ

ποιητὴς βάζει μόνον τὸν τίτλο. Ἐμεῖς πρέπει ν' ἀνιχνεύσουμε.

Στὴν «Ἔμπνευση» — ἂν καὶ δὲν προδιαθέτη εὐχάριστα τὸ ὑπεροπτικὸ ξεκίνημα:

Ἦρθε ὁ Θεὸς κοντά μου.
Μὲ ἀξίωσε τὴ χάρη του.
Μοῦ ἐμπιστεύτηκε τὸ λόγο του
κι' ἐγὼ τὸν ἔκαμα τραγούδι.

διότι κι' ὁ ἴδιος ὁ Παλαμᾶς μιλοῦσε σὲ τρίτο πρόσωπο γιὰ τὸν Ποιητή, ποὺ βλέπει «κατάματα τὸ Θεό» — τὸ «θεῖο τραγούδι» ἀναφέρεται στὸν Ἄνθρωπο (μὲ κεφαλαῖο Α), στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ «καὶ τὰ πλάσματα τῆς Γῆς, νερά, φυτὰ καὶ ζῶα». Ὑπάρχει λοιπὸν μιὰ ἑ ν ό τ η ς τῆς ζωῆς, ποὺ κατ' ἀνάγκην ἐπιβάλλει τὴν Ἀγάπη καὶ τὴν Εἰρήνη «πρὸς ὅλα τὰ ὄντα», μὲ ἀποτέλεσμα τὴν «εὐλογία καὶ εὐτυχία». Στὴ «Ζωὴ» ὑπάρχει ἐπὶ πλέον ἡ δ ι ά ρ κ ε ι α, ἡ ἀθανασία, πέραν τῆς φθαρτῆς ὑλικῆς μορφῆς, ποὺ ἐπιβάλλει τὴν ἀταραξία μπροστὰ στὸ φυσικὸ φαινόμενο τοῦ θανάτου καὶ βασικὰ μιὰ συμπεριφορὰ ἀδελφικὴ πρὸς τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ «κάτι ἄλλο» τοῦ ποιητοῦ εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ μ ύ η σ ι ς στὸν κόσμο. Ἀλλὰ προτοῦ φθάση κανεὶς ἐκεῖ, ὑπάρχει τὸ «Ἰντερμέτζο», μιὰ μελαγχολικὴ ἀπόδοσις τῆς πραγματικότητος τοῦ πλήθους, ποὺ ἔχει πάθει διάβρωση ψυχῆς καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήση τὴν «παράσταση τῆς ζωῆς».

Στὴν ποίηση τοῦ κ. Κακόρεβιτς συναντᾶ κανεὶς τὴν ἁπλοϊκὴ τρυφερότητα («Ρώτημα». Εἶναι ἀλήθεια, τόσο μακρυὰ καὶ ψηλὰ τ' ἀστέρια; Πῶς, λοιπόν, κατέβηκαν καὶ ἄναψαν στὰ μάτια σου, δίδυμες φωτιές;), εὐτυχισμένες ποιητικὲς στιγμές (ὅπως στὰ «Πέντε Βότσαλα»: Ἀσημένια ἡ ἀμμουδιά, κέντημα τ' ἀκροθαλάσσι), ἀλλὰ καὶ κοινωνικὴ φιλοσοφία (ὅπως στὸ «Ἡμερολόγιο νεκρῶν»: Πληθαίνουν ὁλοένα οἱ Ἐσταυρωμένοι, οἱ ἄνθρωποι σταυρώνονται μονάχοι τους! Σταυροὶ καὶ σταυρωτῆδες οἱ ἁμαρτίες τους, καὶ οἱ τύψεις, Ἐρινύες ποὺ ξυπνοῦν...).

Καὶ τώρα θέλω νὰ συσχετίσω τοὺς τρεῖς ποιητὰς — ποὺ ἐξεχώρισα σκοπίμως ἀπὸ τὴν τελευταία ταχυδρομικὴ «βροχὴ» κατ' ἐπάνω μου, σὰν φορεῖς τριῶν ρευμάτων: τοῦ παλαιοῦ ἁγνοῦ λυρισμοῦ, τοῦ σύγχρονου κοινωνικοῦ ρεαλισμοῦ, καὶ γενικώτερα τοῦ στιχουργικοῦ ἀπελευθερισμοῦ — ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ συναντηθοῦν σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ παντοτεινὰ θέματα.

Ἡ Διαλεχτὴ Ζευγώλη - Γλέζου, στὸν «Κύκλο τῶν πικρῶν ὡρῶν» γίνεται ἐκφραστὴς τοῦ κοινοῦ λαϊκοῦ θρήνου γιὰ τὸ χαμὸ τῆς μάνας:

Σπαραχτικὰ σοῦ φώναξα κι' ἀγ-
(κάλιαξα
τὸ μισοσκαμμένο, μάνα μου, τὸ χῶ-
(μα,
μ' ἁλί μου, ἁλί, γιὰ πάντα πιὰ
(ἐσφραγίστηκε
τὸ γλυκὸ στόμα.
. . . .
Μανούλα, μὰ τί ἔγινεν ἡ ἀγάπη
(σου
καὶ τῆς ψυχῆς σου ἡ τόση τρυφε-
(ράδα;
Μανούλα μου, μανούλα μου, μανούλα
(μου
καὶ φιλενάδα,
στὸ ἔρμο λιβάδι σὲ ζητῶ, ποὺ ἀ-
(πόμεινα
χαμένη ἀρνάδα.

(«Χρονικὸ»)

Δὲν εἶναι πιὰ τὸ σπίτι μας ἐκεῖνο
(τὸ ζεστὸ
σπίτι, ποὺ ξένοι καὶ δικοὶ γνωρί-
(ζαμε ὅλοι,
δὲν εἶναι πιὰ τὸ σπίτι μας τὸ ἀ-
(πάνεμο,
τὸ ἀρχοβόλι.

(«Ἀλλαγὴ»)

Πόσες φορὲς στὸν ὕπνο, στὸ μι-
(σοῦπνι,
μέσα σὲ ὀνείρου φόβο ἢ φαντασία,

δὲν φωνάζω ξεχασμένη «ὤ μάνα!
(ὤ μάνα!»,
καρτερώντας ἀπὸ σένα προστασία;
(«Πικρὴ ἀλήθεια»)

Ὁ Ἀντρέας Καραντώνης, σὲ μιὰ μεγάλη ἔξαρση ρωμαλεότητος, παίρνει τὸ θάνατο τῆς μητέρας σὰν ἀφορμή, γιὰ νὰ εἰσαγάγῃ στὸν χῶρο τοῦ πόνου καὶ ἕνα τόνο σαρκασμοῦ γιὰ τὴν μηχανικότητα φύσεως καὶ κοινωνίας, τὸ σκληρὸ κριτικὸ Πνεῦμα δίπλα στὸ χτυποκάρδι:

Δὲν ὑπάρχει πιὰ μοναξιά,
μοῦ τὸ ξομολογήθηκαν τὸ γιασεμὶ
(κι' ἡ πεταλούδα
σιμὰ στὸν τάφο σου Μητέρα
κι' ἦταν ἄλλου μνήματος σπαλίδια
μὰ τόσο δικά σου, τόσο γειτονικά,
τόσο μέσα στὸ βάραθρο ποὺ τὸ λέ-
(με καρδιὰ
καὶ ποὺ εἶναι ὁ τάφος τῶν ἀγαπη-
(μένων μας
ὁ χῶρος τῆς δευτέρας παρουσίας
(τους καὶ τῆς παντοπεινῆς.
Νόμιζα πὼς θἆσαι μονάχη Μητέ-
(ρα χωρὶς ἐμᾶς,
ἀλλὰ τόσοι σὲ συντροφεύαν καὶ σὲ
(περίμεναν,
τόσους κι' ἐσὺ καρτερᾶς
ποὺ ἡ μοναξιὰ δὲν ἔχει θέση πιὰ
(σ' αὐτὰ τὰ χώματα
ταπεινοὶ λάκκοι ποὺ ἀνοιγοκλείνουν
(ἀδιάκοπα,
στόματα ψαριῶν μάτια ἐρώτων
(ἰδέες ἡλιθίων
γιομᾶτες γιασεμιὰ σιωπὴ πετα-
(λουδίσματα φωτὸς
καὶ κάπου - κάπου μιὰ φωνούλα
(πόνου — κάπου ἕνα δάκρυ
κι' ὕστερα πάλι γαλήνη στὴ μονα-
(ξιὰ ποὺ δὲν ὑπάρχει,
στὸν θάνατο ποὺ εἴμαστε ἐμεῖς καὶ
(τὸν ξεπροβοδᾶμε...
(«Τὸ μνῆμα τῆς Μητέρας»)

Ὁ Κωστῆς Κακόροβιτς, στὴν «Μπαλάντα τῆς Μάνας», ξεκινάει ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ λυρισμοῦ, γιὰ νὰ θρηνήσῃ τὸν πόνο τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μὲ τὴ γλῶσσα τῶν μοντέρνων, ἄλλοτε συναρπαστικὴ («τὸ χωματένιο Σου κορμί, φλογέρα ἀπὸ καλάμι, μιὰ φούχτα κόκκαλο») καὶ ἄλλοτε ὑπερβολικὰ «ἔγχρωμη» («τοῦ θανάτου φύσηξεν ὁ ἄνεμος... κι' ἔγινε βόγγος καὶ λυγμός... καὶ ἦταν βροντὴ καὶ ἀστροπελέκι...») ἢ καὶ ἐλαφρῶς ὠμὴ («φύτρωσα στὰ σπλάχνα Σου, ρούφηξα τὸ αἷμα Σου, ἔφαγα ἀπ' τὸ σῶμα Σου») —ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ ὑψώνεται ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ ἔννοια τῆς μητέρας στὴν κοινωνικὴ καὶ οἰκουμενικὴ —ὅλων τῶν φυσικῶν βασιλείων— ἔννοια τῆς μητρότητος:

Μάνα δική μου
Λέξη ἀχόρταστη καὶ ἁπλῆ,
σὲ ὅποια τοῦ κόσμου γλῶσσα
καὶ μὲ σιωπή,
καλύτερα εἰπωμένη!
Μάνα τῶν κοντινῶν,
τῶν μακρυνῶν
καὶ τῶν ἀνέγγιχτων!
Μάνα τῶν κίτρινων,
τῶν μαύρων, τῶν λευκῶν!
Μάνα τοῦ Προμηθέα
καὶ Μάνα τοῦ Χριστοῦ!
Μάνα τοῦ λύκου,
τοῦ σκορπιοῦ καὶ τῆς ὀχιᾶς!
Μάνα τῆς Γῆς,
τῶν ἄστρων, τοῦ φωτός,
Μάνα τῆς ἱστορίας
καὶ τοῦ μύθου.
Μάνα τῆς τέφρας,
Μάνα τοῦ Παντός!

Κάθε τάσις εἶναι κ' ἕνα κομμάτι τῆς ζωῆς τῆς ἴδιας. Ἀλλὰ ὁ Καραντώνης καὶ ὁ Κακόροβιτς συναντῶνται καὶ σ' ἕνα ἄλλο θέμα: τὴν δολοφονία τοῦ Προέδρου Κέννεντυ. Ὁ καθένας μὲ τὸν τρόπο του.

Συμπαθής, ἀλλὰ ἁπλοϊκὸς ρομαντισμὸς ὁ τρόπος, ποὺ ἐκφράζεται στὰ «Χριστούγεννα 1963» τοῦ Κακόροβιτς. «Θὰ γεννηθῇ κι' ἐφέτος ὁ Χριστός», ἀλλὰ κάπου μακρυὰ καὶ κρυφά, στῶν Νέγρων τὰ φτωχὰ καλύβια, «χίλιες φορὲς ἡ ἀνθρωπιὰ τῶν ἀπολίτιστων, ἀπ' τῶν πολιτισμένων τὴν κακία». Καὶ οἱ Μάγοι θὰ κρίνουν ὅτι ὀφείλουν, καλύτερα, νὰ πᾶνε «λίγα κόκκινα τριαντάφυλλα στοῦ Κέννεντυ τὸν τάφο». Ἐν συνεχείᾳ συμπλέκεται ὁ ὑψηλὸς οἶκτος:

«Θέ μου! Λυπήσου τοὺς φονιάδες καὶ τοὺς δήμιους! Τί πρῶτοι αὐτοὶ θὰ μετανιώσουν, ὅσο κανένας δὲν ἔκλαψε πικρὰ καὶ δὲν θὰ ξέρουν τί νὰ ποῦν, μηδὲ καὶ ν' ἀπολογηθοῦν στὰ ἔκπληκτα σκουλήκια...»

μὲ τὴν εὐγενῆ, ἀλλὰ φθηνὴ ἱεροκηρυκὴ εὐχή:

«Ὅμως, θαρθεῖ καιρὸς καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲ θὰ γεννιέται στὴ Φάτνη τῆς Βηθλεέμ, μήτε στῶν Νέγρων τὰ πάμφτωχα καλύβια! Κάθε καρδιὰ καὶ Φάτνη φωτεινὴ τοῦ Ναζωραίου, θ' ἀνοίξει, ἀπ' τὴν Ἀγάπη!»

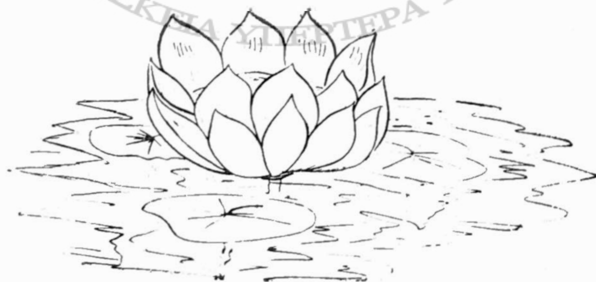
Ἐνῶ ὁ Καραντώνης, στὸ «Ἕνα κοιμητήρι στὸ Ἄρλιγκτον», ἔχοντας τὰ πόδια καὶ τὸ πνεῦμα του στερεὰ στὴ γῆ αὐτὴ καρφωμένα καὶ τὸν σάπιον ἀναπνέοντας ἀέρα της, ξεσπάει σὲ ὀργή, σὲ λύσσα, σὲ περιφρόνηση, σὲ βρισιά:

...αὐτὸς σημαδεύτηκε ἀπόψε, οἱ περαστικοὶ θὰ περάσουν
καὶ στὰ μοναχικὰ τὰ πανδοχεῖα, θὰ ξενυχτήσουν
πίνοντας, τρώγοντας κι' ἁρπάζοντας ἀπὸ τὸ στῆθος
τὴν παραδουλεύτρα ποὺ πλένει τὸ πάτωμα τραγουδώντας.

Κι' ἡ φύση προστάζει νὰ πεθαίνουμε πρὶν γεννηθοῦμε
καὶ νὰ σεβόμαστε τὰ θεῖα πρὶν ὑπάρξουν
ὅμως αὐτὰ τὰ ἀνύπαρκτα μᾶς κυβερνᾶν μὲ ἀόρατα τιμόνια
βαμμένα κόκκινα καὶ πράσινα τιμόνια δίχως εὐθύνη
ποὺ στρέφουν τὶς καρδιές μας, πιάνουν τὰ περίστροφα
κι' ἄξαφνα σβήνουν τὶς μεγάλες ἀποφάσεις κι' ἀφήνουν τοὺς πραματευτάδες
νὰ πουλᾶν λαμπρὰ χρυσάνθεμα γιὰ τοὺς νεκροὺς τῆς ἱστορίας
νὰ φωνάζουν τραγουδιστὰ καὶ ξέγνοιαστα πὼς τὸ λαχεῖο
εἶναι δικό τους, πὼς τὸ αἷμα τοῦ ἄλλου πῆγε στράφι
πὼς αὐτοὶ θὰ ψηφίσουν αὔριο κι' ὁ ἥλιος θὰ τοὺς συντροφέψει.

Καθώς, ἄλλως τε, τὸ σύνολο τῆς συλλογῆς του, ὅλα τὰ «Ἐπεισόδια», εἶναι ἕνα δεινὸ Κατηγορῶ. Δὲν εἶναι ἀπόπνοια γιασεμιοῦ ἢ λιβανιοῦ, εἶναι ἀπόπνοια ἱδρῶτα, ἀγωνίας.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΑΣΤΡΙΚΗ ΠΗΓΗ

Δυνατὴ συγκίνησις ἐξακολουθεῖ νὰ συνέχη τὸν κόσμο μετὰ τὴν ἀνακοίνωσι τῆς 12ης Ἀπριλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Σοβιετικοὶ ἀστρονόμοι Γενάδιος Σολομίτσκυ καὶ Νικόλαος Καρντάσεφ συνέλαβαν ραδιοσήματα ἀπὸ πηγὴν τοῦ Διαστήματος τρομερὰ μακρυνήν, ἐλεγχομένην, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀπὸ λογικὰ ὄντα!

Ὁ πομπὸς πρέπει νὰ εὑρίσκεται στὸ ἀστρικὸν σῶμα ΣΤΑ—102, κάπου ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἡλιακοῦ Γαλαξίου, ἀλλ' εἰς τοσαύτην ἀπόστασιν, ὥστε νὰ γίνεται λόγος περὶ διανύσεως πέντε ἑκατομμυρίων ἐτῶν φωτός, ἤτοι περὶ ἐκπομπῆς των εἰς ἐποχὴν ἀφάνταστα παρωχημένην. Τὰ θεωρούμενα ὡς σήματα ἐπαναλαμβάνονται μὲ συχνότητα 100 ἡμερῶν, πρᾶγμα ποὺ προκαλεῖ τὴν σκέψιν ὅτι θὰ τὰ στέλλη κάποιος ὑπερ-γίγας, ποὺ θὰ μετρᾶ τὸν χρόνον κατὰ τὴν Βιβλικὴν ἀναλογίαν («χίλια ἔτη ἐν τῷ κόσμῳ ὡς ἡ ἡμέρα ἡ χθὲς ἐν τῷ οὐρανῷ»). Κατὰ κάποιαν ἀρκετὰ παλαιὰν θεωρίαν, οἱ ἀπομακρυνόμενοι τῆς ἐλλειπτικῆς τροχιᾶς ἀπλανεῖς, κατὰ 50'' περίπου κατ' ἔτος, συμπληρώνουν ὁλόκληρον τὴν οὐρανίαν περιφοράν των εἰς 25.920 ἰδικά μας ἔτη.

Εἰς χρόνον δηλαδὴ περίπου πενταπλάσιον τοῦ ὑπολογιζομένου ὡς διαρρεύσαντος ἀπὸ κτίσεως κόσμου!... Αὐτὸ τὸ μέγα χρονικὸν διάστημα ἔχει ἀποκληθῆ τὸ «μέγα ἔτος». Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἔτος καὶ ἀνάλογοι αἱ ἡμέραι καὶ αἱ ὧραι τῆς ὑπάρξεως ποὺ θέλει ἢ ἤθελε —διότι μόλις τώρα συλλαμβάνομεν τὰ μηνύματα— νὰ συνεννοηθῆ μαζί μας ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ ἀπείρου καὶ θεωρεῖ ἀρκετὰ συχνὰς τὰς κλήσεις αὐτὰς ποὺ μᾶς στέλνει κατ' ἰδικήν μας τριμηνίαν! Εἶναι ὅμως, δυνατὸν κατ' ἀρχὴν νὰ ὑπάρχη; Διατὶ ὄχι; Κατὰ ποίαν λογικὴν θὰ εἶχεν ἡ Γῆ τὸ προνόμιον νὰ βλαστήση αὐτὴ μόνη τὸν νοῦν τοῦ Σύμπαντος, ἀφίνουσα γύρω της ἕνα ἄνουν, βωβὸν ἀχανές;

Ἀλλά, ἐὰν ὑπάρχη, ὄντως, λογικὴ πηγὴ ἐκπομπῆς αὐτῶν τῶν σημάτων, θὰ πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ ὑπερ - πολιτισμόν. Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ἀρεσκόμεθα νὰ λέγωμε διὰ τοὺς Ἄγγλους, ἐξ αἰτίας τοῦ Κυπριακοῦ, ὅτι ἔτρωγαν ὠμὸ κρέας μέσα σὲ καλύβες, ὅταν ὁ Σωκράτης συνδιελέγετο μὲ τὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς του. Ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ σύγκρισις πολιτισμῶν, ὅταν πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι ἦσαν ζῶα τῆς ζούγκλας, οἱ κάτοικοι τοῦ ΣΤΑ—102 ἐξερευνοῦσαν τὸ Διάστημα;

Και ἂν ἦτο τόσον ἀνεπτυγμένος ὁ πολιτισμὸς ἐκεῖ, ὅταν ἀνεζήτει διάλογον ὑπερδιαστημικόν, ποία θὰ εἶναι ἡ σημερινὴ ἀνάπτυξις; Ἐάν, βέβαια, ἐξακολουθῆ νὰ ὑπάρχη ἐκεῖνος ὁ πολιτισμὸς καὶ τώρα, ἐὰν δηλαδὴ στέλλη πάντα σήματα, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ μπορέσουν νὰ κρίνουν οἱ πολὺ μελλοντικοί μας ἀπόγονοι...

«Σταματᾶ ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις — ἐδήλωσεν ὁ καθηγητὴς τῆς ἀστρονομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κ. Δημ. Κωτσάκης.— Ἐὰν τὰ σήματα προέρχονται ἀπὸ λογικὰ ὄντα, θὰ ἐχρειάζετο πρωτίστως νὰ ἀ-

ποκατασταθῇ μία κοινὴ γλῶσσα συνεννοήσεως, δι' ἀμοιβαίας «ἀποκρυπτογραφήσεως» τῆς χρησιμοποιουμένης. 'Αλλὰ —συνεχίζει ὁ κ. καθηγητής— θὰ προκύψη τεραστία δυσκολία. Ἔστω ὅτι ἔγινεν ἡ ἐπαφὴ καὶ ἐτακτοποιήθη τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης. 'Αρχίζει πλέον ἡ μεταξύ μας τηλεπικοινωνία διὰ ἀπυρμάτου. Τὰ κύματα αὐτὰ μεταδίδονται μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Ἡ πρώτη εἴδησις ποὺ θὰ ἐκπεμφθῇ ἀπὸ τὴν Γῆν, θὰ φθάση εἰς τὸν συνοδὸν τοῦ «Κήτους» ἔπειτα ἀπὸ χρονικὸν διάστημα 11 ἐτῶν. Οἱ «κάτοικοι» ἐκεῖνοι θὰ ἀπαντήσουν διὰ τοῦ ἰδίου μέσου καὶ ἡ ἀπάντησίς των θὰ ἔλθη εἰς ἡμᾶς μετὰ παρέλευσιν 11 ἐτῶν. Ἑπομένως, θὰ χρειάζωνται 22 ἔτη διὰ νὰ γίνη μία «σύντομος τηλεπικοινωνία» μεταξύ μας! Τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν 22 ἐτῶν διὰ μίαν ἁπλῆν ἐρώτησιν καὶ ἀπάντησιν, εἶναι μέγα! Ἡ βραδύτης τῆς ἐπικοινωνίας θὰ καθιστᾷ τὴν συνεννόησιν ἀνυπόφορον. 'Αλλά, ἂν ζητήσωμεν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν πηγὴν ΣΤΑ—102, πότε θὰ λάβωμεν τὴν ἀπάντησιν; Οὔτε ἡμεῖς, οὔτε ἡ ἑπομένη, οὔτε ἡ μεθεπομένη γενεά. 'Αλλὰ ἐκείνη ποὺ θὰ ἔλθη ἔπειτα ἀπό... 5.000.000 χρόνια φωτός!...

Ὥστε, μένει μόνον ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δὲν εἶναι μόνος...».

Σχετικῶς ἠρωτήθη ὁ ἐπίτιμος διευθυντὴς τοῦ 'Αστρονομικοῦ 'Ινστιτούτου κ. Γ. 'Αδαμόπουλος καὶ ἀπήντησεν:

«Μέχρι πρὸ ὀλίγου, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Τζήνς, ἐπιστεύετο ὅτι, τὸ πλανητικόν μας σύστημα ἦτο μοναδικὸν ἢ περίπου μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον, διότι ἐθεωρεῖτο ὡς ἀποτέλεσμα συγκρούσεως δύο ἡλίων, περίπτωσιν ποὺ ἡ στατιστικὴ διαπιστώνει ὡς σπανιωτάτην. Μὲ τὴν ἰσχὺν τῆς θεωρίας αὐτῆς, ζήτημα ὑποθέσεως ὑπάρξεως πολιτισμοῦ εἰς ἄλλον πλανήτην δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγερθῇ. Σήμερον, ὅμως, ἐπικρατοῦν ἄλλαι θεωρίαι, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας οἱ πλανῆται πρέπει νὰ εἶναι πολυάριθμοι. Ἄλλωστε καὶ τὰ τηλεσκόπιά μας δεικνύουν, ὅτι μερικοὶ ἐκ τῶν πλησιεστέρων πρὸς ἡμᾶς ἀστέρων, ὅπως ὁ ἀστὴρ «61 κύκνου», περιβάλλονται ἀπὸ πλανήτας, συνεπῶς ἡ ὕπαρξις πλανητῶν θεωρεῖται βεβαία. 'Αλλά, ἐνῶ δὲν εὐσταθεῖ πλέον ἡ ἀντίρρησις διὰ τὴν ὕπαρξιν καὶ ἄλλων κόσμων μὲ ἔλλογον ζωήν, δὲν ἕπεται ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ πηγὴ ποὺ ἐπεσήμαναν οἱ Ρῶσοι. Πιθανὸν νὰ πρόκειται περὶ σώματος μὲ εἶδος σφυγμοῦ, ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς ἀστέρας μεταβλητῆς λάμψεως, αὐτοὶ δὲ οἱ σφυγμοὶ νὰ ἐξελήφθησαν ὡς σήματα μεταδιδόμενα ἀπὸ λογικὰ ὄντα».

ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

'Εν τῷ μεταξύ, στὰς 18 Μαρτίου, ἐπραγματοποιήθη ἕνας νέος ἆθλος εἰς τὴν ἔρευνα τοῦ Διαστήματος, μὲ τὴν ἔξοδο ἑνὸς Σοβιετικοῦ ἀστροναύτου ἀπὸ τὸ σκάφος καὶ ἕνα σύντομο, ἀλλὰ ἐξόχως συναρπαστικὸ «περίπατο» στὸ χάος...

Ἦτο ὁ ἀντισμήναρχος 'Αλέξιος Λεόνωφ, 30 ἐτῶν, μέλος τοῦ πληρώματος τοῦ διαστημοπλοίου «Βοσχόντ 2», μὲ κυβερνήτην τὸν Πάβελ Μπελάγιεφ. Τὸ κατόρθωμα, κινηματογραφηθὲν ὑπὸ τῶν συσκευῶν τῶν τοποθετημένων ἐπὶ τοῦ διαστημοπλοίου καὶ μεταδοθὲν διὰ τῆς τηλεοράσεως, κατέπληξε τοὺς θεατὰς τῆς τηλεοράσεως εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Διὰ πρώτην φοράν, εἶδον ἕνα ἄνθρωπον, ἐξελθόντα ἐκ τοῦ δορυφόρου, νὰ αἰωρῆται ἐλευθέρως εἰς τὸ Διάστημα εἰς ὕψος 480 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Γῆν, μὲ τὴν ἰδίαν ἄνεσιν ποὺ ἕνας δύτης ἐπιχειρεῖ καταδύσιν πλησίον τῆς ἀκτῆς. Ἦτο μία ἱστορικὴ στιγμὴ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

'Απὸ ὅλον τὸν κόσμο ἐστάλησαν συγχαρητήρια πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Ἕνωσιν, ἡ ὁποία, μετριοφρόνως, ἐχαρακτήρισε τὸ ἐπίτευγμά της ὡς «νίκην τῆς ἀνθρωπότητος». 'Ιδιαιτέρως ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ κείμενον δηλώσεως τοῦ Πάπα. «Τιμῶμεν - εἶπεν ὁ Ποντίφηξ - τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀστροναύτας καὶ τοὺς ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι ὑλοποιοῦν τὸ ἀπροσδόκητον καὶ τολμη-

ρόταπον κατόρθωμα. Ἐκφράζομεν τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ ἐπιτευχθεὶς ἆθλος θὰ ἐνισχύση τοὺς ἀνθρωπίνους δεσμοὺς καὶ θὰ δώση τὴν δυνατότητα εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ λατρεύση διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸν «οὐράνιον πατέρα». Ἂς εὐχηθῶμεν πρὸς τὸν Ὕψιστον ὅπως ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος καταστήση τὸν ἄνθρωπον καλύτερον καὶ πλέον ἀπωφασιστικόν, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπηρετήση τὰ ἰδανικὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ συνανθρώπου του.

ΟΙ «ΔΙΔΥΜΟΙ»

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἀμερικῆς ἐπετελέσθη ἕτερον βῆμα, ἐπίσης σπουδαῖον, ἂν καὶ λιγώτερο ἐντυπωσιακό: Ἡ κατὰ βούλησιν ἐκ μέρους τῶν ἀστροναυτῶν μεταβολὴ τῆς τροχιᾶς τοῦ πλοίου. Καὶ τὴν ἐπετέλεσαν στὰς 24 Μαρτίου οἱ Ἀμερικανοὶ Γκρίσομ καὶ Γιάγκ εἰς «δίδυμον» πτῆσιν.

Ἡ μεταβολὴ τῆς τροχιᾶς τοῦ διαστημοπλοίου ἀπὸ ἐλλειπτικῆς εἰς «περίπου κυκλικὴν» ἐπετεύχθη τῇ βοηθείᾳ ἀνασχετικῶν πυραύλων, διὰ τῶν ὁποίων ἐμειώθη ἡ ταχύτης του. Οὕτω τὸ ἀρχικὸν περίγειον καὶ ἀπόγειον τοῦ διαστημοπλοίου τῶν 160 καὶ 225 χιλιομέτρων, ἐμειώθη εἰς 156 καὶ 169. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ εἰς τὰς διαστημικὰς πτήσεις, καθ' ἣν διαστημόπλοιον ὁδηγεῖται ὑπὸ τοῦ πληρώματός του.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐγχειρήματος μεταβολῆς τροχιᾶς χαιρετίζεται εἰς τὸ ἀκρωτήριον Κέννεντυ ὡς μέγα τεχνικὸν ἐπίτευγμα.

Θὰ ἀκολουθήσουν δοκιμαὶ ἐξόδου ἀπὸ τὸ πλοῖον χωρὶς συνδετικὸν καλώδιον καὶ κινήσεως τῶν ἀστροναυτῶν διὰ ἀτομικῶν πυραύλων, ἔπειτα ραντεβοῦ εἰς τὸ Διάστημα, συνεργασία εἰς τὴν ἐγκατάστασιν σταθμῶν κλπ. πρὶν ἐπιχειρηθῇ ἀποβίβασις εἰς κάποιο ἄστρο, ἴσως τὴν Σελήνη. Ὥστε, τὰ ἐπιτεύγματα τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶναι χρήσιμα βήματα στὸν ἴδιο δρόμο...

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΕΝΟΣ ΕΙΔΩΛΟΥ

Τὸ πέρασμα τοῦ Μάρλον Μπράντο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἀπετέλεσε μιὰ ἔκπληξι, γιὰ ὅλους. Ἀνεμένετο ὅτι ὁ διάσημος ἠθοποιὸς θὰ ἐφέρετο σὰν «βεντέττα». Καὶ φάνηκε ἕνας καλλιεργημένος ἄ ν θ ρ ω π ο ς. Ἀλλὰ ἐσημείωσε μ' εὐχαρίστησι ἐπίσης ὅτι βρέθηκε ἀνάμεσα σ' Ἕλληνες δημοσιογράφους, ποὺ δὲν τὸν ἐρώτησαν... τί σαπούνι χρησιμοποιεῖ, τί φιλενάδες ἔχει καὶ σὲ ποιὸ πλευρὸ κοιμᾶται, ἀλλὰ τοῦ ἔθεσαν ἐρωτήματα σοβαρά, γενικοῦ ἀνθρώπινου ἐνδιαφέροντος. Ὡστόσο, ἐξέφρασε τὴν πικρία του γιὰ τὴν γενικὴ κατάστασι τοῦ κ ο ι ν ο ῦ, ποὺ ἀποτελεῖ μέρος ἑνὸς φαύλου κύκλου.

«Τὰ προϊόντα καὶ οἱ εἰδήσεις — εἶπε — εἶναι διεθνῶς ἀνταλλάξιμα. Ἂν κάτι συγκλονιστικὸ συμβῇ στὴ ζωὴ μιᾶς σταρ θὰ εἶναι πιὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὸ τί ἔχει νὰ πῇ ὁ κ. Σάστρι. Τὸ ἀμερικάνικο θέατρο καὶ ὁ κινηματογράφος ἀντιμετωπίζουν τὸ ἴδιο πρόβλημα, γιατὶ τοὺς ἀπασχολεῖ τὸ χρῆμα. Ἂν ἤμουν διπλωμάτης ἢ ἕνας καλλιεργημένος ἄνθρωπος ἢ ἐπιστήμων ἢ ἀρχαιολόγος ἢ κάποιος ποὺ θὰ εἶχε κάτι τὸ σημαντικὸ νὰ πῇ μέσα ἀπὸ τὸν Τύπο, δὲν νομίζω πὼς θὰ εἴσαστε μαζεμένοι τόσοι ἐδῶ. Ἤρθατε γιατὶ εἶμαι ἠθοποιός. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη δυσαναλογία ἀνάμεσα στὸ τί ἐνδιαφέρει τὸν κόσμο καὶ τί εἶναι σημαντικὸ γιὰ τὸ σύνολο καὶ τί εἶναι σημαντικὸ ἀπὸ ἀπόψεως χρημάτων».

Ἔδειξε μιὰ οἰκουμενικότητα, ὅταν ἀπήντησε σ' ἐρωτήσεις γιὰ τὸν Πρόεδρο Κέννεντυ:

Μπράντο: Γιὰ τὸν Κέννεντυ πιστεύω ὅτι ἂν εἶχε ζήσει θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε γίνει σπουδαῖος ἄνθρωπος καὶ σπουδαῖος πρόεδρος. Κέρδισε τὶς καρδιὲς καὶ τὰ πνεύματα πολλῶν ἀνθρώπων. Τὸν συνάντησα μόνον μιὰ φορὰ ἀλλὰ πιστεύω πὼς ὅλοι, μαζί του, χάσαμε κάτι. Τὸ ὅτι ἦταν Ἀμερικανὸς δὲν εἶχε σημασία. Θὰ μπο-

ρούσε νὰ εἶναι Καναδός, ἢ Γάλλος, ἢ Ἄγγλος...

Μία φωνή: Ἢ Ἕλληνας.

Μπράντο (ἐπιτιμητικά): Ἢ Τοῦρκος, ἢ Καθολικός, ἢ Ἑβραῖος... Ἔτσι ὅμως ποτὲ δὲν θὰ μάθωμε τί θὰ γινόταν καὶ τί θὰ προσέφερε στὸν κόσμο.

Στὴν ἐρώτησι πῶς βλέπει τὸ μέλλον τοῦ κόσμου ἀπήντησε:

—Δὲν νομίζω ὅτι ἔχει καμμία σημασία τελικά. Μιὰ μέρα ἡ Γῆ θὰ σταματήση. Θὰ ἐκραγῆ σύμφωνα μὲ τοὺς ἐπιστήμονας ἢ θὰ δολοφονήσωμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἢ ὅπως οἱ δεινόσαυροι, δὲν θὰ σταθοῦμε ἄξιοι νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἐξελίξεως. Δὲν ἔχω βαθειὲς φιλοσοφικὲς ἢ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις καὶ ἡ πιὸ σημαντικὴ στιγμὴ στὴ ζωὴ εἶναι ἡ παροῦσα στιγμή.

Τέλος, εἶπε ὅτι τὸ χειρότερο γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἡ μοναξιά.

«ΓΙΟΓΚΑ - ΒΕΔΑΝΤΑ»

Τὴν 11ην Μαΐου ὡμίλησεν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν ὁ Ἰνδὸς καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας Σουάμι Νίτυα Βαχανάντα τοῦ τάγματος τοῦ Ραμακρίσνα, συγγραφεὺς καὶ ἐκδότης περιοδικοῦ, ὅστις — μεταξὺ ἄλλων — ἔχει γράψει σχόλια εἰς τὴν Γκιτὰ καὶ τὰς Οὐπανισάντ, μὲ θέμα: «Γιόγκα — Βεδάντα στὴν καθημερινὴ ζωή». Ἡ διάλεξις ἔγινεν εἰς τὴν ἀγγλικήν, ἄνευ μεταφράσεως.

Τὸν ὁμιλητήν, ὅστις ἐγεννήθη τὸ 1914 καὶ διευθύνει τώρα Σεμινάριον Ἰνδουϊσμοῦ στὴ Γαλλία, ἐντεταλμένος τοῦ τάγματος Ραμακρίσνα διὰ τὴν Εὐρώπην, παρουσίασεν ὁ Διευθυντὴς Γραμμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Γ. Κουρνοῦτος, ὁ ὁποῖος εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς:

Τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ὁδηγεῖ εἰς ἑνότητα, ἀλλὰ καὶ εἰς σκληροὺς πολέμους, ὅπως ὑπῆρξαν οἱ θρησκευτικοί. πόλεμοι. Εἰς τὴν Ἰνδίαν, μολονότι πολλαὶ εἶναι αἱ θρησκεῖαι καὶ τὰ δόγματα, δὲν σημειοῦται πολεμικὸν μένος. Διότι ὑπάρχει ἐκεῖ βαθύτατον θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ πίστις ὅτι, ὄπισθεν τῶν ποικίλων θρησκευτικῶν δοξασιῶν, ὑπάρχει ἑνότης, παγκόσμιος θεότης, τῆς ὁποίας ἐκφράσεις εἶναι αἱ θεότητες τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν δογμάτων. Συνεπῶς αἱ θρησκεῖαι εἶναι ὁδοὶ πρὸς τὴν καθολικὴν εἰρήνην καὶ ἑνότητα, πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς καθολικότητος τοῦ Σύμπαντος.

Ἡ ἰδέα τῆς μιᾶς θεότητος, τῆς ὁποίας ἐκφράσεις εἶναι ὅλοι οἱ θεοί, ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ὅλαι αἱ θρησκεῖαι εἶναι καλαί, διότι ὄπισθεν αὐτῶν ὅλων ὑπάρχει ὁ παγκόσμιος μοναδικὸς Θεός.

Ἀνεφέρθη ἀκολούθως εἰς τὴν Ρὶγκ Βέδα καὶ τὴν Βεδάντα, ἡ ὁποία φέρει τὸ μήνυμα τῆς ἑνότητος τῆς ὑπάρξεως καὶ εἰς τὴν παγκοσμιότητα τῆς θρησκείας, ὅπως τὴν ἐκήρυξαν ὁ Ραμακρίσνα καὶ ὁ Βιβεκανάντα. Ὁ καθένας, διὰ τῆς ἰδίας του θρησκείας, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἴδιον θεόν. Αὐτὸ εἶναι τὸ βασικὸν δίδαγμα τῆς Βεδάντα καὶ τοῦ Ραμακρίσνα.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Ὁ ἰατρὸς Σβάϊτσερ ἑώρτασε τὴν 90ὴν ἐπέτειο τῶν γενεθλίων του. Σχολιάζοντας μὲ φίλους του τὶς πολιτικὲς ἐξελίξεις, ποὺ εἶδε στὴ ζωή του, εἶπε:

— Αἱ ἐπαναστάσεις κόβουν τὰ κεφάλια, ἀντὶ νὰ ἀλλάξουν τοὺς ἐγκεφάλους...

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΥΠΟΔΕΧΟΜΕΘΑ μὲ ἀγάπη τοὺς νέους συνδρομητάς, ποὺ ἐνεγράφησαν μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ 1965: Ἔκπτωσις 50ο)ο ἐπὶ τῆς βασικῆς συνδρομῆς, ἤτοι ἀντὶ μόνον 30 δρχ. ἐτησίως. Ἡ «συνδρομὴ ὑποδοχῆς» θὰ ἰσχύσῃ γιὰ τὰ ἐμβάσματα ΝΕΩΝ συνδρομητῶν μέχρι τέλους Ἰουνίου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ τοὺς καλοὺς φίλους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, ποὺ ἐνδιεφέρθησαν διὰ τὴν ἐγγραφὴ νέων συνδρομητῶν, καθὼς καὶ ἐκείνους, ποὺ ἔστειλαν ἤδη τὴν συνδρομήν των διὰ τὸ τρέχον ἔτος. Μᾶς προσέφεραν σημαντικὴ ἐνίσχυσι. Παρακαλοῦμε καὶ τοὺς ὑπολοίπους νὰ ἀποστείλουν τὴν συνδρομή τους καὶ ὑπενθυμίζομε ὅτι οἱ παλαιοὶ συνδρομηταὶ ὀφείλουν μόνον 50 δρχ.

ΕΙΣ ΟΣΟΥΣ ἐνδιαφέρονται νὰ συμπληρώσουν τὴν σειράν των, ὑπενθυμίζομε ὅτι ἡ τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν εἶναι 50 δρχ. Ἀλλά, τόμοι ἔτους 1962 ὑπάρχουν μόνον χωρὶς τὸ τεῦχος Νο 25. Μεμονωμένα τεύχη ἐτῶν 1956—1959 (Νο 1—16) δὲν ὑπάρχουν. Ἐπίσης δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη Νο 23, 25, 29.

Ο ΠΙΝΑΞ «Αἰώνιος Δεῖπνος» (μὲ τὰς μορφὰς τῶν ἱδρυτῶν μεγάλων θρησκειῶν) στέλλεται εἰς πάντα ἐπιθυμοῦντα ἀντὶ 10 δρχ. ἄνευ ἐπιβαρύνσεως ταχ. τελῶν.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ μὲ ταχ. ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμο καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως. Πίσω ἀπὸ τὸ ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς νὰ γράφεται λακωνικὰ ὁ λόγος τῆς ἀποστολῆς τῶν χρημάτων.

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6, Τ.Τ. 122 (Πλατ.Κλαυθμῶνος), εἶναι ἀνοικτὰ κάθε πρωῒ 10—1 καὶ ἀπογεύματα μόνον Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 6—8.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ: Οἱ συνδρομηταὶ ποὺ ἀλλάζουν διευθύνσεις ἢ βλέπουν τὴ διεύθυνσί τους νὰ ἀναγράφεται λανθασμένη, νὰ μᾶς εἰδοποιοῦν ἀμέσως.

ΒΙΒΛΙΑ: Ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀγοράσῃ βιβλία ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν τιμοκατάλογον πωλουμένων εἰς τὰ Γραφεῖα μας βιβλίων — διότι δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἀποστέλλωμεν ἄλλα βιβλία — πρέπει νὰ ἐμβάσῃ μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ τὸ ἀκριβὲς ἀντίτιμον τῶν βιβλίων ποὺ θέλει, ἀναγράφων εἰς τὸ ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων. Θὰ τὰ λάβῃ ἀμέσως. Χωρὶς ἀποστολὴν τοῦ ἀντιτίμου δὲν ἀποστέλλονται βιβλία, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τηροῦνται λογαριασμοί.

ΕΠΑΡΧΙΕΣ: Ζητοῦμε ἐκ τῶν συνδρομητῶν Ἀντιπροσώπους εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ἢ καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὸν ΙΛΙΣΟΝ καὶ νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὸ ἔργον του παρακαλοῦνται νὰ μᾶς γράψουν.

ΚΥΠΡΟΣ: Ἀντιπρόσωπος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ δι' ὁλόκληρον τὴν Κύπρον: Βιβλιοπωλεῖον Ἀντ. Στυλιανοῦ
Λεμεσὸς—Κύπρου

ΣΕ ΚΟΣΜΟΥΣ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ

'Εγκατέλειψαν τὸ σάρκινον ἔνδυμα οἱ καλοὶ φίλοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι:

'Εξ 'Αθηνῶν: Γεώργιος Κατσυφός, Κωνστ. Τσαλίκης, Εὐστ. Θεοδωρόπουλος, Λίντα 'Αριστέως.

'Εκ Βόλου: Ζήσης Κρατήρας, ἰατρός.

'Εξ 'Ιθάκης: 'Ιωάννης Παΐζης, ἰατρός.

'Επίσης ἀπεδήμησε ὁ Φαίδων Καρκάλης, στὴν ρόδινη ἡλικία τῶν 26 ἐτῶν, σπουδαστὴς τῆς Βιέννης, καθὼς ἦταν ἕτοιμος νὰ ριφθῇ στὸν ἐπιστημονικὸ καὶ πνευματικὸ στίβο τῆς πατρίδος μας, θῦμα τῆς ἀδυσωπήτου νόσου. Στὴν μητέρα του, ἀγαπητή μας ἀδελφὴ Μαρίκα Καρκάλη, ἤδη ἰσχυρὴ ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴ διδασκαλία τῆς Θεοσοφίας ν' ἀντικρύση σωστὰ τὸ πλῆγμα, ἡ ἀδελφική μας συμπαράστασις.

Καὶ ὅλους αὐτοὺς ποὺ μᾶς ἄφησαν, γιὰ μιὰ νέα πορεία σὲ κόσμους φωτεινότερους, συνοδεύουν αἱ πλέον ἀγαθαί μας σκέψεις.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ποὺ λάβαμε

'Ο Αἰών, 'Ο Κόσμος τῆς ψυχῆς, Παναθήναια, Δωδεκάτη "Ωρα, Σφίγξ, Πελεκάν, Σύγχρονη 'Εκπαίδευσις, Φωτεινοὶ 'Ορίζοντες.

ΒΙΒΛΙΑ ποὺ λάβαμε

Παύλου Κυριαζῆ: Περισυλλογή, Β' Ἔκδοση.

'Αντρέα Καραντώνη: 'Επεισόδια. Ποιήματα.

Διαλεχτῆς Ζευγώλη—Γλέζου: 'Ο κύκλος τῶν πικρῶν ὡρῶν. Ποιήματα. 'Επίσης: 'Ο κύκλος τῆς ἀγάπης. Ποιήματα.

Κούλη 'Αλέπη: Ἄνθη ἀπὸ ξένους κήπους. Μεταφράσεις ποιημάτων.

Κων. Καλλία: Κέννεντυ. Διάλεξις.

Λουκᾶ Λιναρᾶ: Γιόγκα. Δοκίμιο.

Φ. Φάλμπου: Βασίλειος ὁ Γ' Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἐλευθεροπέκτων. 'Ανάτυπον Τεκτον. Δελτίου.

Διον. Μαγκλιβέρα: Οἱ δημόσιες σχέσεις στὸ Κράτος.

Πέτρου 'Ολύμπιου: 'Ο εἰκοστὸς αἰώνας, 'Ολοκλήρωση. Ποιήματα.

Κούλη Κάση: Μιὰ πόρτα στὸ χάος. Ποιήματα. Πικρὸ σκοτάδι. Μυθιστόρημα.

Μανώλη Πράτσικα: Μικρὰ περιθώρια. Ποιήματα.

Δημ. Κάββουρα: 'Ανδρέας Βεζάλ. 'Ελεγεῖον.

Στέργ. Σκιαδᾶ: Βρέχει ἀδιάκοπα στὸν κάμπο. Ποιήματα.

Γιούλιας Μαρκάκη: 'Ισπανία. Ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις εἰς πολυτελῆ ἔκδοσιν, μὲ 56 φωτογραφίας 'Αραβικῶν τεμενῶν, μουσείων, ἀνακτόρων, γοτθικῶν μητροπόλεων κ.ἄ.

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Το Κλειδί τῆς Θεοσοφίας ἀδ. 50 δεμ.	60
»	Στη χώρα τῶν Γαλαζίων Βουνῶν	20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Πρὸς την Μύησιν	20
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς δεμ.	90
»	Η Κεκρυμμένη ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ »	90
»	Σ' ἐκείνους που πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ο Ἀστρικὸς Κόσμος	10
Ed. Arnold	Το Φῶς τῆς Ἀσίας	30
J. Van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	10
	Φῶς στην Ἄτραπο	10
J. Krishnamurti	Στα πόδια τοῦ Διδασκάλου	10
»	Το Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	20
»	Η Πηγὴ τῆς Σοφίας	20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τομ. 1931-1933 ἕκαστ.	30
»	12 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1934	30
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1944	25
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή μας	50
»	Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ το τέλος ἄδ. 60 δεμ.	75
Ἰωάν. Βασιλῆς	Το σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Μῆτις (Το βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ.	50
»	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 25 δεμ.	40
»	Μ ε λ ε τ ή μ α τ α ἄδ. 40 δεμ.	60
»	Ο Ἰησοῦς	30
»	Ο Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
»	Περικλέους Ἐπιτάφιος - Διακήρυξη Ο.Η.Ε.	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ» Τόμοι 1956 - 1964 ἕκαστον χαρτοδ. 50

Ὅταν πρόκειται δι' ἀποστολὰς εἰς το ἐξωτερικόν, τα ἀπὸ δρχ. 50 και ἄνω ἐπιβαρύνονται μὲ δραχ. 10.

Ἀποστείλατε το ἀντίτιμον, διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς, εἰς την διεύθυνσιν **Κ. Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας (122),** ἀναγράφοντες ὄπισθεν τοῦ ἀποκόμματος τῆς ἐπιταγῆς τους τίτλους τῶν βιβλίων που θέλετε. Θα τὰ λάβετε εἰς την διεύθυνσιν τοῦ ἀποστολέως τῆς ἐπιταγῆς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

στὴν ὑγειά σου...μὲ οὖζο καμπᾶ Ἕνα δροσιστικὸ φίνο ποτό!. Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὀγδόντα ἐτῶν πείρας τῆς φίρμας Καμπᾶ... Οὖζο Καμπᾶ διπλῆς ἀποστάξεως! Στὴν ἐξοχή, στὸ σπίτι, στὴ θάλασσα, εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ ἀπόλαυση γιὰ ὅσους ξέρουν νὰ πιοῦν... Μιὰ εὐχάριστη ἔκπληξη γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸ πρωτοπίνουν.. Οὖζο Καμπᾶ.. Εἶναι τὸ ξεκίνημα κάθε γεύματος.Οὖζο Καμπᾶ..Τὸ ἀπεριτίφ, ποὺ θὰ δώση κέφι στὴ συντροφιά σας..

ἀπὸ τὸ 1882 ΚΑΜΠΑ